

А.М. Тузлу

Турецкая культура в контексте ислама

**Казанский университет
2013**

УДК 008:29(560)
ББК 86.38 + 71 (5Туц)
Т82

Научный редактор –
доктор филологических наук **А.Т. Сибгатуллина**

Рецензенты:

кандидат филологических наук, доцент **А.Р. Рахимова**;
кандидат политических наук, доцент **И.Г. Саетов**

Т82 Тузлу А.М.

Турецкая культура в контексте ислама: практикум по турецкому языку / А.М. Тузлу. – Казань: Казан. ун-т, 2013. – 128 с.

ISBN 978-5-00019-063-0

Данный практикум по турецкому языку предназначен для студентов II – III курсов кафедры регионоведения и исламоведения ИВиМО КФУ, преподавателей турецкого языка. Цель практикума – систематизация знаний, необходимых для развития речевых навыков по тематике зарубежного регионоведения. Учебное пособие состоит из шести частей: Türkiye’ye Hoş Geldiniz, Türkiye’de Bayramlar, Türk Mimarîsi, Türk Ünlüleri, Türk İslam Devletlerinde Kültür ve Medeniyet, İslâm’ın Şartlarına Toplu Bakış.

Пособие содержит последовательное изложение теоретических знаний в форме текстового материала с вопросами. В практической части предлагается комплекс разнообразных заданий, включающий аналитические упражнения на усвоение прочитанного, закрепление новой лексики, перевод с турецкого на русский и с русского на турецкий языки, тестовые задания.

ISBN 978-5-00019-063-0

УДК 008:29(560)
ББК 86.38 + 71 (5Туц)

© Тузлу А.М., 2013

© Казанский университет, 2013

Предисловие

Тюркский мир насчитывает 180 – 190 млн человек. 98% турков исповедуют ислам. Нельзя отрицать, что ислам является естественным элементом турецкой культуры. Практикум «Турецкая культура в контексте ислама» предназначен прежде всего для студентов кафедры «исламоведение и регионоведение», изучающих турецкий язык в качестве первого иностранного. Именно поэтому в данном практикуме по турецкому языку мы хотели дать на языке оригинала основные сведения, касающиеся реалий Турции в контексте ислама, а именно пяти столпов ислама, религиозных праздников Рамазан и Курбан, тюркской архитектуры (мечеть Сулеймание, Тадж-Махал), турецких религиозных мыслителей-суфиев, таких как Мевляна, Юнус Эмре, Ходжа Ясави, культуры и цивилизации тюркских исламских государств.

Таким образом, практикум «Турецкая культура в контексте ислама» вобрал шесть разделов:

Раздел 1. «Türkiye’ye Hoş Geldiniz! Добро пожаловать в Турцию!»,

Раздел 2. «Türkiye’de Bayramlar. Праздники в Турции»,

Раздел 3. «Türk Mimarîsi. Турецкая архитектура»,

Раздел 4. «Türk Ünlüleri. Известные турецкие персоналии»,

Раздел 5. «Türk İslam Devletlerinde Kültür ve Medeniyet. Культура и цивилизация в тюркских исламских государствах»,

Раздел 6. «İslâm’ın Şartlarına Toplu Bakış. Обзор столпов ислама».

Вместе с познавательными текстами приводится ряд упражнений на усвоение прочитанного материала посредством ответа на поставленные вопросы, усвоение и закрепление новой лексики, аналитические упражнения и т.д.

Все разделы практикума посвящены и направлены на усвоение реалий Турции в контексте ислама, литературы, архитектуры, культуры, традиций и пяти столпов ислама. Каждый раздел содержит тексты по данной тематике. Разделы практикума включают упражнения на понимание и усвоение прочитанного материала, новой лексики, аналитические, тренировочные, упражнения на перевод с турецкого на русский и с русского на турецкий язык, тестовые задания. Материал представлен в порядке от простого к более сложному, требующего от студентов усвоения пройденного.

Данная разработка проходит апробацию в учебном процессе со студентами-регионоведами Института востоковедения и международных отношений КФУ.

Информация к сведению: религия в Турции¹

В Турции религия законодательно отделена от государства и свобода вероисповедания гарантирована каждому жителю страны.

Религия в Турции		
Религия		Процент
Ислам		96,1 %
Агностицизм		2,3 %
Атеизм		0,9 %
Христианство		0,6 %
Другие		0,1 %

Турция является первой в мире страной, где мусульманская религия была отделена от государства. Это произошло в 1928 году и благодаря реформам Кемаля Ататюрка в Конституцию был внесен принцип светскости. После государственного переворота 1980 года была принята стратегия «турецкого исламского синтеза», когда власть стала больше опираться на религиозные институты.

Большинство населения страны исповедует ислам суннитского толка. Действует большое количество мечетей – 78 000.

С приходом к власти в 2002 году «Партии справедливости и развития» (Adalet ve Kalkınma Partisi) в стране значительно активизировалась политика исламизации населения, которая продолжается с 70-х годов. Однако, согласно исследованию на тему «Социальная структура и религия в Турции», проведенному в Турции в 2008 – 2011 годах, только 10% хотят жить по шариату, 80% относятся к этому отрицательно, 10% затрудняются с ответом.

---

¹ URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki>

Bölüm 1. TÜRKİYE'YE HOŞ GELDİNİZ! Раздел 1. ДОБРО ПОЖАЛОВАТЬ В ТУРЦИЮ!

Derse hazırlık

1. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a. Türkiye hangi kıtadadır?

b. Daha önce hiç Türkiye'ye gittiniz mi?

c. Atatürk'ün kim olduğunu biliyor musunuz?

d. Türkiye'de tarihî ve turistik yerlerden hangisini görmek isterdiniz?

e. Türkiye'nin yönetim şeklini biliyor musunuz?

► Aşağıdaki kelimeleri eşleştiriniz.

a. Dil 1. Ankara

b. Başkent 2. Cumhuriyet

c. Para birimi 3. Avrupa-Asya

d. Yönetim şekli 4. Türkçe

e. Kıta 5. Lira

f. Kurucusu 6. Mustafa Kemal Atatürk
Türkiye'yi tanıtalım...

ОБЩАЯ КАРТА ТУРЦИИ¹

¹URL: <http://www.turkevim.com/index/0-12>

Bölüm 1. Metin 1: Kıtaları Birleştiren Ülke: Türkiye¹

Раздел 1. Текст 1. Страна, объединяющая континенты: Турция

KİTALARI BİRLEŞTİREN ÜLKE: TÜRKİYE

Türkiye hem Avrupa hem de Asya kıtası üzerinde toprakları olan, günümüze kadar çok farklı uygarlıkların ve medeniyetlerin yaşadığı tarihî bir ülkedir. Yirmi kadar medeniyetin yaşadığı bu ülke on bin yıllık geçmişin izlerini taşır. Bu topraklarda tarihî tapınaklar, kiliseler, camiler, saraylar ve daha birçok tarihî yapılar bulunmaktadır. Tarih, kültür ve olağanüstü doğa güzelliklerinin iç içe yaşandığı Türkiye, bu özelliklerini günümüze kadar devam ettirebilmiş dünyanın en güzel turizm merkezlerinden biridir. Dört mevsimin tüm özelliklerinin her zaman yaşanabildiği yöreleri, yeşil ormanları, kayak sporuna elverişli karlı dağları, masmavi denizleri, kumsalları ve kaplıcaları bakımından da özel bir ülkedir. Dünyanın en şifalı kaplıcaları Türkiye’de bulunmaktadır.

Ülkenin özellikleri Ege ve Akdeniz bölgelerinde, yaz turizmi oldukça ileri seviyededir. Karadeniz kıyılarında sınırlı ölçüde yaz turizmi, yüksek yerlerde ise yayla turizmi gelişmiştir. Uygun fiyatlı köy evlerinden pansiyonlara, pahalı tatil köylerine ve uluslar arası birinci sınıf otellere kadar pek çok konaklama imkânı vardır.

Yaz turizminin en yaygın olduğu tatil beldeleri arasında Antalya, Alanya, Marmaris, Bodrum, Kuşadası gibi merkezleri bulunmaktadır. Yayla turizminin en fazla geliştiği yöreler arasında ise Trabzon, Giresun, Rize, Bolu ve Abant yer almaktadır.

Ülkenin en çok turist kabul eden şehri Antalya’dır. Turistlerin rahatça gelip gitmelerini sağlayan elverişli kara yolları ve hava alanı vardır.

Türkiye turizminin ayrılmaz bir parçası olarak görülen Türk mutfağının zenginliği de turistler için çok ilgi çekicidir. Türkiye’nin farklı yörelerinde yüzlerce çeşit yemek yapılmakta, tüm bölgelerde ve illerde beslenme kültürü ile yemek çeşitleri büyük farklılıklar göstermektedir. Her yörenin kendine özgü tanınmış kebablarının yanı sıra, hamur işleri ve sulu yemekleri de çok yaygındır.

Türk insanının sıcak ilgisiyle karşılaşılacak turistler burada güzel günler geçirmekte ve memnun bir şekilde ülkelerine dönmektedirler.

---

¹ Взято из книги: Adım Adım Türkçe: Yabancılar için. Ders Kitabı 4. S. 89.

► Alıştırmalar

1. Okuduğunuz parçaya göre aşağıdaki cümlelerden doğru olanın başına «D»; yanlış olanın başına «Y» yazınız.

- Türkiye, hem Asya hem de Afrika kıtasında toprakları olan bir ülkedir.
- Türkiye, dört mevsimin aynı anda yaşanabildiği bir ülkedir.
- Türkiye’de hem yaz hem de kış turizmi yapılabilmektedir.
- Türkiye’nin en çok turist kabul eden şehri İzmir’dir.
- Zengin Türk mutfağı turistlerin ilgisini çekmektedir.
- İstanbul, tarihî eserler bakımından çok zengin bir şehirdir.

2. Aşağıdaki boşlukları okuduğunuz parçaya göre doldurunuz.

- Türkiye hem Avrupa hem de Asya .....sında toprakları olan bir ülkedir.
- Türkiye dünyanın en güzel ..... merkezlerinden biridir.
- Karadeniz’in yüksek kısımlarında ..... turizmi yapılmaktadır.
- Yaz turizminin en yaygın olduğu ..... beldesi Antalya’dır.
- Zengin Türk ..... turistlerin ilgisini ekmetkedir.

Bölüm 1. Metin 2. Güneydoğu Anadolu Blgesi¹

Раздел 1. Текст 2. Юго-восточный анатолийский район

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Güneydoğu Anadolu bölgesi zengin bir tarihe ve kültürel mirasa sahiptir. Bölgenin tarihi milttan önce 7000 yıllarına rastlamaktadır. Buraya milttan önce 2000 ile 1500 yılları arasında Hurriler gelmiş ve daha sonra bu bölgeye Hititliler yerleşmiştir.

► Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

- Bölgenin tarihi hangi dönemde başlıyor?
- Bölgede yaşayan kavimler hangileridir?
- Yukarıdaki parça göz önünde bulundurularak Güneydoğu Anadolu bölgesi hakkında ne söylenebilir?

---

¹ Взято из книги: Adım Adım Türkçe: Yabancılar için. Ders Kitabı 4. S. 94.

Bölüm 1. Metin 3. Gülün Adı
Раздел 1. Текст 3. Имя розы

GÜLÜN ADI¹

Nihat Sami Banarlı Doğu Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden İstanbul ve Ankara gibi şehirlere akın eden insanlarla yaptığı konuşmalardan birini şöyle anlatıyor:

– Adlarını öğreniyorum. Bilhassa kadın adları dikkatimizi çekiyor.

Gül, Gönlügül, Yazgülü, Gülşah, Gülşan, Güldalı, Güldane, Gülizâr, Kırgülü, Gülbeyaz!

Soruyorum:

Sizin oralarda gül bahçeleri çok olmalı... Köy evlerinin bahçelerinde çok mu çiçek yetiştiriyorsunuz?

Adı, Güldalı olan cevap veriyor:

– Hayır Bey, bizim oralarda gülbahçesi ne gezer, biz toprağı tarla olarak kullanırız.

– Peki kızlarınıza bu kadar çok ve bu kadar güzel gül adlarını yoksa güle hasret duyduğunuz için mi koyuyorsunuz?

– Hayır Bey, bizim hasret duyduğumuz başkadır. Bizim oralarda inanılır ki, gül, Hz. Muhammed'in remzidir.

(Nihat Sami Banarlı, Türkçe'nin Sırları)

Bölüm 1. Metin 4. Anadolu'ya Doğru
Раздел 1. Текст 4. В сторону Анатолии

ANADOLU'YA DOĞRU²

1071'li yılların başında Selçuklu Türkleri ile Bizans karşı karşıya geliyordu. Ya Bizans bütün doğu sınırları boyunca yükselen ve serpintilerini kendi içinde hissettiği bu istilâ çığını eritip mahvedecek, yahut Anadolu üzerine gelen kuvvet Bizans'ı tamamen ezecekti.

Anadolu'nun yıpratılması siyasetini, tahammülü aşan bir sabır ile takip eden Alparslan, hergün biraz daha hedefine yaklaşmakta idi. Şüphesiz hadiselerin zorlaması ile Romanos Diogenes İslâm meselesini

¹ Взято из книги: Güzel Türkçemiz: Yeni Öğrenenler için. S. 298.

² Взято из книги: Güzel Türkçemiz: Yeni Öğrenenler için. S. 299.

kökünden halletmeye karar verdi. Ve pek kalabalık bir ordunun başında müslümanları Anadolu'dan sürmek ve ardından İslâm ülkelerini de istilâ etmek gâyesi ile yola koyuldu.

Alparslan, Sübhan Dağı'nın eteklerini takib ederek doğuya Malazgird'e doğru ilerliyordu.

Bütün İslâm dünyasının dikkatleri Malazgird'e çevrilmişti. Abbasi Halifesi bu kader günü için bütün camilerde okunmak üzere şu hususi hutbe ve duayı gönderdi: «Allah'ım! İslâm'ın sancaklarını yükseltmek için hayatlarını esirgemeyen mücahitlerini yalnız bırakma. Alparslan'ı muzaffer kıl». Bu duâlar ve himmetler Dergâh-ı İlâhi'de kabul gördü. Muharebenin sonucu akşam üzeri belli olmuştu. Ortadoğu'nun yenilmez bir kuvveti sayılan bin yıllık Bizans İmparatorluk ordusu yok edilmişti.

Artık Anadolu'nun maddi ve manevi fethi başlayabilirdi; takdir olunan zaman gelmişti.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Abbasi Halifesi – халиф Аббасидов

Bilhassa – особенно

Bizans – Византия

Çeşitli – различный

Çığ – лавина

Çiçek yetiştirmek – растить цветы

Dağın etekleri – горные склоны

Dergâh-ı İlâhi – текке

Dikkat çekmek – привлечь внимание

-e akın etmek – нападать на кого, что

Gâye – цель

Nadise – событие

Hedef – цель

Himmet – помощь

Hususi hutbe – частные проповеди

-i esirgememek – не жалеть

-i istilâ etmek – вторгнуться в

-i muzaffer kılmak – сделать победоносным

Kader günü – роковой день

Konuşma уартак – выступать с речью

Kuvvet – сила

Mahvetmek – губить
Meseleyi kökünden halletmek – решить проблему в корне
Muharebe – бой
Mücahit – борец за свободу
Ne gezer – причем тут
Remiz – символ
Sancak – знамя
Selçuklu Türkleri – турки-сельджуки
Serpinti – брызги
Tahammülü aşan sabır – терпение, переполняющее противостояние
Takip etmek – преследовать, следовать
Tarla – поле
Toprak – земля, почва
Yıpratılması siyaseti – злоупотребление политики
Yok etmek – устранить
Yola koyulmak – отправиться в путь
-e hasret duymak – скучать по
2. Yukarıdaki metinleri Rusçaya tercüme ediniz.

► Alıştırmalar

Aşağıdaki metni okuyunuz ve Türkçe metinlerine de dayanarak Türkiye'deki laiklik anlayışı ile ilgili bilgi veriniz ve kendi düşüncelerinizi söyleyiniz.

Bölüm 1. Metin 5. Türkiye'deki Din Tarihinden

Раздел 1. Текст 5. Немного из истории религии в Турции

НЕМНОГО ИЗ ИСТОРИИ РЕЛИГИИ В ТУРЦИИ¹

99% населения Турции – мусульмане. Оставшийся один процент представлен ортодоксами, иудеями, католиками, протестантами, ассирийцами и приверженцами других конфессий. Каждый гражданин страны обладает религиозной свободой. Никто не имеет права принуждать кого бы то ни было к совершению религиозных обрядов и церемоний и препятствовать удовлетворению религиозных потребностей,

---

¹ Взято из книги: Справочник Турции-2010.

а также раскрывать свои религиозные убеждения. Никого, кроме того, нельзя обвинять за принадлежность к той или иной конфессии.

Ислам – религия, основанная на терпимости. Религиозная толерантность, возникшая на Западе после XVII века, у турок существовала раньше, и это обусловлено особенностью исламской религии. Еще в Сельджукский и Османский периоды христиане, проживавшие в Анатолии и Румелии, обладали свободой религии. Евреи, подвергавшиеся гонению со стороны судов инквизиции в Испании, в XV веке переселились в Турцию. Меньшинствам, из числа представителей иных религий, статус которых определен Лозаннским Договором, а также другим гражданам-христианам на территории страны открыты 236 церквей и 34 синагоги, в которых граждане-немусульмане могут свободно молиться и совершать религиозные обряды.

Лаицизм. Лаицизм – один из основополагающих принципов Турецкой Республики. Турция является единственной среди исламских стран, где конституционно закреплен и на практике реализуется принцип лаицизма. Ликвидация 3 марта 1924 г. Халифата и Управления шариатских судов и вакфов, обеспечение единства в образовании и в юриспруденции позволили сделать важные шаги на пути претворения в жизнь принципа лаицизма. Вслед за этим были осуществлены такие важные реформы, как принятие закона о ношении европейского головного убора и европейской одежды («Шляпная революция»), закрытие сектантских обителей, перенос дня отдыха с пятницы на воскресенье, введение латинского алфавита, принятие европейского календаря. И, наконец, законом от 5 февраля 1937 г. № 3115 в Конституции был закреплен принцип лаицизма.

Управление по делам религии.

В светской Турецкой Республике деятельность, связанную с исламской религией, осуществляет Управление по делам религии. Имеющее государственный статус, оно было создано 3 марта 1924 г. и подчинено правительству. Целью этого ведомства является проведение работ в вопросах религиозных убеждений, совершения религиозных обрядов и защиты моральных ценностей, просвещение общества в вопросах религии и направление деятельности культовых учреждений. Управление в нынешнем виде состоит из центрального аппарата, территориальных и зарубежных представительств. Из 80 000 кадровых сотрудников управления 75 033 работают в Турции и около 1 600 – за рубежом, оказывая помощь турецким гражданам и мусуль-

манам в удовлетворении религиозных потребностей, невзирая на их убеждения.

В 1993 г. была организована Первая Религиозная Шура, в которой приняли участие около 200 известных теологов из Турции и из-за рубежа. Вторая Шура, в которой участвовало уже 235 теологов, была проведена в 1998 г. На ней были приняты решения вопросов, касающихся межрелигиозного диалога, и проблем, порожденных в результате различного толкования религии.

К настоящему времени 5 раз проводились встречи организации Исламской Шуры Евразии с участием тюркских республик, стран Балкан и Кавказа, тюркских и мусульманских общин. На этих форумах была дана оценка религиозным службам, проводимым в странах-участницах Шуры, приняты важные решения, касающиеся сотрудничества в вопросах исторических, религиозных, национальных и культурных связей.

С целью внесения вклада в процесс интеграции в Европейский союз, начатый на саммите в Хельсинки в 1999 г., и развития межрелигиозного диалога 3-7 мая 2000 г. в Стамбуле состоялась «Международная Шура Европейского союза», а 10-11 мая того же года в Тарсусе по итогам «Встречи религий в эпоху веры и терпимости» была принята совместная декларация. Документ, подписанный всеми религиозными лидерами, содержащий предложения и взгляды, касающиеся вклада в обеспечение на планете мира, имеет историческое значение.

15 – 18 мая 2002 г. в Стамбуле состоялось «Консультативное совещание по актуальным религиозным вопросам», в котором приняли участие около 100 научных религиозных деятелей, известных в стране благодаря своим академическим трудам. Целями совещания явились: поиск решения проблем религии, часто становящиеся предметом дискуссий в турецком обществе, а также выработка общего подхода в деле просвещения общества в вопросах религии. Такие вопросы повестки дня совещания, как «Традиционалистские и модернистские подходы к правильному пониманию и толкованию религиозных текстов и отражение этого в обществе», «Проблемы женщин в современном мире и связанные с этим религиозные дискуссии», «Дискуссии, связанные с паломничеством в святые места», «Актуальные дискуссии о богослужении» обсуждались в 4-х отдельных секциях. Резолюции, принятые по результатам обсуждений, были обобщены в итоговом заявлении и опубликованы.

Bölüm 1. Metin 6. Lâiklik
Раздел 1. Текст 6. Лаицизм

LÂİKLİK¹

Kur'an-ı Kerim'de bize bildirildiği gibi Allah bütün insanları aynı özden ve şerefli olarak yaratmıştır. Ulus, kabile, ırk, renk, güzellik, kuvvet... vb bakımlardan hiç kimsenin diğerine üstünlüğü yoktur. Allah katında en değerli olan insan, Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan insandır.

İnsanları toplu olarak birarada korumak ve mutlu olarak yaşatmak, Kur'an-ı Kerim'deki bu ilkeleri gerçekleştirmek, devletlerin görevidir.

Devletlerin vatandaşları aynı dinden olmayabilir. Bu durumda devletin onları zorlaması veya ayrı dinden olanları hor görerek ikinci sınıf vatandaş sayması İslâm dininin ilkelerine uymaz. Bu vicdan özgürlüğüdür.

Eğer Allah isteseydi, bütün insanları tek bir yolda, tek bir düzende ve tek bir dinde kendisi birleştirirdi. Fakat Allah insanlara özgürlük ve sorumluluk vermiştir. Onlara yollar göstermiştir, ama seçme işini kendilerine bırakmıştır. Allah insanlara verdiği özgürlüğün, onlardan alınmasını hoşgörmez.

Türkler tarih boyunca egemen oldukları ülkelerde din ve vicdan özgürlüğüne daima saygı göstermişlerdir. Müslüman oluşları ile birlikte de İslâm dininin bu ilkesini çok iyi anlamışlar ve çok iyi uygulayarak dünyaya örnek olmuşlardır. Dünyanın buna benzer bir ilkeyi geliştirerek uygulayabilmesi ise çok geç ve çok güç olmuştur. İnsanlık, din, dil, ırk ve rejim kavgalarından pek çok zarar görmüştür. Laiklik bugün dünya devletlerinin başvurduğu ve uygulamaya çalıştığı aynı idealdir. Laiklik, devlet ve kamu işlerini dinî görüşlerin dışında tutmak demektir. Laik devlet, vatandaşlarına, dinî sebeple farklı muamele yapmayacaktır. Onların medenî ve siyasi haklarını kullanmalarını kısıtlamayacak, herhangi bir dini yasaklamayacaktır. Bütün dinlerin bağlıları kanun önünde eşit olacaklardır.

Atatürk'ün laiklik anlayışı

Atatürk Türkiye Cumhuriyetinin laik olmasını istemiştir. Çünkü, Osmanlı Devletinin zayıfladığı, eğitim ve öğretimin gerilediği dönemlerde,

---

¹ Взято из книги: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 5. S. 80 – 83.

dine dayandırılan değişik görüşlerle millet parçalanabilmişti. Yenilikleri çıkarlarına yakırı bulanlar, onları dinî inançlara aykırı göstermeyi başarabilmişlerdi. Böylece ülkede bilimsel çalışmalar durmuş, diğer ülkelerdeki buluşlarla teknik gelişmelerin alınması ve onlardan yararlanılması geciktirilmişti. Devlet bu durumu engelleyememişti. Atatürk milleti ve ülkeyi böyle tehlikelerden korumak için «devletin dini olamaz» ilkesini getirmiştir. Devlet, bir şahıs değildir ki dnii olsun. Devlet, milletin ihtiyacına göre kurumlar kurar. Bu kurumlar amaçlarına uygun olarak çalışırlar. Din işleri için de kurumlar kurar. Bunlar da din ile ilgili hizmetler alanında çalışırlar.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.
2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.
3. Aşağıdaki metni Türkçeye tercüme ediniz.

В 1930 году Ататюрк выразил принципы Турецкого государства следующим образом:

«Официальной религии в Турции не существует. В государственном управлении все законы, системы, гарантирующие основы и формы современной цивилизации, создаются и применяются соответственно мировым стандартам. Признавая за людьми право на свободу совести, республика считает отделение религии от политик, государственных и общественных проблем залогом для дальнейшего развития и прогресса нации». Выступление против этой концепции несовместимо с общественными, социально-психологическими, политическими понятиями и правовыми нормами.

Bölüm 1. Metin 7. Allah'ın Nimetlerine Teşekkür Etmemiz Gerekir¹

Раздел 1. Текст 7. Мы должны быть благодарны за блага Аллаха

Şu kâinatta canlı cansız her şeyi yaratan, yaşatan Allah'tır. Her gün yediğimiz çeşit çeşit gıdaları, besinleri, O bize verdi.

---

¹ URL: <http://www.diyenet.gov.tr/turkish/DIYANET/2001cocuk/nisan/dini-sohbet.htm>

Yediklerimiz, içtiklerimiz Allah'ımızın bize ihsanıdır, ikramıdır. Her an aldığımız hava ve oksijen, şırl şırl akan çeşmeler, çaylar ve yaşamamız için gerekli olan her şey O'nundur.

Bütün dünya, her şeyi ile hazırlanmış büyük bir sofradır. Rabbimiz bu sofrayı bizim için hazırlamıştır. Yaşadığımız sürece bizler bu ilahi sofradan Allah'ımızın istediği tarzda yararlanacağız. Dünyada her şey bize hizmet ediyor. Her şey bizim için yaratılmıştır. Bize bunca sayısız nimetleri veren Yüce Allah'a teşekkür etmemiz gerekmez mi? Elbette gerekir. Allah'ın bu nimetlerine teşekkür etmeye biz kısaca «ibadet» diyoruz.

Hem biz Allah'ın nimetlerine teşekkür edersek, Allah da bize olan nimetlerini ve iyiliklerini arttırır.

Allah'a ibadet etmeye bizim ihtiyacımız vardır. Allah'ın bize ve bizim ibadetlerimize ihtiyacı yoktur. Biz Allah'a her an muhtacız, Allah bize muhtaç değildir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: «Ey insanlar! Sizler Allah'a muhtaçsınız (Allah size muhtaç değildir). Zengin ve övülmeye layık olan ancak O'dur.» (Fetih sûresi, 15)

Bizi Yaratan Allah'ımızı Tanıyalım

Bu varlık âleminde her şeyin bir yaratıcıya, yapıcıya ihtiyacı vardır. Kim iddia edebilir ki, bu kitap üzerindeki satırlar, kendi kendine yazılmış, ustasız, amelesiz bir bina yine kendi kendine dikilivermiştir.

Akıl, böyle bir düşünceyi kabul eder mi? Elbette ki kabul etmez. Bu sonsuz âlemi, insanları, hayvanları ve bitkiler âlemini yoktan var eden, canlılara rızkını veren, canlıların yaşama ortamını hazırlayan, her an yaratan, yaşatan ve sonradan öldüren Yüce Allah'tır.

Allah'ın varlığını aklımızla bulabildiğimiz gibi Yüce Allah, kitapları ve peygamberleri vasıtasıyla da, bize kendi varlığını bildirmiştir.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Nimetler – блага

Kâinat – вселенная

Gıda – пища

Besin – питание

İhsan – благотворительность

İkram – угощение

Çeşme – фонтан, родник

Çay – река

Sofra – обеденный стол

Hizmet etmek – служить
Yaratılmak – быть созданным
Yaratıcı – создатель
İbadet – поклонение
İhtiyaç – потребность
Muhtaç – нуждающийся
Kur'an-ı Kerim – Священный Коран
Övmek – хвалить
Âlem – вселенная, мир
İddia etmek – утверждать
Usta – мастер
Amele – работник
Hayvanlar ve bitkiler âlemi – животный и растительный мир
Rızık – пища
Ortam – атмосфера, обстановка
Peygamber – пророк
2. *Metni okuyunuz ve Rusçaya tercüme ediniz.*

Bölüm 1. Metin 8. Nuh'un Gemisi

Раздел 1. Текст 8. Ноев ковчег

NUH'UN GEMİSİ¹

Çok eski zamanlarda insanlar kendilerini yaratan ve onlara her türlü nimetini veren Allah'ı unutmuşlardı. Elleri ile yaptıkları putlara tapıyorlardı. Yüce Allah onları uyarmak ve doğru yola çağırmak için Nuh Peygamber'i gönderdi. Hz. Nuh onları sadece Allah'a inanıp güvenmeye ve yalnızca O'na ibadet etmeye çağırdı. İnsanların çoğu onu dinlemediler. İçlerinden sadece küçük bir gurup ona bağlandılar. Hz. Nuh'un bütün hayretlerine rağmen çoğunluk Allah'a inanmamakta ısrar ettiler. Onlar kendilerini çok büyük görerek iyice azdılar. Her türlü kötülüğü daha da artırdılar. Bu durumda Hz. Nuh ellerini kaldırdı ve iyice Allah'a şöyle yakardı:

– Yarabbi! Onları doğru yola çağırıyorum. Kulaklarını tıkıyorlar. Azabınla korkutuyorum, inanmıyorlar. Kibirlenip büyükleiyorlar. Üstelik

---

¹ Взято из книги: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi . S. 10.

bana inananları da saptırmaya çalışıyorlar. Ey Allah'ım! Ne olur beni ve Sana inananları koru ve bağışla...

– Ancak, puta tapan azgınların yola gelmeyecekleri anlaşılıyordu. Bunun üzerine yüce Rabbimiz Hz. Nuh'a bir gemi yapmasını ve içine kendisine inananlarla, yeryüzündeki hayvanlardan birer çift almasını bildirdi. O da öyle yaptı. Sonra, büyük bir tufan başladı. Gök karardı. Şimşekler çaktı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Yerden de sular fişkırmaya başladı. Ortalık korkunç bir hal aldı. Ağaçlar, evler yıkıldı. Herkes çok korktu. Hz. Nuh gemidekilere Allah'a inanıp güvendikleri sürece kendilerine hiçbir şey olmayacağını bildirdi. İnanmayanlar ise dağlara kaçmaya çalıştılar ancak bu da onların kurtulmasına yetmedi. Sular yükseldi. Hepsi boğulup gittiler... Bir süre sonra tufan dindi. Hz. Nuh ve inananlar sağ salim kurtuldular.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

-a yakarmak – молиться кому-то

Azgın – обнаглевший

Azmak – отбиться от рук, обнаглеть

Birer çift – по одной паре

-e ibadet etmek – молиться кому-то

-i bağışlamak – простить кого-то

-i saptırmak – сбить кого-то с толку

-i uyarmak – предостерегать кого-то

Kulakları tıkamak – закрывать уши

-makta ısrar etmek – настаивать на чем-то

Putlata tapınmak – преклоняться идолам

Suda boğulmak – потонуть в воде

Sular fişkırmak – биться из земли (о водах)

Şimşekler çakmak – сверкать (о молниях)

Tufan dinmek – прекратиться (о потопе)

Yıkılmak – быть снесенным

Deyim: Bardaktan boşanırcasına yağmur yağmak – лить как из ведра (о дожде)

İkileme: Sağ salim – здоровый

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

2.1. Eskiden insanlar Allah'ı unutup kime tapıyorlardı?

2.2. Allah o zaman insanların yanına hangi peygamberi ve niçin gönderdi?

2.3. Puta tapan azgın insanların doğru yola gelmeyecekleri anlaşıldıkta sora Allah Hz. Huha ne yapmasını söyledi?

2.4. Hz. Nuh Allah'ın dediklerini yerine getirdikten sonra neler oldu, anlatın.

Bölüm 2. TÜRKİYE’DE BAYRAMLAR

Раздел 2. ПРАЗДНИКИ В ТУРЦИИ

► Alıştırmalar

Aşağıdaki metni okuyunuz ve Türkçe metinlerine de dayanarak Türkiye’deki gelenekleri ile ilgili bilgi veriniz ve kendi düşüncelerinizi söyleyiniz.

Bölüm 2. Konu 1. Türkiye’de Bayramlar

Раздел 2. Тема 1. Праздники в Турции¹

ПРАЗДНИКИ В ТУРЦИИ

Как в любой, пожалуй, стране праздники Турции подразделяются на государственные, религиозные и народные.

Государственные появились в XX веке и, как правило, отражают события кемалистской революции, а потому празднуются внутри страны.

Религиозные совпадают с общемусульманскими и в Турции празднуются, как во всем исламском мире.

Религиозные праздники

Курбан-Байрам (Kurban Bayramı) – праздник жертвоприношения – десятый день месяца Зуль-Хиджжа мусульманского календаря.

Отмечается в память знаменитого жертвоприношения библейским патриархом Авраамом (Ибрахимом) сына своего Исаака (Ицхака).

На Курбан-Байрам принято резать барашка или другой скот. Стол в этот день сугубо мясной. По обычаю из туши жертвенного животного должна вытечь вся кровь, но ни одной капли не пролиться.

После обряда жертвоприношения треть мяса готовится немедленно, треть раздается нищим, а треть делится между родственниками и соседями. Вечером человек, совершивший жертвоприношение, обязательно устраивает угощение и кормит всех нуждающихся. Во главе стола присутствует духовное лицо или какой-нибудь почетный гость.

Новый год по Хиджре. Первый месяц мусульманского лунного календаря называется Мухаррам. У мусульман не принято отмечать как-то по-особому наступление лунного Нового года, но в проповеди имамы непременно напоминают о создании в этот день в городе

---

¹ URL: <http://www.turkey100.ru/891/>

Медине первой общины мусульман, переселившихся сюда из Мекки. Это событие стало началом новой исламской эры.

Первые десять дней Мухаррама считаются благословенными для всех хороших начинаний, в том числе и для заключения браков. Как и священный Рамазан, это месяц раздачи милостыни в пользу немощных и на благоустройство мечетей.

День Ашура (Aşure Günü) – 10-я ночь священного лунного месяца Хиджры Мухаррам.

День поминовения Пророков и Посланников Аллаха.

В этот день принято готовить специальное сладкое блюдо из злаков, сушеного винограда и орехов, называемое Aşure.

Рождество Пророка Магомета (Mevlit Kandili) – 12-я ночь лунного месяца Хиджры Раби-уль-Ауаль. В Турции в этот день в мечетях устанавливается яркая подсветка. Еще один атрибут праздника – особое печенье.

Зачатие Пророка Магомета (Regaip Kandili) – 4-я ночь священного лунного месяца Хиджры Раджаб. Один из пяти праздников, проводимых в Турции в рамках религиозного фестиваля Кандили (Kandili).

Ночь Вознесения Пророка Магомета (Mirac Kandili) – 27-я ночь священного лунного месяца Хиджры Раджаб. Праздник отмечается в память о чудесном путешествии Пророка Магомета из Мекки в Иерусалим (Kudus) и его восхождении (Mirac) на небеса к Престолу Аллаха. Согласно преданию, это событие произошло с 26 на 27 месяца Раджаб 621 года. Пожалуй, наиболее торжественная из ночей Kandil. В ритуальном плане пост в Ночь Мирадж равен ста ночам поста.

Ночь Отпущения грехов (Berat Kandili) – 14-я ночь священного лунного месяца Хиджры Ша'абан.

В Коране говорится, что именно в эту ночь Аллах принимает решение о судьбе каждого с учетом его просьб, высказанных в мольбах.

Рамазан (Ramazan). Начинается на следующий за растущей луной день десятого лунного месяца календаря Хиджры и длится 29-30 дней.

Пост в месяц Рамазан. В Турции этот месяц называют «Султан одиннадцати месяцев». Это период радости и братства. Пост (oruç) обязателен для всех взрослых мужчин и женщин, кроме умственно неполноценных, инвалидов, больных, путешественников, беременных и кормящих матерей. Это время изъясления покорности законам, изложенным в Коране. В течение всего светового дня религиозные люди не принимают ни пищи, ни воды; запрещено сплетничать

и пустословить. После захода солнца наступает час особой трапезы ифтар (iftar). На стол подаются закуски, традиционные для турецкого завтрака: хлеб, оливки, маслины, брынза (beyaz peynir), джем, мед, масло. Потом следуют суп, пилавы с мясом и без (pirinç ve bulgur pilavı), овощи, тушенные в оливковом масле (zeytinyağı), айран и, конечно же, чай. Если вас пригласили в гости на ифтар, принесите с собой десерт. Это всегда приятно, и, что самое главное, вы продемонстрируете уважение к традициям хозяев.

Ночь Предопределения (Kadir Gecesi, или Kadir Kandili) – 27 число священного месяца Рамазан – Ночь дарования Корана.

Kadir Gecesi является одним из нескольких конфессиональных фестивалей, как и другие Kandil Geceleri. Во все дни Kandil в Турции принято угощать друг друга сладостями. Разносчики сладостей на улицах продают маленькие пирожные в разноцветных мешочках. Кто-то может вдруг подойти и предложить отведать халвы или локума... Угощение нужно принять с благодарностью и съесть на месте. Отказываться не принято. В дни всех Kandili требуется читать жизнеописание Мухаммеда, после чего нужно нанести визиты вежливости пожилым родственникам.

Праздник сладостей (Şeker Bayramı). Этот праздник знаменует завершение месяца Рамазан и следует за периодом 30-дневного поста.

Три официальных выходных дня. Стол в эти дни исключительно сладкий (баклава, локум, шоколад и другие лакомства), сладостями угощают, их дарят, ими обмениваются. Кроме того, в эти дни принято обмениваться пожеланиями счастья и просить друг у друга прощения. Семьи собираются у старших родственников. Дети приезжают поздравить родителей. Самые молодые из родственников обязаны навещать самых старших. В последние годы Шекер Байрам приравнивается к зимним каникулам. Отказываться от угощения не принято и обидно для хозяев. Отведав угощения, гость обязательно благодарит хозяев – высшим проявлением уважения к дому будет поцеловать у хозяйки руку. Форма устной благодарности: Ellerimize sağlık («Здоровья Вашим рукам»). Впрочем, так благодарят за угощение не только за праздничным, но и за любым столом. Шекер Байрам – праздник семейный и тихий. Общественная жизнь замирает. Увеселительные заведения и рестораны закрываются, во всяком случае те, которыми владеют религиозные люди. С транспортом также возможны перебои.

Bölüm 2. Metin 2. Türklerde Bayramlar **Раздел 2. Текст 2. Турецкие праздники**

Derse Hazırlık

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- a. Ülkenizde hangi bayramlar kutlanıyor?
- b. Türkiye’de kutlanan hangi bayramları duydunuz?

TÜRKLERDE BAYRAMLAR¹

Türklerin çoğunluğu Müslümandırlar. Bayramlar iki gruba, yani millî bayramlar ve dinî bayramlar olarak bölünmüş olup, Müslümanların iki büyük bayramı vardır: Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı.

Ramazan Bayramı. Ramazan ayı boyunca Müslümanlar oruç tutarlar. Ramazan ayı bitiminde üç gün bayram yaparlar.

Arife, bayramdan bir önceki gün demektir. O gün herkes bayramlık alışverişini yapar, evler temizlenir, bayram için tatlılar ve yemekler hazırlanır.

Bayram sabahı anne ve babanın elleri öpülür. Erkekler genelde sabah erkenden kalkıp camiye giderler, bayram namazını kılmak için. Daha sonra, ailece; büyükanne ve büyükbaba ziyaret edilir. Onların da elleri öpülür.

Ayrıca, kimsesiz ve hasta olanlar da ziyaret edilir. Komşular ve akrabalar, birbirlerini ziyaret ederler. Bayramlarını kutlarlar.

Ziyarete gelenlere şeker ve tatlı ikram edilir. Bayram günleri çocuklara bol bol şeker dağıtılır. Bu nedenle Ramazan bayramına ‘Şeker Bayramı’ da denir.

Uzakta oturan tanıdık ve akrabalara telefon edilir. Tebrik kartı gönderilir. Bayramları kutlanır.

Kurban Bayramı. Müslümanların dini bayramlarından biri de Kurban Bayramıdır. Kurban Bayramı, Ramazan Bayramı’ndan 2 ay 10 gün sonra olur. Bu bayramda Müslümanlar koyun, dana gibi hayvanlar keserler. Kurban kesildikten sonra üçe ayrılır. Kurban etinin bir kısmını fakirlere dağıtırlar, bir kısmını komşulara ve eşe dosta dağıtırlar, diğer kısmı da evde kalır. Evdeki kısım, hem evdekiler tarafından yenir hem de misafirlere ikram edilir.

Bu bayramda da akrabalar ve komşular bayramlaşırlar. Küçükler, büyüklerini ziyaret eder ve ellerini öperler.

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Türkçe Öğreniyoruz. Orhunv 2: Ders Kitabı. S. 66 – 67

Türkiye’de **millî bayramlar** da şunlardır: 23 Nisan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı. Milli bayramlar ise genellikle okullarda, meydanlarda hep birlikte ve coşkuyla kutlanır. Her yer bayraklarla, resimlerle, çiçeklerle süslenir. Gece, fener alayları düzenlenir, havai fişekler atılır ve konserler verilir.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Alış veriş uarmak – совершать покупки

Arife – канун праздника

Bayrak – флаг

Coşku – энтузиазм

Dana – теленок

Dinî – религиозный

-e tebrik kartı göndermek – отправить кому-то поздравительную открытку

Eş dost – друзья, приятели

Ev temizlemek – убираться в доме

Fakir – бедный (без денег)

Fener alaylarını düzenlemek – организовать факельное шествие

Gençlik – молодежь

Havai fişekler atmak – давать фейерверк

-i ziyaret etmek – навещать кого-то

-in bayramını kutlamak – поздравить кого-то с праздником

Kimsesiz insanlar – люди, у которых не осталось близких

Komşular ve akrabalar – соседи и родственники

Konser vermek – давать концерт

Koyun – овца

Meydan – площадь

Millî – национальный

Milli egemenlik – национальный суверенитет

Misafir – гость

Namaz kılmak – читать намаз

Oruç tutmak – держать пост

Tatlı uarmak – готовить десерт

Zafer – победа

2. Metni Rusçaya tercüme ediniz.

3. Aşağıdaki ifadeleri hangi durumlarda kullanırsınız? Cümleleri buna göre dodlurunuz.

Başınız sağ olsun

Gözünüz aydın

Geçmiş olsun

Mutlu yıllar dilerim

Bayramınız mübarek olsun Bayramınız kutlu olsun

1. Ahmet bir hasta ziyaretine gitmiştir. Ahmet hastaya: ..... der.

2. Tamer Beyin yeni bir çocuğu olmuştur. Abdullah Bey, Tamer Bey'e: .....der.

3. Suat, Ramazan Bayramında arkadaşı Gökhan ile karşılaşır. Gökhan'a: ..... der.

4. İsmail, arkadaşı Hüseyin'in doğum gününe gider, ona hediyesini verirken ..... der.

5. Ali'nin dedesi ölmüştür. Ahmet, Ali'yi ziyaret eder. Ali'ye ..... der.

6. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı günü öğretmen sınıfa girer, öğrencilere ..... der.

Bölüm 2. Metin 3. Dinî Bayramlar ve Kandiller

Раздел 2. Текст 3. Религиозные праздники и дни

DİNÎ BAYRAMLAR VE KANDİLLER¹

Dinî bayramlar Ramazan ve Kurban bayramlarıdır. Ramazan Bayramı, oruç ayı olan Ramazan'ın sonunda kutlanır. Müminler, bütün bir ayı oruçlu geçirerek, Yüce Allah'a O'nun istediği şekilde ibadet etmiş olmanın sevincini yaşarlar. Ramazan bayramına «Şeker Bayramı» da denir. Çünkü bu bayramda, tebrikleşirken şeker ikram etmek âdettir. Oruçtan çıkan müminler zayıf düşmüş olabilirler, şeker onlara güç verir. Bu sebeple bazı kimseler Bayram için lezzetli tatlılar hazırlarlar ve bunları misafirlere ikram ederler. Bayramdan önceki güne «Arife» denir. Arife günleri çok heyecanlı geçer. Hele çocuklar, bayram için giyecekleri yeni giysileri yataklarının yanında hazır tutarlar. Böyle büyük bir sevinci, fakirlerle ve kimsesizlerle paylaşmak İslâm dininin emridir. Arife gününden önce zekât,

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. S. 127 – 129.

fitre ve bağışlar verilecek kimselere verilir ki, onlar da bayramdan önce alışverişlerini yapabilsinler. Ramazan Bayramı üç gün sürer.

Kurban Bayramı, Hac ayı olan Zilhiccenin onuncu günü kutlanır. Bu bayramda, hacıların Kâbe'yi ziyaret ederek Hac görevlerini tamamlamış olmalarının sevinci yaşanır. Bu sevinçle kurbanlar kesilir. Kurbanı Hacca gidemeyen, fakat kurban kesmeye gücü yeten diğer müminler de keserler. Böylece her zaman herkesin bol bol yiyemediği et, kurban etlerinin fakirlere dağıtılması ile bol bol yenir. Bazıları kavurma yaparak buna bayram tebrikine gelen misafirlere de ikram ederler. Sevin. Hep birlikte yaşanır. Kurban Bayramı dört gün sürer. Kurban Bayramı Müslümanlara, her zaman duymadıkları duyguları da duyurur. Özellikle şehirlerde yaşayanlar, her gün kasap dükkânlarında, kıyma, kuşbaşı diyerek rahatlıkla etleri satın alırlar da, kurbanlık hayvanlara pek çok acırlar. İşte kurban kesmenin bir amacı da insanlara bu duyguyu duyurmaktır. İnsanlar, kurbanlık hayvanı görünce, işin gerçeğini anlamaktadırlar. Bunun içindir ki, kurban hayvanının birkaç gün önceden alınması, uygun bir yerde seve okşaya beslenmesi, süslenmesi âdettir. Kurban dua ile kesilir ve dua ile yenir. Kurban eti yemek sevaptır.

Hac ibadetini yapıp dönenler, törenlerle karşılanır. Evlerinde «Hacı Sofraları» kurulur. Bu sofralara ayırım yapılmaksızın her isteyen oturabilir. Hacı sofrası, sofrası sahibi için bir şereftir. Bunun içindir ki, genellikle yemek davetlerinden sonra, davet sahibine «Hacı Sofrası olsun!» diye dua edilir.

Bayramların özel namazları vardır. Sabahleyin erkenden büyük camilerde toplanan müminler, bayram hutbesi (konuşma) ve vaaz (dinî öğüt) dinlerler. Bayram namazına erkekler gider, kadınlar bu arada gerekli hazırlıkları yaparlar.

Kutsal gün ve gecelerden Kandiller ve «Aşure Günü»dür. Müslümanlıkta günler ve geceler birbirinden ayrılmaz. Hepsi Allah'a aittir, hangisinde en çok iyilik yapılırsa, yapan için o en değerli olanıdır. Bununla birlikte her gün ve gece yapılması gereken iyilikler, onları belli zamanlarda toplu olarak yapınca, bir başka değer kazanırlar. Nasıl toplu kılınan namazların sevabı, tek başına kılınanlarınkinden fazla ise, toplu yapılan iyiliklerin sevabı da tek tek yapılanlarınkinden fazladır. Yalnız başına yapılabilecek iyilikler, küçük de olsa, onlar birlikte yapıldığı

zaman, birbirlerine eklenerek büyürler. Böylece birkaç kişi ile yapılamayacak büyük iyilikler meydana gelir. Ayrıca bu yapılanları gören başkaları da benzerlerini yapmaya özendirilir.

Kutsal gün ve geceler sevginin, merhametin, affetmenin ve bunlar yolu ile yücelmenin sebebi olur. Müminler her zaman şefkatli, merhametli ve affedici durumdadırlar. Fakat böyle olmayı unuttukları da olur. Kutsal gün ve geceler onlara, unutulmuş veya ihmal edilen bu davranışları hatırlatır. Birbirlerine darılmış, gücenmiş olanlar birbirlerini zarara uğratmış veya terk etmiş olanlar, ziyaret etmeleri gerekenleri ihmal etmiş olanlar, haber bekleyenleri habersiz bırakmış olanlar ..... bu gün ve gecelerde kalplerinin çalındığını ve uyarıldıklarını duymalıdırlar. Evlerde yapılan «pişi» denilen hamur işleri ve helvalar, fırınların çıkardığı kandil simitleri, müminleri bu vazifelere çağırır.

Kandil geceler beş tanedir. Bunlar şunlardır.

1. Mevlit Kandili, Peygamberimiz Hz.Muhammed'in (S.A.V.) doğduğu gecedir. Hicret takvimine göre Rebiulevvel ayının 12.gecesine rastlar.

2. Regaip Kandili, Peygamberimiz Hz.Muhammed'İN (S..A.V.) annesi Hz. Âmine'nin Peygamberimize hamile olduğunu farkettiği gecedir. Hicret Takvimine göre Recep ayının ilk Cuma gecesine rastlar.

3. Miraç Kandili, Peygamberimiz Hz.Muhammed'İN (S..A.V.) yüce Allah'ın huzuruna vardığı ve Melek Cebrail'in aracılığı olmaksızın vahiy aldığı gecedir. Hicret takvimine göre Recep ayının 27.gecesine rastlar.

4. Berat Kandili, Yüce Allah'ın, kendisine dua eden bütün müminlerin dualarını kabul ettiği, suçlarını bağışladığı gecedir. Hicret takvimine göre Şaban ayının 15.gecesine rastlar.

5. Kadir Gecesi, Kur'an-ı Kerim'in vahyolunmaya başladığı gecedir. Ramazan ayının 27.gecesine rastlar.

Görüldüğü gibi Mevlit Kandilinden başka diğer bütün kandiller Recep, Şaban ve Ramazan aylarına rastlamaktadır. Bu aylara «Üç aylar» denir. Bazı müminler üç ayların bütününde oruç tutarlar. Fakat oruç tutulması farz (dince mecburi) olan ay Ramazan ayıdır.

Aşûre günü, Hücret takviminin ilk ayı olan Muharrem'in 10.günüdür. Birçok dinî olayın değişik yıllarda, fakat hep bu günde olduğu sözlü tarihte anlatılır. Meselâ Âdem Peygamber bu günde Allah'a tövbe etmiş ve

tövbesi kabul olunmuştur. Yâkup Peygamber bu günde, hasretini çektiği oğlu Yusuf Peygambere kavuşmuştur. İbrahim Peygamber bu günde ateşten kurtulmuştur. Nuh Peygamberin gemisi bu günde Cudi dağının üzerinde karaya oturmuştur. Gemidekiler bu sevinçle artakalan erzaklarının hepsini birbirine katarak tatlı bir yemek pişirmişler ve Allah'a şükrederek onu yemişlerdir. Bu çorbaya Aşûre demişlerdir. Muharrem ayı içinde aşûre pişirmek ve dağıtmak âdettir. Bu âdetten dolayı Muharrem ayına Aşûre Ayı da denir. Türkler aşûreyi çok severler. Daha sonra bu sevinçli güne acı bir hatıra da karışmıştır. Peygamberimizin sevgili torunu Hz. Hüseyin bu günde, yani Muharrem'in 10.gününde, Kerbelâ denilen yerde şehit edilmiştir. Kerbelâ, Fırat nehrinin kıyısında bir şehirdir. Halifelik mücadelesi, Müslümanları burada düşmanca karşılaştırmış ve çok mutlu olayları birleştiren bu güne yas karıştırılmıştır. 10 Muharrem'de hem aşûre pişirir sevinir herkes, hem bu üzücü olayı hatırlar üzüdür. İslâm dini kin ve yas tutmayı hoş görmez. İnsanları atalarının yaptıkları yanlış işlerden sorumlu tutmaz. Herkesin de birbirine böyle davranmasını ister. Fakat olayları bilmek, unutmamak ve onlardan ders alarak tekrarını önlemek önemlidir.

► Alıştırmalar

Kelimelerin dili:

Zekât: Zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören, İslam'ın beş şartından biri

Fitre: Ramazan ayı içinde verilen, miktarı belirli sadaka, fitır sadakası

Kurban kesmek: din buyruğunu yerine getirmek için bir hayvanı keserek etini dağıtmak

Kuşbaşı: Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde doğranmış (et vb.)

Sevap: Hayırlı bir davranış karşısında Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödül

Aşure Günü: Aşurenin pişirildiği muharrem ayının onuncu günü

Aşure: Buğday, nohut vb. tanelerle kuru yemişlerin bir arada şekerle kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türü, alaca aş

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Âdet – традиция, обычай

Alışveriş yarmak – совершать покупки

Ateşten kurtulmak – спастись от огня
Bağış – пожертвование
Çorba – суп
Dağıtmak – раздавать
Değer kazanmak – приобретать ценность
-ders almak – извлекать урок
Dinî öğüt – религиозное наставление
-e darılmak – обижаться на кого-то
-e küsmek – обижаться на кого
Erzak – провизия, продукты
Fırın – печь, духовка
Gerçek – истина, истинный
Hacı – паломник
Hamile – беременная
Hamur işi – мучные изделия
Hasret çekmek – страдать
Hayvan beslemek – кормить животных
Helva – халва
Hevesanlı – взволнованный
Huzura varmak – предстать перед
-i .... ile paylaşmak – делить чем с кем
-i affetmek – простить кого
-i ihmal etmek – пренебрегать чем
-i misafirlere ikram etmek – угощать гостей чем
-i terk etmek – покидать кого, что
-i uyarmak – предупредить кого
İbadet etmek – поклоняться
Kandil – священная ночь (в исламе)
Kara – зд. суша
Kasap dükkanları – мясные лавки
Kavurma – тушеный
Kıyma – фарш
Kutsal – священный
Lezzetli tatlılar – вкусные сладости
Melek – ангел
Merhamet – милосердие
Mümin – правоверный
Nehrin kıyısı – берег реки
Okşamak – гладить, ласкать

Simit – бублик
Şefkatli – милосердный, добрый
Takvim – календарь
Tören – церемония
Tövbe etmek – каяться
Vaaz – проповедь
Vahiy almak – получить откровение
Vazife – обязанность, миссия
Yas tutmak – держать траур
Yücelmek- возвыситься
Zarara uğramak – нести убытки
Zayıf düşmek – обессилеть

2. *Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.*

- 2.1. Ramazan Bayramında neler yapılır?
  - 2.2. Kurban Bayramı nasıl kutlanır?
  - 2.3. Kurban Bayramı insanlara hangi duyguları duyurur?
  - 2.4. «Hacı Sofraları» ne demektir?
  - 2.5. Kutsal gün ve gecelerin önemi nedir?
  - 2.6. Kandil geceleri kaç tanedir? Adlarını söyleyiniz.
  - 2.7. Aşûre günü hangi tarihî olaylara dayanmakta?
  - 2.8. Aşûre nasıl pişirilir?
3. *Metni Rusçaya tercüme ediniz.*

Bölüm 2. Metin 4. Millî Bayramlar

Раздел 2. Текст 4. Национальные праздники

MİLLÎ BAYRAMLAR¹

Türkiye’de millî bayramlar dört tanedir:

23 Nisan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı

19 Mayıs Atatürk’ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı

30 Ağustos Zafer Bayramı

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. S. 124 – 125.

23 Nisan Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı için okullarda, sınıflarda bayram hazırlıkları yapılır. Okula ve sınıflara Atatürk'ün resimleri asılır. Güzel sözler ve çiçeklerle süslenir. Bayraklarla her yer donatılır. Okullarda ve tören alanlarında küçükler büyüklerin konuşmalarını dinler, şiirler okurlar. Çocuklar arkadaşlarının folklor gösterilerini coşkuyla seyrederek. Bu bayram, Büyük Önder Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği ve bütün dünyaca da ilk defa çocuklar için kabul edilen en güzel bayramdır.

19 Mayıs 1919 günü Atatürk'ün kendi yurdunu düşmandan kurtarmak için Samsun'a çıktığı gündür. O, bu günü Türk gençliğine bayram olarak armağan etmiştir. Bu günde günün önemini belirten konuşmalar yapılır, şiirler okunur, marşlar söylenir. Çocukların ablaları ve ağabeyleri spor gösterileri yaparlar. Bu gösteriler büyük bir heyecanla seyredilir.

Heyecanla kutlanan diğer bir bayram da 30 Ağustos Zafer Bayramı'dır. Bu bayramda da herkes evlerin uygun yerlerine bayraklar asar, bayram yerine bir an önce gitmeye çalışır. Anayollarda kurulan zafer takları ve üzerlerine yerleştirilen Atatürk'ün sözleri Türklere gurur verir. İnsanlar tören alanında Türk askerlerinin, gazilerin geçişini sevinç ve gururla seyrederek. Gece fener alayını görmeyi merakla beklerler.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı Türklerin en mutlu günüdür. Çünkü, Türkiye Cumhuriyeti o gün kuruldu. O gün de sınıflar, okullar çiçeklerle ve renkli kağıtlarla süslenir. Günün önemini belirten yazılar asılır. Okullar bayraklarla donatılır. Evler ve caddeler bayraklarla donatılır. Caddelerde taklar kurulur, geceleri fener alayları yapılır. Bayram dolayısıyla okullarda konuşmalar yapılır, şiirler okunur. Tören alanlarında Türk askerleri ve öğrencilerin geçişleri seyredilir.

► Alıştırmalar

Kelimelerin dili:

Tak: Tahta vb. bir şeye vurulduğunda veya silah patlayınca çıkan tok ve sert ses

Tören: Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve önemini güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisi, merasim

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Bayram dolayısıyla – в связи с праздником
Coşku – энтузиазм
Donatmak – оборудовать
Egemenlik – суверенитет
Fener alayı – факельное шествие
Gazi – ветеран
Geçiş – парад
Gösteri – представление
Gurur – гордость
-i armağan etmek – подарить что
Zafer – победа
2. Metni Rusçaya tercüme ediniz.

Bölüm 2. Metin 5. El Öpmek

Раздел 2. Текст 5. Обычай целовать руку

EL ÖPMEK¹

El öpmek, Türk toplumuna özgü bir saygı ifadesidir. Türk insanında el öpmenin çok önemli bir yeri vardır. Küçükler, büyüklerin elini öpüp başlarına koyarlar. Bu hareketle, büyüklerine karşı saygılarını gösterirler. Büyükler de her zaman onlara sevgiyle karşılık verirler.

Bazen küçük, bir hata yapar ve gidip büyüğünün elini öperek özür diler. Büyük de, bu davranış karşısında küçüğünü affeder. Bazen de genç, başka bir şehre okumaya gider. Annesinin ve babasının elini öpmeden gitmez, dönüşte yine öper. Kısacası, ayrılmak da kavuşmak da el öpmekle başlar.

Dinî bayramlar (Ramazan ve Kurban Bayramı) mutlaka küçükler büyüklerini ziyaret edip ellerini öperler. Önce herkes anne ve babasının elini öper, sonra diğer büyüklerin ellerini. Akrabaların ellerini öptükten sonra komşu büyüklerin ellerine gelir sıra. Bayramların güzelliği de buradadır.

Büz büyürüz, küçüklerimiz bizim elimizi öpmeye, bize saygılarını sunmaya başlarlar. Küçüklerin mutlu olması için sevgi dolu bir bakışımız veya gülüşümüz yeter. El öperek, büyüklerimizin hem gönlünü alırız hem de rızalarını.

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 1: Ders Kitabı. S. 146.

Bu karşılıklı davranışlar, toplumdaki saygı ve sevginin temelini oluşturur. Böylece toplumdaki beraberlik duygusu yükselir. Ne demiş atalarımız: «Birlikten kuvvet doğar».

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Bakış – взгляд

Berberlik – единство

-den özür dilemek – просить прощения у кого-то

-e kavuşmak – вновь обрести что

Gülüş – улыбка

Hareket – движение

-in gönlünü almak – вновь завоевать чье-либо расположение

Karşılık vermek – отвечать

Kısaltması – вкратце

Komşu – сосед

Mutlaka – обязательно

Özgü – свойственный, характерный

Saygı ifadesi – проявление уважения

Saygıları sunmak – выразить уважение

Temel oluşturmak – формировать основу

Toplum – общество

Birlikten kuvvet doğar (Atasözü): «toplu veya beraber davranmak daha büyük güç sağlar» anlamında kullanılan bir söz

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

1. Türk toplumunda el öpmenin yeri nedir?
2. Hangi durumlarda el öper Türk insanı? Birkaç örnek verin.
3. Dinî bayramlarda el öpme sırası nasıldır?
4. Küçükleri- büyüklerin hangi davranışı mutlu eder?
5. «Birlikten kuvvet doğar». Sözünden ne anlıyorsunuz?

3. Aşağıdaki kelime veya kelime gruplarını açıklayınız.

1. karşılık vermek:
2. kavuşmak:

3. akraba:
4. gönül almak:
5. rıza göstermek:

4. Sizin ülkenizde «el öpme» ya da ona benzer hangi davranış var? Anlatın.

Bölüm 2. Metin 6. Bayramda Yetim ve Yoksulları Sevindirelim
Раздел 2. Текст 6. Мы должны радовать в праздники сирот и бедных

BAYRAMDA YETİM VE YOKSULLARI SEVİNDİRELİM¹

İmam Sakatî'nin öğrencilik günlerindeydi. Bir gün, Hoca'sına gittiğinde, yanında küçük bir çocuk gördü. Çocuk oldukça üzüntülü görünüyordu. İmam Sakatî çocuğun kim olduğunu merak etti. Hocasına sordu:

– Hocam, bu çocuk kim?

– Babası ölmüş, yoksul bir çocuk. Onu bayram yerinden geçerken gördüm. Bütün çocuklar birbirleriyle oynuyorlar, hoplayıp zıplıyorlardı. Bu yavrucak bir kenarda durmuş, sessiz ve neşesizdi. Kederli kederli onlara bakıyordu. Çocuğun bu hali dikkatimi çekti. Dyanamadım, sevindirmek için buraya getirdim.

Hocasının bu sözlerini duyan Sakatî'nin içi sızladı. Zavallı yavruyu kendisi sevindirmek istedi:

– Hocam, lütfen izin verin de, bu küçüğü ben sevindireyim.

Hocası, Sakatî'nin bu isteğini kırmadı. Onu aldı, çarşıya gittiler. Ona elbise ve oyuncaklar aldı. Yavrucak sevinmişti. Çocuğu bayram yerine götürdü. Büyük bir neşe içinde oynayan çocukların arasına salıverdi. Küçüğün neşesi iyice artmıştı. Öyle ki, ne diyeceğini bilemiyordu. O henüz, kendine iyilik yapan bu adamın adını bile bilmiyordu.

İmam Sakatî bayram yerinden ayrılmak üzere idi. Sevgi ve neşe dolu yetim yavru kendisine iyilik eden büyüğe döndü. Sadece şunları söyleyebildi:

---

¹ Взято из книги: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. S. 88.

– Allahım! Bu amca beni sevindirdi. Sen de onu sevindir.

Söylendiğine göre, bu yetimin duasını aldıktan sonra İmam Sakatî ilim yolunda hızla yükseldi. Kısa zamanda adı tüm İslâm dünyasında tanındı.

Görüldüğü gibi, yapılan iyilik hiçbir zaman karşılıksız kalmıyor.

► Alıştırmalar

1. *Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.*

Dikkati çekmek – привлечь внимание

Hoplayıp zıplamak – прыгать скакать (от удовольствия)

İçi sızlamak – екать (о сердце)

İlim – наука

İmam – имам, богослужитель в мечети

İyilik uarmak – творить добро, добрые дела

Kederli – озабоченный чем-то

-mak üzere idi – готов был сделать что-то

Merak etmek – любопытствовать

Neşesiz – невеселый

Salıvermek – выпустить

Üzüntülü – печальный

Yetim – сирота (без отца)

Yoksul – бедный, нищий

2. *Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.*

1. Çocuk bayram yerinde niçin üzüntülü görünüyordu?

2. Onu kim ve nasıl sevindirdi?

3. İyilik karşısında çocuk ne yaptı?

Bölüm 2. Metin 7. Evimizde Ramazan

Раздел 2. Текст 7. Рамазан в нашем доме

EVİMİZDE RAMAZAN¹

Yüce Allah «Ramazan ayı insnalara kurtuluş yolunu gösteren ve doğruyu yanlıştan ayıran Kur'an'ın indirildiği bir aydır» (Bakara sûresi, âyet 185.) buyuruyor. Böylece Ramazan ayının aile yaşayışımız bakımından ayrı bir önemi vardır. Bu ayın yaklaşması ile evimizde hazırlıklar başlar. Evde genel bir temizliğe girilir. Ramazan boyunca yiyeceğimiz özel yemeklerin malzemesi önceden alınır.

Ramazanın başlaması evimize ayrı bir hava getirir. Günlük yaşayışımız büyük bir değişikliğe uğrar. Yememiz, içmemiz, yatmamız, kalkmamız hep değişir.

Ramazanın ayı evimizde bir ibadet ayı olarak yaşanır. Bu ay boyunca yaptığımız ibadetler sadece namaz kılmak ve oruç tutmaktan ibaret değildir. Zekât ve fitrelerimizi bu ayda veririz. Ramazan sabır ve bağışlama ayı olduğu için, evde hepimiz birbirimizin kusurlarını görmemeye çalışırız.

Ramazanın ayı aynı zamanda yardımlaşma ve cömertlik ayıdır. Bu ayda özellikle fakirler daha çok hatırlanır ve onlara iyilikte bulunulur. Akraba, dost, komşu ve yoksullar iftara davet edilir. Gündüzleri evimizde büyüklerimizden bilenler Kur'an okurlar. Zaman zaman küçükler de onlara katılırlar.

Ramazanda, evimizde iftar vaktini beklemenin ayrı bir neşesi vardır. Hep birlikte sofraya başına otururuz. Sabır ve dualarla iftar vaktinin gelmesini bekleriz. Sonunda ezan okunur. Bazı yerlerde iftar vaktinin gelişi top sesiyle duyurulur. Hemen hep birlikte dua ile orucumuzu açar, yemeğimizi yer ve şükrederiz. Arakasından akşam namazı kılınır. Yatsı ve teravih namazları için ise genellikle camiye gidilir. Hatta bazılarının, büyük yerlerde cami cami dolaşarak teravih kılma alışkanlıkları da vardır.

---

¹ Взято из книги: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. S. 131 – 132.

Sahura kalkmanın ayrı bir havası vardır. Sahura kaldırmak için yerine göre toplar atılır; bazı yerlerde ise Ramazan davulcularının mânileri ve davul sesleri oruç tutacakları uyandırır. Genellikle çocuklar kendi aralarında sahura kalkmak ve oruç tutmak için yarış ederler. Ancak, büyükler onları yavaş yavaş oruç tutmaya alıştırmayı tercih ederler.

Ramazanın sonlarına doğru evimizi ayrı bir hava sarar. Çünkü Ramazan sonunda kutlayacağımız bayram yaklaşmıştır. Bayram hazırlıklarına başlanır: Öncelikle çocukların bayramlıkları alınır. Evimiz temizlenir ve düzenlenir.

Ramazan son gününe **arife** günü denir. O günün ayrı bir havası vardır. Evde bütün hazırlıklar tamamlanır. O gün öğleden sonra mezarlığa gidilerek ölmüşlerin ruhlarına fatihalar okunur.

Bayram sabahı erkenden kalkılır, abdest alınır. Çocuklar babalarının, ağabeylerinin elinden tutarak camiye gider bayram namazı kılarlar. Namaz dönüşü evde herkes birbiriyle bayramlaşır, küçükler büyüklerin ellerinden öper, büyükler de küçüklerin gözlerinden öperler. Bayram günlerinden eşdost ve akrabalar ziyaret edilir. Dargınlar barışır.

Bayramlar sevinç günleridir. Yetim ve yoksullar ziyaret edilir. Açlar doyurulur. Böylece onlar da bayram neşesine katılırlar.

Türkler misafiri çok severler. Bayramda herkesin misafiri çoktur. Bu nedenle genellikle bayram ziyaretleri kısa sürer. Bayramda ziyaretçilere şeker ikram etmek âdettir. Bu bakımdan Ramazan bayramının bir adı da Şeker Bayramıdır.

► Alıştırmalar

1. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

- 1.1. Ramazan ayı bu evde nasıl yaşanır?
- 1.2. Ramazan ayı nasıl bir aydır?
- 1.3. İftar vaktinin gelmesi nasıl anlaşılır?
- 1.4. Bazı yerlerde sahura nasıl kalkılır?
- 1.5. Belirli bir günün, olayın bir önceki gününe veya ona yakın günlere, ön güne ne denir?

2. Metni Rusçaya tercüme ediniz.

Bölüm 2. Metin 8. Sünnet

Раздел 2. Текст 8. Обрезание

SÜNNET¹

Nurcan Hanım: Bey, haydi çabuk ol, sünnete geç kalacağız.

Yılmaz Bey: Tamam, hemen geliyorum. Henüz erken, merak etme. Hem bizi beklerler, biz dedesiyle ninesiyiz.

Nurcan Hanım: Bir tane erkek torunumuz var, onun da sünnet düğününe geç kalmayalım, haydi.

Yılmaz Bey: Hediyesini yanına aldın mı? Unutma sakın! Ben de bir taksi çağırayım, geç kalmayız, beş dakikada gideriz.

Nurcan Hanım: Hediyesini unuttur muyum hiç, kaç gün oldu, çantamda kutusuyla duruyor.

İlker Bey: Hoş geldin babacığım! Ver elini öpeyim. Nerede kaldınız? Sizleri bekliyoruz. Kayınbabam ve kayınvalidem de henüz gelmediler.

Yılmaz Bey: Sünnetçi geldi mi? Her şey hazır mı?

İlker Bey: Sünnetçi içeride, misafirlerle sohbet ediyor. Hoca da geldi, az sonra mevlit okuyacak.

Yılmaz Bey: Anneciğim, senin de elini öpeyim. Sen de gelininin yanına geç istersen. Şimdi lokma dağıtmaya başlayacaklar. Şerbetleri de sen ayarlarsın, kızlar dağıtır.

Nurcan Hanım: Sen merak etme. Ben şimdi hem şerbet işini ayarlarım hem de misafirlerle ilgilenirim. Babana da şöyle, torunuyla ilgilensin. Belki morali bozuktur.

İlker Bey: Tamam anneciğim, tamam. Ben de ilgilenirim.

Mine Hanım: Anneciğim hoş geldin! Kusura bakma ellerim dolu. Öpmüş say.

Nurcan Hanım: Tabii kızım, sen işine bak. Ver, ben de yardım edeyim. Şerbet hazır mı?

Mine Hanım: Hazır, yalnız bardaklara koymamız gerek.

Nurcan Hanım: Tamam, ben bardaklarla koyayım. Sen kızlara haber ver, dağıtmaya başlasınlar bir yandan. İçerisi ne kadar kalabalık!

Mine Hanım: Evet anneciğim, akrabaların, komşuların hepsi geldi. Annem telefon etti, yoldalarmış. Herkesin gelmesi de ne hoş değil mi?

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 1: Ders Kitabı. S. 156.

Nurcan Hanım: Evet kızım, bu hepimiz için mutlu bir gün. Allah, damatlığını da gösterecek inşallah!

Mine Hanım: Amin anneciğim, Allah sizleri hiçbir zaman başımızdan eksik etmesin.

Nurcan Hanım: Sizler sağol olun kızım!

Metin: Dedeceğim, bak hiç ağlamadım.

Yılmaz Bey: Tabii, erkekler ağlamaz. Sen kimin torunusun?

Metin: Senin torununum dedeciğim. Bak, babaannem çok güzel bir elektronik saat getirmiş.

Yılmaz Bey: Ben de şu altını yakana takayım.

Metin: Dedeciğim, Nuri dedem bisiklet almış. Anneannem de para verdi. Amcam ve dayım da senin gibi altın taktılar.

Yılmaz Bey: Herkes seni ne kadar çok seviyor!

Nurcan Hanım: Sünnetçi gitmek üzere, hoca da seni soruyor. Haydi git, onlarla ilgilen. Ben de torunumla biraz sohbet edeyim.

Yılmaz Bey: Tamam, gidiyorum.

► Alıştırmalar

1. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

1. Nurcan Hanımla Yılmaz Bey nereye gidiyorlar, niçin?
2. Nurcan Hanımın çantasındaki kutuda ne var? Niçin almış?
3. Sünnette konuklara neler ikram ediyorlar?
4. Nurcan Hanım, Yılmaz Beyin torunuyla ilgilenmesini niçin istemektedir?
5. Mine Hanımı ne memnun etmiştir?

2. Metne göre işaretleyin.

1. Nurcan Hanımla Yılmaz Bey, torunları sünnet olduktan sonra kutlamaya gittiler.
2. Metin'in amcası, hediye olarak bisiklet almış.
3. Metin sünnet sırasında ağlamamış.
4. Sünnet düğününe akraba ve komşulardan bir kısmı gelmiş.

3. Kelimelerin eş veya zıt anlamını yazın.

1. تنها x
2. düzgün x

3. konuk:
4. güvey

4. *Sizin ülkenizde de sünnet düğünü yapıyor mu? Anlatın.*

Bölüm 2. Metin 9. Kına Gecesi

Раздел 2. Текст 9. Вечер кны

KINA GECESİ¹

Düğünden bir gece önce, kadınlar kendi aralarında eğlence düzenlerler. Bu eğlence, gelinin evinde olur. Buna kına gecesi denir.

Kına gecesinde genç kızlar ve kadınlar, müzik eşliğinde oynarlar ve birlikte türküler söylerler. Bu eğlencenin bir bölümünde ise, geline kına yakarlar. Kınayı, gelinin avuç içine koyup sararlar, evinin bereketli olması için kınanın içine altın da koyarlar.

Kına yakma sırasında gelinin başına kırmızı örtü örterler ve gelini ağlatmak için ağıtlar veya hüzünlü türküler yakarlar.

Kına gecesinde konuklara kuru yemiş dağıtırlar. Kadınlar ve genç kızlar bir yandan kuru yemiş yer, bir yandan da oyunlara katılırlar.

Kına gecesi, evliliğe ilk adımdır. Bunun için, gelinin arkadaşlarından ve ailesinden ayrılma gecesi gibidir. Çünkü, gelin bir gün sonra yeni evine taşınacak ve yeni bir aile kuracaktır.

Bazı bölgelerde, kına gecesini yalnız düğünden önce değil, sünnetten önceki gece de yaparlar. O zaman da, sünnet çocuklarının eline kına yakarlar.

► Alıştırmalar

1. *Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.*

1. Kına gecesi nedir ve nerede yaparlar?

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 1: Ders Kitabı. S. 160.

2. Kına yakma sırasında hüzünlü türküler söylenmesinin sebebi nedir?

3. Kına gecesi niçin gelinin ayrılık gecesi gibidir?

4. Kınanın altınla birlikte sarılmasının sebebi nedir?

2. *Metne göre işaretleyin.*

1. Kına gecesinde kadınlar kendi aralarında eğlenirler.

2. Kınayı, düğün gecesi yakarlar.

3. Kına gecesinde konuklara pasta ikram ederler.

4. Kına yakma sırasında gelinin başına kırmızı örtü örterler.

3. *Aşağıdaki deyimleri açıklayın.*

1. türkü yakmak

2. evliliğe adım atmak

4. *Sizin ülkenizdeki «kına yakma» veya benzeri bir âdeti anlatın.*

Bölüm 2. Metin 10. Türklerde Düğün Geleneği

Раздел 2. Текст 10. Турецкий свадебный обычай

TÜRKLERDE DÜĞÜN GELENEĞİ¹

Tarih boyunca her toplumda birtakım ortak değerler oluşur. Kültür dokusunu ortaya koyan ve töre, örf, âdet ve gelenek adını alan davranış şekilleri, milletlerin hayatında önemli bir yere sahiptir.

Türklerde binlerce yıldır devam eden dil ve kültür birliği sonucunda bugün, Türkistan'dan Avrupa içlerine kadar yayılan büyük bir coğrafyada ortak bir kültürün yaşandığını görmekteyiz.

Türklerde düğün geleneği, sadece iki kişinin evlenmesi sonucunu doğurmaz. Aynı zamanda insanların bir araya gelmesi, dayanışması ve ortak şuurun canlanması sonucunu da ortaya koyar.

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Ders Kitabı. S. 59 – 60.

Türk lehçelerinde genellikle «toy» adını alan düğün, aile kurumunun ayakta kalması ve toplum huzurunun ve dayanışmasının güçlenmesi açısından en önemli geleneklerimizden biridir.

«Allah'ın emri ve peygamberin kavliyle...» kız istenir. Kızın ailesi hem düşünmek hem de kızlarının fikrini almak için süre ister. «Kız evi naz evi!» sözü buradan gelmektedir.

Çeyiz verme geleneği de Türk toplumunda ailenin çocuğuna maddî ve manevî yönden nasıl destek olduğunu göstermektedir. Ayrıca çeyizler, el işleme sanatının da şaheserleridir.

«Kına» yakma geleneği de, Türk topluluklarının birçoğunda vardır. Evinden ayrılan kızın üzüntüsünü yansıtan kına, aynı zamanda elleri, tırnakları ya da saçları boyamak için de kullanılan bir bitkidir.

Düğünlerde sıkça görülen bir başka gelenek de «takı» takma ile «saçma» saçma'dır. Para veya altın gibi şeylerin gelin ve damadın üzerine takılması veya bozuk para, şeker, buğday gibi şeylerin gelin ve damadın başından saçılması, yeni kurulmakta olan ailenin bolluk ve bereket içinde olması istendiği içindir.

Düğün yemeği ise, insanların bir araya gelip kaynaştığı, bireyin bir topluma ait olduğunu hissettiği, birlikte ağlayıp birlikte gülmek gerektiğini öğrendiği en renkli ortamlardan biridir.

Düğünler, hediye verme geleneğinin doruğa çıktığı en önemli sosyal hadisedir. Türklerde eskiden beri gelin getirme merasimi vardır. Önceleri beyaz at üzerinde getirilen gelin, şimdi özel arabalarla getirilmektedir. Arabayı süsleyerek «gelin arabası» haline getirmek de yaygın bir gelenektir. Gelin alayının önünü kesip bahşiş istemek gibi daha birçok âdet göze çarpar düğünlerde.

Türk insanının, göçler yoluyla büyük bir coğrafyaya dağıldığı düşünülürse, bu tip geleneklerin kültürü ve dolayısıyla milli benliği korumada ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılır.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

- Aile kurumu – институт семьи
Ayakta kalmak – выстоять на ногах
Bahşış – чаевые
Bir araya gelmek – собираться вместе
Birey – индивид
Birtakım – целый набор, куча
Bitki – растение
Bolluk ve bereket – изобилие
Bozuk para – мелочь (о деньгах)
Buğday – пшеница
Çeyiz – приданое
Dayanışma – взаимоподдержка
Destek olmak – быть поддержкой
Düğün – свадьба
El işi – ручная работа
Fikir almak – послушать мнение кого-то
Gelin ile damat – невеста и жених
Huzur – спокойствие, умиротворение
-i ortaya koymak – выявить
-i yansıtmak – отражать что
Kaynaşmak – бурлить, делать совместно какое-то дело
Kına yakmak – наносить хну
Kız istemek – просить руку девушки у ее родителей
Kültür dokusu – культурный пласт
Lehçe – диалект
Maddî ve manevî – материальный и моральный
Merasim – церемония
Milli benliği korumak – сохранить национальное самоопределение
Naz – жеманство
Ortak değerler – общие ценности
Ortam – обстановка, атмосфера
Saçma saçmak – сыпать на голову что-то
Sosyal hadise – социальное событие, случай
Şaheser – шедевр
Şuur – сознание
Takı takmak – надевать на кого-то украшение

Töre, örf, âdet ve gelenek – традиции и обычаи

Üzüntü – печаль

Kalıp Söz: «Allah'ın emri ve peygamberin kavliyle...» – словами «по приказу Аллаха и слову пророка» просят руку девушки

2. *Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.*

1. Türklerde düğün neyi ifade eder?
2. «Saçı» nedir?
3. «Kız evi naz evi» sözü nereden çıkmıştır?
4. Türklerde düğünlerin toplum hayatındaki önemi nedir?

3. *Metni Rusçaya tercüme ediniz.*

Bölüm 2. Metin 11. Türk Gelenekleri ve Âdetleri

Раздел 2. Текст 11. Турецкие традиции и обычаи

► Alıştırmalar

Metni okuyun ve Türkçe metinlerine de dayanarak Türkiye'deki gelenekleri ile ilgili bilgi veriniz ve kendi düşüncelerinizi söyleyiniz.

ТУРЕЦКИЕ ТРАДИЦИИ И ОБЫЧАИ¹

Турция – страна с богатой культурой, на которую наложили отпечаток, с одной стороны, ислам, с другой – древние традиции кочевников. Несмотря на повсеместное осовременивание и культивирование западного образа жизни, традиции строго соблюдаются.

Рамазан, священный месяц (пост). В это время правоверные мусульмане не едят и не пьют с рассвета до вечерней молитвы. В это время некоторые рестораны закрыты до заката, а в консервативных провинциальных городах считается дурным тоном (даже для не мусульманина) есть, пить и курить на виду у всех до вечерней молитвы (когда муэдзин прокричал призыв к молитве с минарета).

Религиозную основу имеют большие праздники:

Шекер-байрам (ураза-байрам), которым завершается священный месяц рамадан (девятый месяц мусульманского лунного календаря) и

---

¹ URL: <http://www.turkey100.ru/10/>

курбан-байрам, когда совершаются жертвоприношения (в двенадцатом месяце мусульманского лунного календаря). Продолжается праздник 4 дня.

Обрезание маленьких мальчиков – один из важнейших семейных праздников, сравнимый разве что с первым причастием в Европе. В роскошной униформе с плюмажем из перьев и лентой будущий «мужчина» перед обрезанием совершает конную прогулку по городу или деревне.

Военными парадами и танцами сопровождаются четыре крупных национальных праздника. В День независимости (23 апреля) и в День молодежи (19 мая) почти во всех деревнях организуются представления, на которых дети в ярких национальных нарядах исполняют народные танцы.

Традиции Турции

Ислам во всех его проявлениях определяет многие сферы частной и общественной жизни.

Обрядовой стороне мусульманство придает первостепенное значение: пятикратный намаз, пост и хадж входят в число основных принципов, «пяти столпов» ислама. К ним причисляют главный догмат – веру в единого Аллаха и благотворительную милостыню – «зекят». Но Турция страна необычайная – нигде в исламском мире нет такого светского законодательства, – религия в Турции отделена от государства.

Строго соблюдаются теперь только два предписания – запрет на употребление в пищу свинины и обряд обрезания. Турки совершают обрезание мальчику чаще всего в возрасте 7 – 12 лет. Обычно это делают в августе или начале сентября. Обрезанию предшествует стрижка головы, проверка знаний основных молитв. Мальчика наряжают в красивый костюм с лентой через плечо, на которой написано арабское изречение «машалла» – «Да хранит Бог!», сажают на коня, верблюда или повозку и везут торжественно к сюннетчи – специалисту, совершающему процедуру обрезания.

Обрезание – большой семейный праздник. Родители и гости дарят виновнику торжества подарки. У турок в обряде обрезания обязательно участвует восприемник («кивре»), взрослый мужчина, сходный с крестным отцом у христиан.

Родственные узы имеют для турок очень большое значение. В крестьянских, да и во многих городских, семьях царит строгая и четкая иерархия: дети и мать беспрекословно подчиняются главе се-

мы – отцу, младшие братья – старшему, а сестры – старшей сестре и всем братьям. Но хозяин в доме всегда мужчина. И как бы не велика была власть старшей сестры, самый младший из братьев имеет право отдавать ей распоряжения.

Правда, пожилая и многодетная мать окружена уважением и любовью (всех членов семьи). После кемалистской революции многоженство в Турции было официально запрещено законом. Однако среди имущих слоев населения оно продолжает сохраняться. Тем более что полигамия допускается (если не поощряется) мусульманским духовенством, которое больше чтит каноны пророка Мухаммеда, чем законы основателя Турецкой Республики Кемаля Ататюрка.

В деревнях и провинциальных городишках не придают особого значения гражданскому браку. Здесь большой вес имеет мусульманское бракосочетание, совершаемое имамом. Только брак у имама освящает создание семьи, считают поклонники традиции. Но такой брак турецким государством не признается, он не законен. Потому и уважают в Турции Кемаля Ататюрка. Ведь это благодаря его реформам в судьбе турецкой женщины произошли огромные перемены. В своих правах она была приравнена к мужчине. Среди турчанок есть и депутаты парламента, и профессора университета, писательницы, журналистки, судьи, адвокаты и врачи; имеются среди них и певицы, балерины, драматические актрисы. Хотя еще совсем недавно, в конце XIX – начале XX в. турецкие женщины обо всем этом не могли и мечтать, сколько их русских сестер рыдало над страданиями несчастной Фериде из турецкого фильма-хита «Королек – птичка певчая», а ситуация в нем описывается вполне обыденная для того времени.

Bölüm 2. Metin 12. Nevruz

Раздел 2. Текст 12. Навруз

NEVRUZ¹

Navaların ısınmasıyla karların erimeye başladığı, yağmurların yağdığı, çiçeklerin uyandığı, kısacası tabiatın canlanmaya başladığı, gece ile gündüzün bir olduğu, baharın müjdelendiği 21 Mart gününe, tarihin en eski devirlerinden beri Türk toplulukları «Yeni Gün» adını vermişlerdir.

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Ders Kitabı. S. 130 – 131.

Yeni Gün, Türkler için yılbaşısıdır. Milletın Ulu Günü'dür. Nevruz kelimesinin Farsçadaki anlamı da «yeni gün» demektir. Nevruz, Türklerin Ergenekon'dan çıkış günüdür. Hayatın ve milletin canlandığı, zorlukların son bulduğu, küslerin barıştığı, yeryüzünün âdeta cennete çevrildiği gündür Nevruz.

Geniş bir coğrafyaya yayılan Türk topluluklarının hepsinde var olan Nevruz Bayramı'nda, değişik kutlama şekillerinin olması gayet tabiidir. Birçok yerde görülen demir dövme ve ateşten atlama geleneği, bu bayramın ne kadar tarihin derinliklerine doğru uzandığının bir belirtisidir.

Bayramlar, yani toylar yemeksiz, müziksiz, eğlencesiz olmaz. Bu sebeple, Türk topluluklarında kutlanan Nevruz Bayramı'nda genel olarak evler ve giysiler temizlenir, yenilenir. En güzel yemekler ve tatlılar yapılır, güreşler tutulur, fakirler doyurulur, sazlar çalınır türküler söylenir. Gençler gelecekte beklediklerini dilerler. Ve Nevruz'daki dilekelerin gerçekleşeceğine inanılır.

Nevruz (Yeni Gün), dostluk, kardeşlik, iyilik, mutluluk ve barış bayramıdır.

Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügâti't Türk adlı dev eserinde Nevruz'un 12 Hayvanlı Türk Takviminin başlangıcı olduğunu belirtmektedir.

► Alıştırmalar

1. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

1. Nevruz Bayramı ne zaman olur? Anlamı nedir?
2. Nevruz nasıl bir gündür?
3. Nevruz Bayramı'nda neler yapılır?
4. Nevruz Bayramı'nın önemi nedir?

2. Aşağıdaki soruları sınıfın içinde tartışınız.

2.1. Nevruz Bayramı diğer halkların hangi bayramına benziyor, niçin?

2.2. 12 Hayvanlı Türk Takvimindeki hayvanları sayın.

2.3. Kaşgarlı Mahmut hakkında bildiklerinizi paylaşın.

2.4. Nevruz'un önemini ve ülkenizde nasıl kutlandığını anlatın.

Bölüm 2. Metin 13. Diğer Milletlerin Örf ve Âdetlerine Saygı

Раздел 2. Текст 13. Уважение традиций и обычаев других наций

DİĞER MİLLETLERİN ÖRF VE ÂDETLERİNE SAYGI¹

Dünyada Türk milletinden başka milletler ve dinler de var. Dünya yüzünde onlarla birlikte yaşıyoruz. Dünyadaki bütün milletler gözönüne alınca, tüm insanlık adeta büyük bir aileye benziyor. Çünkü insanlar ve toplumlar birbirine bağlıdır. Bu bağlılık sebebiyle, bütün insanlığı büyük bir canlı varlığa veya insan bedenine benzetebiliriz. Bu durumda, milletler bu bedenin organları gibidirler. Bedenimizin bir yerinde herhangi bir rahatsızlık olunca bundan bütün vücudumuz etkilenir. Bunun gibi, yeryüzündeki bir millete meydana gelen sıkıntıdan da, yerine göre bütün insanlık rahatsız olur. Milletler ve insanlar birbirleriyle iyi geçinirler, aralarında anlayış ve dayanışmayı gerçekleştirirlerse, dünyaya barış ve huzur gelir. Nitekim Allah, Kur'an-ı Kerim'de: «Birbirinizi kolayca tanıyıp, aranızda güzel ilişkiler kurabilmeniz için, Biz sizi milletler ve kabileler haline koyduk» buyuruyor.

Esasen İslâm dini, karşılıklı anlayış, dayanışma, güzel ilişkiler ve hoşgörüyü büyük bir önem vermektedir. Bu anlayış ve hoşgörü sadece müslümanlara karşı değildir. Bütün insanlara karşı öyle olmak gerekmektedir. Çünkü, bir kere Allah, bütün insanların Allahıdır. Sonra Hz. Muhammed Peygamber de bütün alemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Hz. Adem'den Hz. Muhammed'e kadar, bütün hak peygamberlere inanmak, İslâm dininin inanç esaslarından biridir. Bu bakımdan Türk milletinin, öteki milletlerin inançlarına, örf ve âdetlerine saygılı olması, İslâm dininin bir gereği olmaktadır. Zaten, Hz. Muhammed Peygamber de, diğer dinlere ve milletlere karşı büyük bir anlayış göstermiştir. Onların yemeklerinde bulunmuş, hastalarını ziyaret etmiş ve onlara ikramda bulunmuştur. Hz. Muhammed Peygamberin bu hoşgörülü ve anlayışlı tutumu diğer müslüman büyüklerine de örnek olmuştur. Kudüz alındığında, Hz. Ömer'in, yerli halkın dinine ve mallarına karşı gösterdiği hoşgörülü tutum bunun canlı bir örneğidir.

Bununla birlikte, özellikle Türkler, başka milletlere karşı hoşgörülüdürler. Şanlı tarihleri bunun örnekleriyle doludur. Türk

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi-4. S. 101 – 102.

milletinin diğerk milletlerin dinleri ve âdetlerine karşı hoşgörüsü, İslâmiyetten önceki dönemlere kadar uzanmaktadır. Uygur ve Hazar Türklerinde bunun örneklerine rastlanır. Zaten Türkler, İslâmiyetin hoşgörüsü sayesinde gönül rızasıyla müslüman olmuşlardır. Anadolu Selçukluları, hıristiyanlara gösterdikleri şefkatli ve adaletli tutumla bu hoşgörü geleneğini devam ettirdiler. Osmanlı Türkleri de aynı geleneğe bağlı kaldılar. Özellikle Fatih Sultan Mehmet'in yahudi ve hırsitiyanlara karşı hoşgörülü ve adaletli davranışı, bunun en güzel örneğidir. Fatih, İstanbul'un alınışı sırasında dağılan hırsitiyanları yeniden şehre getirtmiştir. Onların dinî teşkilâtlarını ve okullarını olduğu gibi bırakmıştır. Evlenme ve boşanma gibi işlerini kendi örf ve âdetlerine göre yürütmelerine izin vermiştir. Çıkardığı bir fermanla din önderlerinin dokunulmazlığını ilân etmiştir. Yunus Emre ve Mevlâna gibi müslüman Türk büyükleri de, başka milletlerin inançlarına, örf ve âdetlerine saygılıdırlar.

Atatürk de Türk milletindeki bu geleneksel dinî saygı ve hoşgörüyü, temeli vicdan özgürlüğüne dayanan lâiklik ilkesiyle kanunlaştırmıştır.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

.... ile iyi geçinmek – ладить с кем-то

Adaletli tutum – справедливое поведение

Alem – мир, вселенная

Beden – тело

Bununla birlikte – вместе с тем

Canlı bir örnek – живой пример

Canlı varlık – живое существо

Din önderleri – религиозные лидеры

Dinî teşkilât – религиозная организация

Dokunulmazlık – неприкасаемость

-e ikramda bulunmak – угощать кого-то

-e önem vermek – придавать чему-то значение

Esasen – в сущности

Evlenme ve boşanma – женитьба и развод

Ferman çıkarmak – выпустить закон

Geleneksel – традиционный

Gönül rızasıyla – по своему желанию, желанию души

Нак peygamberler – истинные пророки

Hıristiyan – христианин
Hoşgörü – толерантность
Huzur – спокойствие
-i gözönüne almak – принять что-то во внимание
-i ziyaret etmek – навещать кого-то
İlân etmek – провозглашать, объявлять
İlişkiler – отношения
Kabileler – племена
Karşılıklı anlayış ve dayanışma – взаимное понимание и взаимоподдержка
Kur'an-ı Kerim – Коран
Lâiklik ilkesi – принцип лаицизма
Millet – нация
Örf ve âdetler – традиции
Rahatsızlık – недомогание
Rahmet olarak gönderilmek – быть посланным как благодать
Sıkıntı – проблема
Şanlı tarih – славная история
Şefkat göstermek – оказывать милосердие
Toplum – общество
Tutum göstermek – показывать поведение
Vicdan özgürlüğü – свобода совести
Yahudi – еврей
Yerli halk – местный народ

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

- 2.1. Türklerin çoğunlu hangi din mensupları?
- 2.2. Tüm insanlık ve milletler neye benziyor?
- 2.3. İslâm dini nelere önem vermektedir?
- 2.4. Türkler, başka milletlere karşı nasıl bir davranış sergiliyorlar?
- 2.5. Türk milletinin diğer milletlerin dinleri ve âdetlerine karşı hoşgörüsü hangi dönemlere uzanmaktadır?
- 2.6. Türk milletindeki geleneksel dinî saygı ve hoşgörü hangi ilkeyle ve kimin tarafından kanunlaştırılmıştır?

Bölüm 3. TÜRK MİMARİSİ
Раздел 3. ТУРЕЦКАЯ АРХИТЕКТУРА

Bölüm 3. Metin 1. Mimar Sinan
Раздел 3. Текст 1. Мимар Синан

MİMAR SİNAN (1490 – 588)¹

Düyanın en büyük mimarlarındanır. Kayseri'nin Ağırnas köyünde doğdu. Fakir bir ailenin çocuğuydu. İlk tahsilini köyünde yaptı. Sinan, çocukluk döneminde bağda, bahçede, tarlada, inşaatlarda çalışarak ailesine yardımcı oluyordu. Ayrıca öğrenimine devam ederek ilimde ilerlemek, hatta ilmin zirvesine çıkmak istiyordu. Ailesinin maddî durumu iyi olmadığı için şehre gidip okuyamamıştı. Fakat Sinan kendisini yetiştirmesini bildi.

Sinan, daha çocukluk dönemindeyken mimarlık sanatına merak salmıştı. Dere kenarında oynarken çamurdan evler ve köprüler yapıyordu. Çevresindeki çocuklarla oynarken o hep usta oluyordu. Köprüler, saraylar, okullar yapıyordu. Ayrıca kılıç kullanmasını ve ata binmesini de iyi öğrenmişti. Artık köyü ona dar geliyordu. Orduya girmek, seferlere katılmak istiyordu. İstedığı fırsat, ancak yirmi yaşındayken gerçekleşti. Orduda iken yaptığı hizmetlerle kendisini herkese tanıtmıştı. Bilhassa nehirler üzerine yaptığı köprülerle askerlerin karşıya geçmesini sağlıyordu.

Başmimar olarak göreve başladıktan sonra da uzun seneler çalışmış, bütün bir dünyanın hayranlığını kazanan muhteşem eserler meydana getirmiştir. Dünya tarihi Mimar Sinan'dan daha kabiliyetli bir mimara kavuşmuş değildir. Onun asırlar önce yaptığı hanlar, köprüler, camiler, aş evleri hâlâ durmaktadır.

Çeşitli kaynaklara göre Sinan 84 cami, 52 mescit, 57 medrese, 7 okul, 22 türbe, 17 imaret, 3 darüşşifa (hastahane), 7 su kemeri, 8 köprü, 8 mahzen, 20 kervansaray, 35 köşk ve saray, 48 hamam olmak üzere 350'den fazla eser yapmıştır. Mimar Sinan öldükten sonra Sultanahmet camiini ve Hindistan'daki dünyaca meşhur Tac Mahal'i de onun öğrencileri yapmıştır.

---

¹ Взято из книги: Adım Adım Türkçe-3: Yabancılar için. Ders Kitabı. S. 146.

Bugün Selimiye, Süleymaniye ve Şehzadebaşı camilerini görünce Mimar Sinan'ı hatırlamamak mümkün değildir. Mimar Sinan'a olan hayranlık bugün de sürmektedir. Günümüzde onun eserlerini inceleyen mimarlar bu eserlerdeki mimariye hayran kalmaktadırlar.

Cumhuriyet döneminde Atatürk onunla ilgili bilimsel araştırmaların başlatılmasını, onun bir heykelinin yapılmasını istemiştir. 1982'de İstanbul'daki Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olarak açılan üniversiteye Mimar Sinan Üniversitesi adı verilmiştir.

Büyük Türk Milleti'ne yaraşır şekilde büyük eserler yapan Mimar Sinan'dan Allah razı olsun. Rûhu şâd olsun.

Mimar Sinan'ın en önemli üç eseri, yapılış tarihleri sırasıyla Şehzade, Süleymaniye ve Selimiye camileridir. Kendisi, bu camiler hakkında şunları söyler: «Kalfalığımı İstanbul'daki Şehzade Camii'nde icra ettim. Ustalığımı da Süleymaniye Camii'nde tamamladım. Fakat bütün gayretimi Edirne Selimiye Camii'ne sarfedip, üstadlığımı ortaya koyarak ilan ettim. Bildiğimiz cihanın mimar ve mühendisleri var. Gayret sarfetseler, böyle bir büyük eseri bina etmekten aciz olacaklardır. Hiçbir Padişah da, bu kadar fazla para harcamaya cür'et edemeyecektir.»

► Alıştırmalar

Kelimelerin Dili:

Mahzen: Yapılarda yer altı deposu

İmaret: Yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumu, imaret

Darüşşifa: Sağlık yurdu

Han: Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı

Kalfa: 1. Aşaması çırakla usta arasında bulunan zanaatçı 2. Mimar yardımcısı

Kervansaray: Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han

Mescit: Genellikle minaresiz, küçük cami

Türbe: Genellikle ünlü bir kimse için yaptırılan ve içinde o kimsenin mezarı bulunan yapı

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Vağ – виноградник
Bilhassa – особенно
Bilimsel araştırmalar – научные исследования
cür'et edememek – осмелиться
Çamur – глина
Çevre – окружение
Dere kenarı – берег реки
-e merak salmak – проявлять интерес к чему
Fırsat – удобный случай
Gayret sarfetmek – тратить усилия
Hamam – баня
Hayranlık – удивление, изумление
Hizmet уармак – служить
-i meydana getirmek – образовывать
-i ortaya koymak – выдвигать что
İlimde ilerlemek – продвигаться в науке
İlmin zirvesine çıkmak – взобраться на вершину науки
İnşaat – строительство
Kabiliyetli – способный
Kendini yetiştirmek – обучить себя
Kervansaray – караван-сарай
Kılıç kullanmak – управлять саблей
Köprü – мост
Köşk – замок
Köy – деревня
Maddî durum – материальное положение
Meşhur – известный
Mimar – архитектор
Başmimar – главный архитектор
Muhteşem – великолепный
Para harcamak – тратить деньги
Saray – дворец
Seferlere katılmak – принимать участие в походах
Sürmek – длиться
Tahsil уармак – получать образование
Tarla – поле
Usta – мастер
Üstadlık – наставничество
Kalıp söz: Allah razı olsun. Rûhu şâd olsun

2. Aşağıdaki soruları okuduğunuz parçaya göre cevaplayınız.

- a. Mimar Sinan nerede doğmuştur?
- b. Mimar Sinan niçin okuyamamıştır?
- c. Mimar Sinan kaç tane kervansaray yapmıştır?
- d. Mimar Sinan'ın en önemli eserleri hangileridir?
- e. Mimar Sinan Üniversitesi nerededir?
- f. Mimar Sinan'ın çıraklık eseri, kalfalık eseri, ustalık eseri hangisidir?

3. Dinleme – Anlama

3.1. «Mimar Sinan» adlı metni dinleyiniz. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanın başına «D»; yanlış olanın başına «Y» yazınız.

1. Mimar Sinan, çocukluğunda resim sanatına çok meraklıydı.
2. Mimar Sinan, kılıç kullanmasını ve ata binmesini de iyi öğrenmişti.
3. Mimar Sinan, hanlar, köprüler, camiler yapmıştır.
4. Selimiye, Süleymaniye ve Şehzadebaşı camileri Mimar Sinan'ın en önemli eserlerindedir.
5. İstanbul'da Mimar Sinan adına bir cami yapılmıştır.

3.2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Mimar Sinan, nerede doğmuştur?
2. Mimar Sinan, niçin okuyamamıştır?
3. Mimar sinan, kaç tane kervansaray yapmıştır?
4. Mimar Sinan'ın en önemli eserleri hangileridir?
5. Mimar Sinan Üniversitesi nerededir?

Bölüm 3. Metin 2. Mimar Sinan ve Süleymaniye'nin Açılışı
Раздел 3. Текст 2. Мимар Синан и открытие Сулеймании

MİMAR SİNAN VE SÜLEYMANİYE'NİN AÇILIŞI¹

Mimar Sinan'ın ilk büyük eseri İstanbul'da Şehzade camisidir. Kanunî Sultan Süleyman, bu camiyi pek genç yaşta ölen oğlu Şehzade Mehmet'in anısı için yaptırmıştı. Padişah, bu eseri çok beğendi. Bir yıl sonra da Sinan'a kendi adına bir cami yapılmasını emretti.

Caminin yapılmasına 1550 yılında başlanmıştı. Üzerinden altı buçuk yıl geçmiş olduğu halde yapı bir türlü tamamlanamamıştı. «Bu adam, binayı kara çamurdan bile çıkaramaz.» diye dedikodu başladı.

Bu dedikodular, padişahın kulaşına kadar vardı. Kanunî, bir gün ansızın, Süleymaniye'ye gitti. Sinan, o gün mermercilerin atölyesindeydi. Birdenbire padişahı karşısında görünce şaşırды. Hükümdar kızgındı:

– Bu bina ne zaman tamam olur, tez söyle! diye öfkesini belirtti.

Sinan:

– Padişahım, iki ayda inşallah tamam olur, deyiverdi.

Halbuki en azından bir yıllık iş olduğu görülüyordu. Kanunî:

– Mimar, dedi. Hele iki ay dolunca bitmezse seninle söyleşiriz!

Kanunî gittikten sonra, Mimar Sinan, İstanbul'da ne kadar usta, taşçı, işçi varsa topladı. Onlardan takımlar yaparak geceli, gündüzlü çalıştırdı. Kendisi de geceleri ancak iki saat uyuyabiliyordu. Tam iki ay sonra cami tamamlanmıştı.

Mimar Sinan, büyük eserinin açılış törenini yapmaya gelen hükümdara anahtarları sundu. Padişah, yanındaki vezirlere sordu:

– Bu caminin kapılarını açmaya içimizde lâayık olan kimdir?

– Padişahım, Mimar Sinan Ağa muhterem bir kişidir. Camiyi açmak hepimizden çok ona yaraşır, dediler.

Kanunî Sultan Süleyman, Türk yapı sanatının en büyük eseri olan Süleymaniye'nin anahtarlarını yeniden Sinan'a uzattı:

---

¹ Взято из книги: İlkokul Türkçe 5: Ders Kitabı. S. 92 – 93.

– Bu yaptığın camiyi, temiz yüreğinle dua ederek, gene sen aç, buyurdu.

Böylece, Süleymaniye'nin kapısını Mimar Sinan açtı. O zaman 67 yaşında bulunuyordu.

Rakım Çalapala

► Alıştırmalar

Kelimelerin Dili:

Şehzade: Padişahların ve oğullarının erkek çocuklarına verilen san.

Tez: Çabuk, süratli.

Muhterem: Saygı gösterilmeye değer, sayın.

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Anı için – в память

Yapı – строение

Dedikodu – сплетни

Hükümdar – правитель

Halbuki – однако, между тем

Takım – группа, команда

Tören – церемония, торжество

-a yaraşır – подобать чему-то, кому-то

Gene – снова

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

2.1. Mimar Sinan'ın ilk büyük eseri hangisidir? Bu eseri Kanunî Sultan Süleyman kimin için yaptırmıştır?

2.2. Kanunî Sulatn Süleyman'ın kendi adına yaptırdığı caminin adı nedir? Bu cami nerededir?

2.3. Caminin kısa sürede tamamlanması nasıl olmuştur? Anlatınız.

2.4. Caminin açılışını padişah, niçin Mimar Sinan'a yaptrmıştır? Açıklayınız.

Bölüm 3. Metin 3. Muhteşem Süleymaniye ve Mimar Sinan
Раздел 3. Текст 3. Великолепная мечеть Сулеймание и Мимар Синан

► **Alıştırmalar**

Aşağıdaki metni okuyunuz ve Süleymaniye Camisi ile ilgili daha çok bilgi edinip kendi düşüncelerinizi söyleyiniz. Bir önceki metin ile karşılaştırınız. Ortak ve farklı özelliklerini söyleyiniz.

MUHTEŞEM SÜLEYMANİYE VE MİMAR SİNAN¹

Rivayet olunur ki bir kutlu gecede, Kanuni Sultan Süleyman, rüyasında Resulullah efendimizi görür. Sultan Süleyman, peygamber efendimizi takip ederek bugün Süleymaniye'nin inşa edilmiş olduğu yaklaşık yetmiş dönümlük arazinin bulunduğu çok güzel manzaralı tepeye gelirler. Bu tepe, hem Haliç'i hem de Boğaziçi'ni mükemmel bir açıdan görür.

Peygamber Efendimiz, Sultan Süleyman'a;
«**Mihrabı buraya, minberi buraya olsun**» der.

¹ URL: <http://www.turkalemiyiz.com/asil/makale.asp?id=441>

Kanuni Sultan Süleyman kutlu rüyadan uyanır, şükürler eder. Mimar Sinan'ı çağırır. Hiçbir açıklama yapmadan büyük bir heyecan ile rüyada gördüğü yere götürür:

«Buraya bir cami bir de külliye yapacağız.» diye sözlerine başladığında, Mimar Sinan söze karışır:

«Sultanım, mihrabı burada, minberi burada olsun...»

Sultan Süleyman şaşırır:

«Sinan sen bu işten haberli gibisin.» der.

Mimar Sinan cevap verir:

«Sultanım dünkü rüyanızda ben de bir adım gerinizde geliyor idim...»

Temele İlk Taşı Şeyhülislam Ebussuud Efendi Koydu...

Yüzyılın tam ortasında, 13 Haziran 1550 günü padişahın isteğiyle Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin mihrab duvarına ilk temel taşı koymasıyla inşaat başladı. Cami o günlerin en büyük külliyesiyle birlikte tasarlanmış, Fatih Külliyesi'nden sonra bir bakıma devrin en büyük üniversitesinin merkezi olarak planlanmıştır. Etrafındaki binalar camiyi örtmediği gibi, araziye uygun yayılan küçük bir şehir görünümündeydi.

Türklerin en büyük hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman'ın adıyla anılan «Süleymaniye Camii» ihtişam ve zarâfet yönünden yalnız Türk mimarîsinin değil, bütün dünya mimarîsinin de en seçkin eserlerinden biridir. Pek çok mimarlık tarihçisi de bu kanaattedir. Ayrıca Mimar Sinan, caminin ve külliyenin inşaatında bugün bilinen deprem mühendisliği tekniklerini yerine getirmiştir.

Klasik Osmanlı mimarîsinin en önemli eserlerinden biri olan Süleymaniye Camii, her şeyden önce İstanbul'un silüetine yeni yükseltiler getiren ve bu silüetiyle şehrin değişik semtlerinden fark edilen bir yapıdır.

Mimar Sinan, bu caminin yerini tespit ederken büyük bir şehirci olduğunu da göstermiştir. Cami yapıldığında, Sultan Ahmed Camii, Bayezıd Kulesi, Eminönü Yeni Camii ve Nuruosmaniye Camii mevcut değildi. Bu durumda, Pera, Galata, Haliç'ten bakıldığında silüete en hâkim yapı o idi. Boğaziçi, Tophane, Üsküdar ve Adalar'dan bakan bir kimse Ayasofya'nın tek rakibi olarak onu görüyordu.

Bugünkü ölçülere göre bile oldukça hızlı ilerleyen inşaat, gerek projenin büyüklüğü, gerekse Mimar Sinan'ın başka inşaatlarla da ilgilenmek mecburiyetinde olmasından dolayı, inşaatı takip edenlerce zaman zaman duraklıyor gibi anlaşılıyordu. Mimar Sinan'ın rakipleri ve her devirde rastlanan entrikacı tipler yüzünden, padişahta da böyle bir intiba uyandırılmıştı.

İki ayda biter padişahım!

Nihayet bir gün Mimar Sinan'ın inşaatla meşgul olduğu bir sırada padişah çıkageldi. Mimar Sinan bu olayı şöyle anlatır:

Bir gün, caminin minber ve mihrabının yapılmasıyla meşgul olurken, padişah geldi. Binanın süratli yapılmadığına hiddetlendiler. Ben de:

«İki ayda tamam olur.» dedim.

Padişah, orada hazır olan ağaları şahit tutup:

«Hele iki ayda tamam olmaz ise seninle görüşürüz!» dedi. Saraya gidince de Haznedar başı ve sâir ağalara buyurmuşlar ki:

«Mimarın aklını kaçırdığı belli oldu. Hiç iki ayda bu kadar iş yapılır mı? Herif, başı korkusundan aklını kaçırdı, çağırıp siz de sual ediniz.» demiş.

Beni çağırdılar, doğruca saraya gittim, sordular, orada da iki ayda biteceğini söyledim. Gece gündüz durmadan çalışıldı. Yine bir gün padişah gelerek:

«Sözünde kararlı mısın?» dedi.

«Evet» dedim.

Açılışı Sinan yaptı...

Cami 15 Ekim 1557 günü tamamlandı. İnşaat yedi yıl sürdü. Mimar Sinan bu olayı şöyle anlatıyor:

«İki ay tamam olunca bina da tamam oldu. Anahtarını padişahın mübarek ellerine verdim ve dua edip el kavuşturup durdum.» Padişah da:

«Bu bina eylediğin beytullahı yine senin açman evlâdır.» dedi, dua ve senâ edip anahtarı verince:

«Ya Fettah!..» deyip açtım.

Mücevherat Harca Karıştırıldı!

İnşaat sırasında özellikle temel hazırlığı gibi teknik sebeplerden dolayı, uzun bir süre, bir türlü göze görünür ve herkesin anlayacağı

duruma gelemeyen Süleymaniye için, İran'da da dedikodular çıkmıştır. Bu durumu, parasızlıktan iş gecikiyor intibası vererek kaşımak isteyen İran şahı Tahmasb, Kanuni Sultan Süleyman'a -özellikle sultanı incitecek şekilde- para yardımı niyetiyle bir sandık mücevher gönderir.

Koca Sultan Süleyman durur mu? Tabii olarak hediye iade etmek nezaketsizliği göstermez. Tahmasb'tan gelen bütün mücevherleri kırdırıp ezdirir ve o sırada yapımı devam etmekte olan kible istikametindeki sol uzun minarenin harcına kattırır. Güneşi arkadan aldığı zaman pırıl pırıl parlayan bu minareye bunun için «cevahir (mücevher) minaresi» denilmiştir.

Haç da Hak Ettiği Yerde!

Yine Süleymaniye Külliyesi'nin yapımı sırasında «İslam dünyası yine bir şaheseri ortaya çıkarıyor» haberleri ile telaş içine düşen Vatikan bir mermer blok içerisine dışarıdan belli olmayacak şekilde «Haç» döktürür ve Sultan Süleyman'a «Mâbedinizin minberi için hediyeimizdir.» diye gönderir.

Sultan Süleyman bu hediyein istihbaratını almış ve Mimar Sinan'a bloku ortadan kestirip «Haç»ı ortaya çıkartmıştır. İki parça olan mermer ve haçlar yine iki adet olan ve dış avludan iç avluya geçen kapıların girişinde yere yerleştirilmiştir. Böylelikle bundan böyle avluya girecek olanlar «Haç»ı çiğneyip girecektir. Daha sonra Vatikan'a haber yollanmıştır:

«Hediyeinizi aldık, kabul ettik, doğru yere yerleştirdik.»

Bugün yerlerdeki haç, iyice aşındığı için çok zor ve ancak çok yakından seçilebiliyor, ama blok hâlâ yerinde...

Kaynak: *Sinan ve Çağı* - Selçuk Mülâyim

Muhteşem Süleymaniye - Boğaziçi Yöneticiler Vakfı, İstanbul, 1989.

- 149 s.

Bölüm 3. Metin 4. Selimiye Efsaneleri
Раздел 3. Текст 4. Легенды Селимие

SELİMİYE EFSANELERİ¹

Bir ay önce, Edirne'nin geçirdiği deprem felâketinde oradaydım. Sarsıntının hemen sonrasında sokağa fırlayan yüzlerce insan arasından tespit ettiğim bir gözlem, beni az önce anlattığımız büyük tehlikeden çok daha derin bir şekilde heyecanlandırmıştı. Herkes, çoluğundan çocuğundan, anasından babasından önce şu soruyu soruyordu: «Selimiye'ye bir şey oldu mu?»

Edirneli, Selimiye'yi mucizevi bir varlık olarak selâmlarken onun yapıcısına da elbette böyle kimlik verecek, elbette onu da bir msal kahramanı olarak tanıtacaktır. Bunu, bir akşam üstü, cami civarındaki evine dönen yaşlı bir saraç ustasından da dinledim. Tatlı tatlı, sanki dünyanın en tabîî şeyini söyler gibi konuşuyordu:

– Sinan, Selimiye'nin temellerini attı ve 600 sene ortadan kayboldu evlât.

Acaba yanlış mı işitiyorum, diye telâşlanmam boşunaydı. İhtiyar saraç ustası bir rakam yanlışlığı yapmıyor ve tekrar ediyordu:

– 600 yıl ortadan kayboldu, ta ki, temellerin yerine oturduğuna akli kesince yeniden işe başladı.

Bir başka gün camiye yakın bir yerde oturan ihtiyar bir nine, yemenisinin mavi oyalarını sallaya sallaya o tatlı Rumeli şivesiyle sordu:

– Sinan'ın ayak izi vadır te şurda, gördünüz mi unu?

Görmemiştik, ihtiyarcık işini gücünü bıraktı, bize Selimiye'nin karşısındaki bir mezarlığın duvarında insandan çok, bir ejdere ait olabilecek, çok büyük bir ayak izi gösterdi. Bunun da çok hoş bir efsanesi var: Caminin inşaatı bittikten sonra Sinan, üç minarenin alemini takmış da dördüncüyü takmamış. Sultan Selim bunu görünce sinirlenmiş: «Hani dördüncü minarenin alemi?» diye bağınca, Sinan bir ayağını o gördüğünüz taşa koymuş, bir ayağını Üç Şerefeli'nin şerefelerinden birine dayamış, alemi takmış ve oradan kaybolup gitmiş.

---

¹ Взято из книги: Adım Adım Türkçe-6: Ders Kitabı. S. 24 – 25.

İhtiyar nine, küçücük gözlerini aç aça aç a bunu anlattıktan sonra yemenisini düzeltti ve:

– Te gittiniz mi Gazi Mihal’e, diye sordu.

Zira Gazi Mihal Köprüsünde de Sinan’ın öbür ayağının izi varmış, demek ki öbür ayağını Gazi Mihal’de yere basmış.

Selimiye bittikten sonra Sinan’ın Edirne’den İstanbul’a uçtuğundan hemen hemen herkes aynı fikirde. Hatta şimdi «Hızır Tabya» denilen yerde, koltuğundaki keserini düşürünce arkasından uçmakta olan Hızır Kalfa:

– «Usta» diye seslenmiş, «keserin düştü.» «İn de al öyle ise:» diye cevap vermiş. İşte o yerde şimdi «Hızır Baba Türbesi» var ve Edirneliler onu büyük bir evliya olarak tanıyorlar.

Efsanelerin içerisinde benim en çok dikkatimi çeken, psikolojik bir gerçeği ifade etmesi bakımından, bu keser düşürme hikâyesi oldu. Edirneliye göre Sinan, şahsiyetinin iki önemli unsurunu, yani aleti ile kalfasını Edirne’de bırakmıştır. Keserimi düşürmesini ve klafanın onu almak için yere inmesini, efsane, yeni Sinan’ların, yeni kalfaların Edirne toprağına emante edildiğinin işareti olarak sembolize etmiştir.

Efsanenin sırlı ifadesini:

«Aletimin ve sanatımın sırrına eren kalfam, ben uçup gitsem de bu topraklarda yaşayacak» diye açıklayabiliriz.

Caminin arkasında küçük, hoş bir şadırvan ve o şadırvanın üstünde de iki mermer ayaklardan birinde başı yere doğru, kabartma, zarif bir lâle motifi âdeta saklanmıştır.

Derler ki, tam o mevkide bir ihtiyar lâleci baba varmış, dünyanın en güzel lâlelerini yetiştirmiş. İnşaat için istimlâk başlayınca kesinlikle bahçesini vermeye razı olmamış, ta ki padişah ayağına gelene kadar. Nihayet padişaha: «Bahçemi veririrm, ama bir şartla.» «Camiye benden de bir işaret, bir nişan koyarsınız.» İşte tam lâle bahçesinin yerine Hünkar, o lâle motifini koydurmuş, lâkin ihtiyarın aksiliğini belirtmek için lâleyi ters yaptırmış.

Edirneli, o lâlenin günden güne toprağına yaklaştığına ve bir gün yerle birleşince kıyamet kopacağına inanır.

Fakat, ne olursa olsun, Edirneli, kıyamet günü bile Selimiye'nin ayakta kalacağına, Selimiye'nin başının yere gelmeyeceğine inanmaktadır.

► Alıştırmalar

1. Okuduğunuz parçaya göre aşağıdaki cümlelerden doğru olanın başına «D»; yanlış olanın «Y» yazınız.

- 1.1. Selimiye camisi üç minareli bir camidir.
- 1.2. Selimiye camisi Yavuz Sultan Selim zamanında yapılmıştır.
- 1.3. Caminin önünde küçük bir şadırvan vardır.
- 1.4. Yazar, bir felâketten sonra Edirne'ye gitmiştir.
- 1.5. Yazara göre Sinan, Selimiye'nin tenellerinin attıktan sonra 600 yıl ortadan kaybolmuştur.

2. Aşağıdaki soruları okuduğunuz parçaya göre cevaplayınız.

- 2.1. Ayak izlerini yazara gösteren kimdir?
- 2.2. Padişah, neden lâleyi ters yaptırmıştır?
- 2.3. Yazar, Sinan'ın keserini düşürmesini nasıl yorumluyor?
- 2.4. Sulyan Selim, neden Mimar Sinan'a sinirlenmiştir?
- 2.5. Bu efsanede akla uygun olan ve olmayan hususları belirtiniz.
- 2.6. Yazar, Edirne'deyken şahit olduğu depremden sonra halkın hangi konudaki merakına şaşıyor?
- 2.7. Yazar, Selimiye cami ve onu yapan Mimar Sinan ile ilgili hangi efsaneleri tespit etmiştir?
- 2.8. Edirneliler neden sokağa fırlamışlardır?
- 2.9. Sinan'ın kalfasının adı nedir?
- 2.10. Edirnelilerin şadırvandaki lâleyle ilgili inanışları nedir?

Bölüm 3. Metin 5. Тас Маһал

Раздел 3. Текст 5. Тадж Махал

TAC MAHAL¹

Tac Mahal Babür İmparatoru Şah Cihan'ın, eşi Mümtaz Mahal için yaptırdığı bir anıt mezar külliyesidir. Tac Mahal'in tasarımdaki mükemmellik, insan üzerinde bıraktığı etki, onun uzun süren çalışmalar sonucunda yapıldığını göstermektedir.

---

¹ Взято из книги: Adım Adım Türkçe-4: Ders Kitabı. S. 156.

Külliyyenin yapımına 1632 yılında başlanmış, yapımı 22 yıl sürmüş ve 20 bin işçi emek vermiştir. Hindistan'ın içinden ve dışından heykeltıraşlar, elmastıraşlar, mozaikçiler ve duvar süslemecileri getirilmiştir. Buhara'dan çiçek oymacıları, İstanbul'dan kubbe ustaları bu eserin inşasında çalışmışlardır.

Tac Mahal, Hindistan'ın Agra şehrinde, Yamuna nehrinin kenarına yapılmıştır. Nehir kenarına yapılmasının sebebi; beyaz mermerin suda yansyarak insana güzel duygular vermesidir. Tac Mahal'in yapımı için Mahrana'dan beyaz mermer, Registan'dan lâl taşı, Afganistan'dan lâcivert renkli taşlar getirilmiştir. Eserin tümünde Tibet'te çıkarılan turkuaz dahil kırk çeşit taş kullanılmıştır. Kıymetli taşlar, motifler ve dekorasyon teknikleriyle ölümsüzleştirilmiştir. Tac Mahal sekizgen bir plâna göre yapılmıştır. Sekizgen planın merkezinde Mümtaz Mahal ve Şah Cihan'ın kabir taşları bulunur.

Tac Mahal'in bahçesi de bu esere bir güzellik katmaktadır. Merkezde büyük bir havuz bulunmaktadır. Tac Mahal'in gölgesi bu havuza yansmakta ve görenlerde hayranlık uyandırmaktadır. Uzun selvi ağaçları ve çiçekler havuzların etrafını süslemektedir.

Tac Mahal; bahçe düzenlemesi, minareleri, camileri ve diğer öğeleriyle dünyada benzeri az olan muhteşem bir yapıdır. Tac Mahal sabah saatlerinde ışıl ışıldır. Öğle vakitlerinde turuncu, akşam vakitlerinde ise kırmızımsı rengiyle hüznü bir hava içindedir.

► Alıştırılmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Anıt mezar – мавзолей

Benzeri – похожий

Emek vermek – прикладывать труд

Gölge – тень

Havuz – бассейн

Heykeltıraş – скульптор

Hüznü – грустный

İmparator – император

Kabir taşı – могильная плита

Kırmızımsı – красноватый

Kubbe – купол
Külliye – комплекс
Mermer – мрамор
Minare – минарет
Motif – узор
Mükemmellik – превосходство
Oymak – вырезать
Öge – элемент
Sekizgen – восьмиугольник
Selvi ağacı – кипарис
Tasarım – проект
Turkuaz – бирюзовый

2. Aşağıdaki soruları okuduğunuz parçaya göre cevaplayınız.

- 2.1. Tac Mahal nerededir?
- 2.2. Tac Mahal niçin yapılmıştır?
- 2.3. Külliyenin yapımı kaç yıl sürmüştür?
- 2.4. Tac Mahal niçin nehir kenarına yapılmıştır?
- 2.5. Tac Mahal'in bahçesinde neler vardır?

3. Yukarıdaki metni Rusçaya tercüme ediniz.

Bölüm 4. TÜRK ÜNLÜLERİ

Раздел 4. ТУРЕЦКИЕ ИЗВЕСТНЫЕ ПЕРСОНАЛИИ

Bölüm 4. Metin 1. Mevlâna Celalettin-i Rumî

Раздел 4. Текст 1. Мевляна Джалаладдин Руми.

MEVLÂNA CELÂLEDDİN RUMÎ¹ (1207 – 1274)

Asıl adı Muhammed Celâleddin olan Mevlâna, Horasan'ın Belh (bugün Afganistan'da) şehrinde doğdu. Babası Bahaeddin Veled, Sultanü'l Ulema (Bilginler Sultanı) olarak anılan ünlü bir bilgin ve mutasavvıftı.

Moğol akınları sırasında Belh'ten ayrılıp Mekke'ye giderek hacı olan ve oradan da Anadolu'ya gelip Konya'da müderrisliğe başlayan Bahaeddin Veled, 11-12 yaşlarındaki oğlu Mevlâna'ya din ve tasavvuf alanındaki bütün bilgilerini öğretmeye çalıştı. Babası 1231 yılında ölünce müderrislik Mevlâna'ya verildi.

1244'te Konya'ya gelen İranlı mutasavvıf Şems-i Tebrizî'yle tanışan Mevlâna bütün ilgisini tasavvufa yöneltti. Üç yıl sonra Tebrizî ortadan kaybolunca Mevlâna içine kapandı ve şiirler yazmaya başladı. 6 ciltlik Divan-ı Kebir'i böyle yazdı. O yıllarda Anadolu Moğol istilasına uğradı. İnsanları Yunus Emre ve Mevlâna'nın düşünceleri ayakta tuttu.

Mevlâna'nın en ünlü eseri olan Mesnevî işte böyle bir dönemde yazıldı. Mesnevî, 26 bin beyitten oluşan dev bir eserdir. Mevlâna, Konya'da öldükten sonra sohbetleri, dostları tarafından derlenmiş, Fihî Mafih adı verilen bir eser ortaya konmuştur. Ayrıca, rübaîleri ve mektupları da vardır.

Mevlâna'nın herkesi dergâhına davet eden hoşgörüsü ve insan sevgisi, ölümünden sonra oğlu Sultan Veled'in kurduğu Mevlevîlik tarikatı yoluyla yüzyıllarca devam edegelmiştir.

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Ders Kitabı. S. 108.

► Alıştırmalar

Kelimelerin dili:

Müderri: Medresede veya camide öğretmen

Beyit: Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası

Tasavvuf: 1. Tanrı'nın niteliğini ve evrenin oluşumunu varlık birliği anlayışıyla ağıklayan dinî ve felsefi akım 2. Kur'an'da önerilen ve peygamberin hayatında uygulamaları görölen hayat tarzını yaşama gayreti, İslam gizemciliği

Ulema: bilginler

Rübaî: Divan edebiyatında dört dizeden oluşan ve belirli aruz kalıpları ile yazılan şiir, dördöl

1. Metin içinde geöen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Akın – нападение

Cilt – том

Dergâh – обитель

İöine kapanmak – замкнуться в себе

İlgiyi –e yöneltmek – направить интерес на

Moğol istilasına uğramak – подвергнуться монгольскому нашествию

Mutasavvıf – ученый-суфий

Ortadan kaybolmak – исчезнуть

Tarikat – путь познания бога, синоним суфийского братства (ордена)

Ünlü bilgin – известный ученый

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

2.1. Mevlâna nerede doğdu?

2.2. Mevlâna kimden bilgilerini aldı?

2.3. Mevlâna'nın en ünlü eseri ne zaman ve nasıl yazıldı?

2.4. Mevlâna'nın düşüncelerinin önemi nedir?

3. Metni Rusöaya tercüme ediniz.

Bölüm 4. Metin 2. Mevlâna Celalettin-i Rumî
Раздел 4. Текст 2. Мевляна Джалаладдин Руми

MEVLÂNA CELALETTİN-İ RUMÎ (1207)¹

1207 yılında doğduğu sanılan büyük mutasavvıf, hayatını «Hamdım, piştim, yandım» sözleriyle özetlemektedir. Kur'an ve sünnete çok bağlı olan, bir an dahi bu değerlerden ayrılmayan Mevlana bu düşüncesini «Ben sağ olduğum müddetçe Kur'anın bendesiyim ve Hz. Muhammed'in (S.A.V.) yolunun tozuyum» diyerek belirtmiştir.

Mevlana, tasavvufu insanı adım adım yücelten bir ahlak sistemi olarak görür. En önemli eseri olan Mesnevî'isinde insanın olgunlaşmasına, hırstan, bencillikten kurtulmasına, Allah aşkına yönelmesine vesile olan yollar belirtilir.

*Gel, gel yine gel
Her kim olursan ol yine gel
Kâfir ya da Mecusi,
Putu tapan yine gel
Yoktur kapımızda hiç ümitsizlik bil
Yüz kere tövbeni bozsan da gel.*

Diyerek insanları Allah'ın kapısına yöneltmeyi, İslam'ın evrensel hoşgörüsünü vicdanlara duyurmayı hedeflemiştir. Allah aşkıyla yanıp eriyen Mevlana, duygularını sema yaparak dillendirmiş, ölümünü O sevgiliye kavuşturan bir yol olarak gördüğü için Şeb-i Aruz (düğün gecesi) şeklinde nitelendirmiştir.

► **Alıştırmalar**

Kelimelerin dili:

Sema: Mevlevi dervişlerinin ney, nısfıye vb. çalgılar eşliğinde, kollarını iki yana açıp dönerek yaptıkları ayin

Ney: Klasik Türk müziğinde ve özellikle tekke müziğinde yer alan, kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan yapılmış, üflelemeli bir çalgı

Nısfıye: Bir tür kısa ney

Hoşgörü: Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans

---

¹ Взято из книги: Тарихимиз, Едебијатимиз, Күлтурүмүз I: Түрк, İслам ве Османли Тарихи. S. 115 – 116.

1. Aşağıdaki kelimeleri ve deyimleri okuyunuz.

Hoşgörü sahibi: Hoşgörülü

«Hoşgörü sahibi insanlar, toplumda çok sevilir.»

«Babam, hoşgörü sahibi bir insandır. Bu hatamı da affedecektir.»

2. Aşağıdaki menti okuyunuz.

Mevlana'nın 7 öğüdü

1. Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.
2. Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.
3. Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.
4. Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.
5. Tevazu ve alçakgönüllükte toprak gibi ol.
6. Hoşgörülükte deniz gibi ol.
7. Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol.

Kötü yaratılışlı kişiye ilim ve fen öğretmen, yol kesen eşkiyanın eline kılıç vermeye benzer.

Nice insanlar gördüm, üzerinde elbisesi yok. Nice elbiseler gördüm, içinde insan yok.

Mevlâna Celaleddin Rumi

3. Aşağıdaki kelimeleri eş veya zıt anlamlarıyla eşleştiriniz.

1. dost	a. fert
2. duygu	b. yurt
3. barış	c. cemiyet
4. birey	d. his
5. toplum	e. savaş
6. vatan	f. düşman

4. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

- 4.1. Mevlâna hayatını hangi sözlerle özetlemektedir?
- 4.2. Mevlâna tasavvufu ne olarak görür?
- 4.3. En önemli eseri olan Mesnevî'de neler belirtilir?
- 4.4. Mevlâna neler hedeflemiştir?

Bölüm 4. Metin 3. Dünyayı kucaklayan sevgi seli: Mevlâna

Раздел 4. Текст 3. Поток любви, охвативший весь мир: Мевляна

DÜNYAYI KUCAKLAYAN SEVGİ SELİ: MEVLÂNA¹

13. yüzyılda yaşamış bir âlim olan Mevlâna Celaleddin Rumi, hoşgörüsü ve insan sevgisi ile tüm insanlığa örnek olmuş, yazdıkları ve söyledikleriyle yüzyıllar ötesine ulaşabilmiştir. O, her dilden, her dinden, her renkten insanı kucaklamasını bilmiş, insanlığın hoşgörü ve sevgi sembolü olmuştur. Bugün hâlâ düşünceleri yaşamakta, insanlığa yol göstermektedir.

Savaşların yaşandığı 21.yüzyıl dünyasında Mevlâna hoşgörüsüne tüm dünyaynın ihtiyacı vardır. Konya'dan dünyaya asırlar boyu dalga dalga yayılan, ümitsizliğe kapılanlara «Yine de gel... Yine de gel... Ne olursan ol yine de gel!» diyerek sevgiyle seslenen Mevlâna, bugün özellikle ABD, Kanada, Fransa, Hollanda gibi ülkelerde çok sayıda seveni vardır.

İşte insanlığa ahlakı, ilmi, sevgiyi öğreten Mevlâna'nın hayatından ders alınması gereken bir olay...

Şu altınları çamura atın

Günlerden bir gün dönemin sultanı Mevlâna'ya bir miktar altın göndermişti. Mevlâna'nın öğrencilerinden biri altınları alıp Mevlâna'ya verince, Mevlâna öğrencisine döndü ve, «Beni gerçekten seviyorsanız bu altınları dışarıdaki çamurun içine atınız!» dedi. Öğrencisi, Mevlâna'nın bu istediğini hiçbir soru sormadan yerine getirdi. Bu olayı gören bazı kimseler, altınları toplamak için vakit kaybetmeden çamurun içine daldılar. Adamların elbiseleri, yüzleri çamurdan görünmez hâle geldi. Mevlâna, öğrencilerine onların bu hâllerini göstererek; «Bu altınlar, şu gördüğümüz insanların elbiselerini kirlettiği gibi, bizim de kalbimizi kirletir. Bunun için dikkat edilmesi gereken nokta, hırs yapmadan kanaat üzere bulunmaktadır. Gerçek zenginlik ise ilim ve güzel ahlak sahibi olmaktır.» buyurdu.

---

¹ Взято из книги: Gökkuşığı Türkçe-3: Ders Kitabı. S. 45.

► Alıştırmalar

1. Metni okuyunuz ve Rusçaya tercüme ediniz.

2. Aşağıdaki kelimeleri metne göre eşleştiriniz.

1. sevgi	a) akarsu
2. dostluk-kardeşlik	b) toprak
3. tevazu	c) ölü
4. öfke	d) gece
5. hataları örtme	e) güneş

3. Aşağıdaki cümlelerden doğru olanın başına «D»; yanlış olanın başına «Y» yazınız.

1. Mevlâna, hoşgörüsüle ve insan sevgisiyle insanlığa örnek olmuştur.
2. Mevlâna, sultanı sevmemektedir.
3. Mevlâna, zengin bir insandır.
4. Mevlâna'ya göre gerçek zenginlik maddi zenginliktir.
5. Mevlâna, insanlığa ahlakı, ilmi, hikmeti öğretmeye çalışmıştır.

4. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Mevlâna, kaçınıcı yüzyılda yaşamıştır?
2. Mevlâna, hangi konularda insanlığa örnek olmuş?
3. Mevlâna'ya kim altın göndermiş?
4. Mevlâna, altınları ne yapmış?
5. Mevlâna'ya göre asıl güzellik nedir?

5. Aşağıdaki sözlerle ilgili düşüncelerinizi yazınız.

1. «Ya olduğun gibi görün, ya da göründüğün gibi ol.» Mevlâna
2. «Nice insanlar gördüm, üzerinde elbisesi yok. Nice elbiseler gördüm, içinde insan yok.» Mevlâna

Bölüm 4. Metin 4. Mevlâna
Раздел 4. Текст 4. Мевляна

KONYA'YI ZİYARET¹

Tayfun Bey ve eşi Tülay Hanım uzun zamandan beri Konya'ya giderek Mevlana'nın türbesinin ziyaret etmek istiyorlardı. Konya, Ankara'dan sadece üç saatlik bir mesafedeydi. Buna rağmen bir türlü fırsat bulup da Mevlana'nın türbesini ziyaret edememişlerdi.

Mevlana 17 Aralık 1273 tarihinde Konya'da ölmüştü. Bu sebeple her yıl aralık ayında Konya'da Mevlana Haftası yapılırdı. Mevlana Haftasına dünyanın her tarafından gelen binlerce kişi katılır, sergiler açılır, konferanslar verilir, mevlevi ayinleri düzenlenirdi. Tayfun Bey bu defa mutlaka Konya'ya gitmek ve Mevlana Haftasına katılmak istiyordu. Tülay Hanımın bazı önemli işleri vardı. Bu nedenle o, gidip gitmemekte tereddüt ediyordu. Tülay Hanım düşünedursun, Tayfun Bey kararını verdi ve Konya'daki bir otelden bir haftalık yer ayırttı. Çünkü, gecikilirse otellerde yer bulmak mümkün değildi. Tülay Hanım da son ana kadar işlerini bitirebilmek için çalışıp durdu. Fakat işleri bitmedi. Kalan işleri dönüşte yapmaya karar verdi. Tayfun Beyle birlikte yola koyuldular.

Kış olmasına rağmen Konya'da hava çok güzeldi. Tülay Hanım hayranlıkla etrafına bakakaldı. Dünyanın dört bir yanından gelen turistler Konya'da Mevlana'nın manevi huzurunda buluşmuşlardı. Mevlana'nın türbesi turistlerle dolup taşıyordu. Tayfun Beyler de önce Mevlana'nın sandukasının başına gidip, orada dua ettiler. Tülay Hanım ve Tayfun Bey dua ettikten sonra türbeyi gezdiler.

Türbede Mevlâna'nın yakınlarının sandukaları da vardı. Mevlâna'nın kullandığı eşyalar, okuduğu ve yazdığı kitaplar, mukaddes emanetler burada sergilenerek türbe bir müze haline getirilmişti. Tülay Hanım olduğu yerde donup kalmış, türbenin içindeki renk renk nakışları, oymaları, sandukaların üzerindeki el işlemelerini ve tavandan sarkan avizeleri inceliyordu. Tayfun Bey kalabalıktan bir an önce kurtulup dışarı çıkmak istiyordu. Tülay Hanım: «Sen gidedur, ben arkandan geliyorum.» dedi. Tayfun Bey gitmedi. Tülay Hanımı kalabalıkta kaybetmekten korkuyordu. Müzede saatlerce etrafi seyrededurdular. Her şeyi teker teker incelediler.

---

¹ Взято из книги: М. Hengirmen Türkçe Öğreniyoruz-3. S. 94 – 95.

Sonra dışarı çıktılar. Tayfun Bey minareye çıkıp türbeyi yukarıdan seyretmek istediğini söyledi. Tülay Hanım yorgun olduğundan istemedi. Tayfun Bey: «Sen caminin avlusunda bekleyedur, ben hemen geliyorum» dedi. Minareye çıktı. Minarenin tepesinden şehir kuşbakışı çok güzel görünüyordu. Mevlâna'nın türbesine baktı. Türbenin avlusundaki insanlar ufacık gözüküyordu. Tülay Hanımı bekletmemek için minarede fazla oyalanmadı hemen aşağı iniverdi.

Tülay Hanım avluda onu bekliyordu. Tayfun bey minarede gördüklerini ballandıra ballandıra Tülay Hanıma anlattı. Ertesi gün Tülay Hanım da minareye çıkmaya karar verdi. İkisi de yorulmuşlardı. Otele doğru yola koyuldular.

Öğleden sonra Konya'da bulunan Selçuklu Devletine ait önemli birçok eserleri görecek, Alaâddin Camii, İnce Minare gibi yerleri gezeceklerdi. Akşam da en çok merak ettikleri ünlü mevlevî ayinlerini seyredeceklerdi.

► Alıştırmalar

Kelimelerin dili:

Ayin: Mevlevi tekkelerinde okunan bestelerin tamamı

Sanduka: Mezarın üzerine yerleştirilmiş, tabut büyüklüğünde tahta veya mermer sandık

Emanet: 1. Birine geçici olarak bırakılan ve teslim alınan kişice korunması gereken eşya, kimse vb., inam, vedia 2. Bir kimse ile birine gönderilen şey 3. Eşyanın ücret karşılığı geçici bir süre bırakıldığı yer 4. Can, ruh

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Avize – люстра

Avlu – двор

Ayinleri düzenlemek – проводить службу; ритуал

-den yer ayırtmak – забронировать место где-то (в отеле и т.д.)

-e katılmak – участвовать в

-e rağmen – несмотря на

Karar vermek – принимать решение

Konferans vermek – выступать с лекцией

Kuşbakışı – с птичьего полета
Mesafe – расстояние
Mukaddes emanet – священные артефакты
Nakış – вышивка, узор
Oyulanmak – занять себя чем-то
Oymalar – резьба
Sanduka – ковчег
Sergi – выставка
Tavan – потолок
Tereddüt etmek – сомневаться
Türbe – храм, усыпальница
Yola koyulmak – отправиться в путь

2. *Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.*

2.1. Tayfun Bey ve eşi Tülay Hanım nereye ve niçin oraya gitmek istiyorlar?

2.2. Mevlana Haftasında neler yapılır?

2.3. Tülay Hanım ve Tayfun Bey türbede ne gördüler?

2.4. Tülay Hanım ve Tayfun Bey her yeri beraber mi, ayrı ayrı mı gezdiler?

3. *Metni okuyunuz ve Rusçaya tercüme ediniz.*

Bölüm 4. Metin 5. Hoşgörü ve Saygı

Раздел 4. Текст 5. Толерантность и уважение

HOŞGÖRÜ VE SAYGI¹

Ali Bey: Oğlum, Konya'ya gitmeyi çok arzuluyorum. Tatilde sizin için de uygun olursa birlikte gidelim mi?

Orhan: Eşimle bir konuşayım. Neden olmasın? Peki, niçin konya'ya gitmek istiyorsun baba?

Ali Bey: Mevlâna'yı ziyaret etmek istiyorum evlâdım. Dünyanın her yerinden sevenleri gelip onu ziyaret ediyorlar. O ilâhî havayı teneffüs ediyorlar. Bizse Türkiye'de yaşadığımız halde, bir fırsatını bulup da

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Ders Kitabı. S. 104 – 107.

gidemiyoruz. Son günlerde rüyalarım girer oldu. Daha önceleri birkaç defa gidecek oldum, ama her seferinde bir engel çıktı, gidemedim.

Orhan: Ben, işlerim dolayısıyla Konya'ya iki kez gitmiştim. Ancak, bir seferinde Mevlâna Müzesi'ne gitme fırsatını bulabilmişim. O zaman da çok iyi inceleme imkanım olmamıştı.

Dilek: Oh! İşleri de bitirmiş oldum. Şimdi öaylarınızı da getiriyorum. Babacığım, seninki açık olsun değil mi?

Ali Bey: Evet kızım, koyu çay dokunuyorü uyku tutmuyor sonra.

Orhan: Hanım, babam bu tatilde birlikte Konya'ya gitmeyi teklif ediyor. Ne dersin?

Dilek: Çok iyi olur. Ben de ne zamandan beri Mevlâna'nın türbesini ziyaret etmek istiyordum. Hem niçin tatili bekliyoruz? Bu hafta sonu gitsek olmaz mı? Sabahleyin erkenden yola çıkarsak Alaattin Tepesi'ne ve Meram Bağları'na da gideriz.

Ali Bey: Sen aklınla bin yaşa kızım! O halde, cumartesi günü saat 6'da yola çıkarız.

Orhan: Biz o saatte uyuyor oluruz.

Ali Bey: Ben ne güne duruyorum. Sabah namazını kılar kılmaz annenle birlikte buraya geliriz.

Orhan: Siz zahmet etmeyin baba. Telefonu çaldırın yeter. Biz arabayla geçerken sizi evden alırız.

Ali Bey: Tamam anlaştık öyleyse.

Yunus: Dedeciğim ben de geleceğim değil mi sizinle?

Ali Bey: Elbette. Sen olmazsan ben de gitmem.

Ankara-Konya Kara Yolu

Yunus: Dedeciğim, Kulu'ya geldik. Konya'ya yaklaştık mı?

Ali Bey: Daha epeyce yolumuz var. Önce Cihanbeyli ilçesine gideceğiz. Dün gece haritaya bakıp yolları ezberledim.

Yunus: Dedeciğim, Konya'da ne yapacağız?

Ali Bey: Öncelikle Mevlâna'nın türbesini ziyaret edeceğiz.

Yunus: Peki Mevlâna kim?

Ali Bey: Mevlâna bir Hak âşığdır. Allah'ın birliğini ve insanın Allah'tan geldiğini yine ona döneceğini savunmuştur. Bu yüzden, insanlığa hizmet etmenin en önemli görevimiz olduğunu belirterek doğrulukla çalışmamız gerektiğini söylemiştir. Nitekim Mevlâna; «Ya olduğun gibi görün, Ya görüdüğün gibi ol.» demektedir. Yani, iki yüzlü olmamak, içten ve samimî olmak gerektiğini anlatıyor.

Orhan: Dilek, yiyecek bir şey var mı? Karnım acıkır gibi oldu.

Dilek: Var, bir dakika bekle.

Ali Bey: Hanım sen börek yapmıştın değil mi? Yanında mı, bagajda mı?

Cemile Hanım: Yanımda, açıyorum paketi. Biraz sabırlı olun.

Yunus: Babaannemin böreği de çok güzel oluyor. Hele de ıspanaklıysa...

Dilek: Orhan al peynirli ekmeğini. Sen yolda başka bir şey yemezsin.

Ali Bey: Oğlum, istersen bir yerde duralım, rahatça ye, yarım saat geç gidiverelim.

Orhan: Haklısın baba. Şurada ağaçlık bir yer var. Kahvaltımızı burada yapalım.

Konya’da

Yunus: Dedeciğim, bu dönen adamlar kimler?

Ali Bey: Onlara semazen deniyor. Kâinatta her şey belirli bir sistem içinde dönüyor. Bunu gerçekleştiren yüze Allah’tır. Semazenler de dönerken Allah’ı zikrediyorlar.

Orhan: Baba, Mevlevîlik gerçekten bizi hoşgörü sahibi ve insana saygılı olmaya yönlendiriyor değil mi?

Ali Bey: Elbette oğlum, çünkü İslâm’ın özü yaratılana saygıdır. Mevlevîliğin Allah aşkına dayanan insan sevgisinin temelinde, yaratılmışların en yücesinin insan olduğu gerçeği yatmaktadır.

Cemile Hanım: Haydi, buraya gelmişken Karatay Müzesi’ne de girelim, hemen yan tarafta.

Ali Bey: Haklısın hanım. Burası buram buram Selçuklu kokuyor. Gelmişken Alaattin Camisi’ni de görsek iyi olur.

Yunus: Dedeciğim başka nelere gideceğiz?

Ali Bey: Hele şu ziyaretlerimizi bitirelim. Sonra sizleri tandır ve etli ekmek yemeye götüreceğim. Ondan sonra da Meram Bağları’nda dinleniriz.

► Alıştırmalar

- 1. Konuşmayı rollere göre okuyunuz.*
- 2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.*

2.1. Ali Bey neden Konya’ya gitmeyi çok istemektedir?

2.2. Semazenler ne yapıyorlar?

2.3. Mevlevîlikte hoşgörü ve insana saygıya çok önem verilemsniin sebebi nedir?

2.4. Yunus Emre ve Mevlâna'nın yaşadıkları dönemde halkın durumu nasıldı?

3. *Uygun seçeneği işaretleyin.*

3.1. «Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol!» sözüyle hangi görüş ifade edilmiştir?

- a. Hiç değişmeden kalmak
- b. İçi dışı bir olmak
- c. Sık sık ortalıkta görünmek
- d. Bir görünüp bir kaybolmak

3.2. «Ben ne güne duruyorum.» Sözünün anlamı aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- a. Uzun zamandır burada duruyorum.
- b. Artık burada kalamam.
- c. Size yardım derim.
- d. Benden bir şey beklemeyin.

4. *Paragrafı uygun kelimelerle tamamlayın.*

Mevlevîlik, zamanla Anadolu'nun ..... aşmış ve komşu ..... ülkelerin birçok ..... mevlevîhaneler açılmıştır. Mevlevîlikte, ... hizmet etmek ve ..... temiz tutmak çok önemlidir.

Bölüm 4. Metin 6. Mevlâna'nın Felsefesi

Раздел 4. Текст 6. Философия Мевляны

MEVLÂNA'NIN FELSEFESİ¹

Tayfun Bey: Salonda binlerce kişi var.

Tülay Hanım: Semazenlerin bu şekilde dönüşlerinin bir anlamı var mı?

Tayfun Bey: Mevlâna'ya göre evrende her şey döner. Ay, güneş, yıldızlar, gezegenler, zerreler yani atomlar her şey ama her şey döner. Semazenler de dönerek evrendeki bu genel kanunu dile getiriyorlar.

---

¹ Взято из книги: М.Хенгирмен Türkçe Öğreniyoruz 3. S. 96 – 97.

Semazenlerin ellerinden biri yukarıya, diğeri aşağıya doğru uzanır. Bunun da anlamı Hak'tan aldığını, halka vermektedir.

Tülay Hanım: Günümüzden yedi yüzyıl önce Mevlâna'nın atomların, yıldızların hareketlerini bilmesi onun bilimde çok ileri olduğunu gösteriyor.

Tayfun Bey: Mevlâna bilim, din, felsefe alanlarında geniş bilgisi olan büyük bir şair ve düşünürdür. Hümanisttir, bütün insanları sever. Onun bütün insanlara seslenen ve onları birliğe, beraberliğe çağıran şu dörtlüğü çok meşhurdur:

Gel gel ne olursan ol yine gel
Kâfir, putperest ve Yahudi olsan da yine gel
Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir.
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan yine gel.

Tülay Hanım: Gerçekten çok güzel bir şiir. Ama Mevlâna dindar bir insan değil mi? Nasıl olur da kâfirleri, putperestleri dergâhına çağırır? Bu İslâmiyete aykırı değil midir?

Tayfun Bey: Maalesef insanların çoğu dini de, Müslümanlığı da yanlış anlamışlardır. Mevlâna, Müslümanlığı en doğru şekilde anlayan ve anlatabilen büyük bir düşünürdür. Nitekim Kur'an'da da aynı şeyler söylenir. Bakara Sûresinin altmış ikinci ayetinde Yahudilerin, Hıristiyanların, Sabiilerin iyi işler yapanların Tanrı katında mükâfatlarının olduğu yazılıdır. Buradan da açıkça anlaşıldığı gibi önemli olan iyi insan olarak yararlı işler yapmaktır. Hıristiyan, Müslüman veya Yahudi olmak önemli değildir.

Tülay Hanım: Zaten Müslüman olmanın bir şartı da Allah'ın peygamberlerine ve kitaplarına inanmaktır.

Tayfun Bey: Doğru, ne yazık ki pek çok kimse kendi dininden olmayanlara kâfir der. En iyi dinin kendi dini olduğuna inanır. Ama kendi dinini iyi tanımaz. Herkes dinini iyi tanısaydı, din yüzünden çıkan bunca savaşların hiçbiri olmazdı.

Tülay Hanım: Bir hadisi hatırladım. Peygamber Efendimize «Müslüman kimdir?» diye sormuşlar. «Elinden, dilinden kimsenin zarar görmediği insandır» diye cevap vermiş.

Tayfun Bey: Mevlâna'ya göre de din, insanları doğru yola getirmek için sadece bir vasıta. Önemli olan iyi bir insan olmaktır.

Tülay Hanım: Yunus Emre de bu konuda aynen Mevlâna gibi düşünüyor.

Tayfun Bey: Yunus Emre, Mevlâna ile aynı yüzyılda yaşamış. İkisi de aynı konuları işlemiş, Yunus Emre de yetmiş iki millete birlik ile bakmamamız gerektiğini söyler.

Tülay Hanım: Bence Yunus Emre, felsefesini iki mısradan özetlemiş:
Yaratılmışı hoş gördük
Yaratandan ötürü.

Tayfun Bey: Bence de bu iki mısra yeterli. Uzun söze gerek yok. Tanrı'yı seven, onun yarattıklarını da sever.

Tülay Hanım: Biz konuşmaya daldık, semazenleri unuttuk.

Tayfun Bey: Unutmadık. Semazenleri konuştuğumuz yerde seyrettik. Müziği dinledik. Bu arada da düşüncelerimizi belirttik. Yani Mevlâna'nın yaptığı gibi yaptık. Müziği, dansı ve düşünceyi birleştirdik.

Güzel Sözler

Her din, öteki dinler kadar doğrudur.

Burton

Dinsizin hakkından imansız gelir.

Türk Atasözü

Dinini pula satan, dinden de olur, puldan da.

Türk Atasözü

► Alıştırmalar

1. *Konuşmayı rollere göre okuyunuz.*
2. *Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.*

- 2.1. Semazenlerin bu şekilde dönüşlerinin anlamı nedir?
- 2.2. Mevlâna bütün insanları sever. Onun bütün insanlara seslenen ve onları birliğe, beraberliğe çağıran dördümlüğü bulunuz ve anlamını söyleyiniz.
- 2.3. Mevlâna'nın felsefesinin özü neden ibaret?
- 2.4. Mevlâna gibi düşünen başka bilginler var mıydı? Açıklayınız.
- 2.5. Peygamber Efendimize göre Müslüman kimdir?

Bölüm 4. Metin 7. Yunus Emre ve Türkçe
Раздел 4. Текст 7. Юнус Эмре и турецкий язык

YUNUS EMRE VE TÜRKÇE¹

Elde bulunan belgelere göre, Yunus Emre 1240 yılında doğmuş. 1321 yılında ölmüştür. Yunus Emre'nin doğduğu yıllarda, Selçuklu Devleti, Aladağ'da Moğollara yenilmiş ve ülkede kargaşa başlamıştı. Söğüt ve çevresinde Selçuklu Devletinin uç beyi olan Osmanlılar, bu dönemde gelişerek Osmanlı Devletini kurmuşlardır.

Yunus Emre'nin yaşadığı bu dönem oldukça karışıktır. Genç Yunus'un ruhunda; bu acı günlerin, büyük etkisi olduğu anlaşılıyor.

Yunus Emre'nin hayat hikayesi efsanelerle süslüdür. Bunlardan birinde Koca Yunus'la ilgili olarak şunlar anlatılır:

Yunus'un doğduğu Sarıköy'de (Eskişehir'e bağlı bir kasabadır.) kıtlık olur. Köylü açtır. Yaşlılar birleşip, Yunus'u, Hacı Bektaş Veli'ye göndermeye karar verirler. Yunus, köylü adına Hacı Bektaş'tan buğday isteyecektir.

Kağnı arabası ile yola çıkar. Hacı Bektal dergâhına varır. Ondan buğday ister. Hacı Bektaş da «Gel sana buğday yerine sır verelim, bilgi verelim.» der. Yunus bunu istemez. Buğdayı alır ve yola çıkar. Yolda bilgi yerine buğdayı tercih ettiğine pişman olup geri döner. Bilgi ister. Ama Hacı Bektaş Veli, O'nu Taptuk Emre dergâhına gönderir.

Orada ilk günler, dergâha odun taşır getirir. Bir gün Taptuk Emre: «Yunus, hep dümdüz odunlar getiriyorsun, dağda hiç eğri odun yok mu?» diye sorar. Yunus da: «Şeyhim, senin kapına odunun bile eğrisi yakışmaz.» cevabını verir.

İlk dönemlerde, Yunus Emre'nin şiirlerinin değeri pek anlaşılammıştır. Günümüzde ise Yunus Emre sevgisi son derece yaygınlaşmıştır.

---

¹ Взято из книги: İlkokul Türkçe 5: Ders Kitabı. S. 102 – 103.

Bu sevginin sonucu da Yunus Emre'nin mezarının Karaman'da mı, yoksa Sarıköy'de mi olduğu tartışmasını ortaya çıkarmıştır. Son birkaç yıldan beri, hem Karaman ilinde hem de Eskişehir'in Sarıköy kasabasında, Koca Yunus'umuzu anma haftası düzenlenmektedir.

Ayrıca, buralardan başka daha birçok yerde Yunus'un mezarının bulunduğu öne sürülmektedir. Bu kadar büyük ve usta bir ozanın, halk tarafından böylesine benimsenmesi tabiidir.

Yunus Emre'nin ozan olarak büyüklüğü, halkın anlayacağı bir Türkçe'yi, halkın sevip benimseyeceği bir biçimde kullanmış olmasındandır.

Ayrıca Yunus; barıştan, kardeşlikten yana, olabildiğince hoşgörülü bir ozandır. Yedi yüz yıla yakın bir süredir, şiirlerinin canlı kalmasının sebeplerinin başında, dilinin her devirde anlaşılır olması gelir. Bunu en güzel bir biçimde O'nun şu mısraları anlatır.

«Gelin tanış olalım.
İşi kolay turalım.
Sevelim sevilelim.
Bu dünya kimseye kalmaz.»

Recep Bilginler (sadeleştirilmiştir.)

► Alıştırmalar

Kelimelerin Dili:

Uç beyi: Türk devletlerinde sınır boylarında yaşayan halkın yöneticisi

Efsane: Eski çağlardan beri söylenen, olağanüstü varlıkların yer aldığı olaylar dizisi.

Ozan: Halk şairi, şiir yazan kimse, şair.

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Barış – мир

Benimsenmek – ассимилироваться

-e pişman olmak – сожалеть о чем-то

Eğri – кривой

-i öne sürmek – выдвигать (идею и т.д.)

Kağnı – самосвальная тележка

Kargaşa – хаос
Karışık – смешанный, запутанный
Kıtlık – голод
Son derece – чрезвычайно
Tartışma – обсуждение

2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

2.1. Yunus Emre kimdir? Hangi devirde yaşamıştır?

2.2. Yunus Emre'nin doğduğu yıllarda Anadolu'da ne gibi olaylar yaşanıyordu?

2.3. Köy halkı, Yunus Emre'yi nereye ve niçin gönderiyor?

2.4. Hacı Bektaş dergâhında olan olayları kısaca anlatınız.

2.5. Yunus Emre'nin halk tarafından benimsenmesinin sebebini söyleyiniz.

2.6. Yunus Emre'nin şiirlerinin günümüze kadar canlı kalmasının sebeplerini söyleyiniz.

Bölüm 4. Metin 7. Yunus Emre

Раздел 4. Текст 8. Юнус Эмре

YUNUS EMRE¹

Büyük halk şairimiz olan Yunus Emre'nin kesin olmamakla birlikte 1238 yılında doğduğu rivayet edilmektedir. Günümüze kadar ulaşan ve son derece sade bir Türkçeyle yazılan şiirlerinde Allah sevgisi, ölüm, gurbet, ahlaklı olma gibi konulara yer vermiştir. Allah sevgisiyle bütün insanları kucaklayan Türk şairi;

«Yaradılanı hoş gör Yaradandan ötürü» diyerek İslam'ın engin hoşgörüsünü ortaya koymuştur.

«Din tamam olunca doğar muhabbet» sözleriyle de cömertlik, iyilik, sabır gibi İslam'ın güzel ahlakına sahip olmayı öğütlemektedir. Köseadağ Savaşı'ndan sonra Moğol istilasına uğrayan Anadolu'da siyasi çalkantılar yaşanmış, bu dönemde Yunus Emre birliğin ve bütünlüğün sağlanmasında önemli rol oynamıştır.

---

¹ Взято из книги: Тарихимиз, Едебијатимиз, Күлтурүмүз I: Түрк, Ислам ве Османли Тарихи. S. 115.

Sevgi dolu mesajını çağlar ötesinden ulaştırarak günümüz insanını kucaklayan gönül insanı paslı vicdanlara iyilik ve güzellik pınarından damlalar akıtmaktadır.

Şiir: Gelin Tanış Olalım

Gelin tanış olalım,
İşi kolay kılalım.
Sevelim, sevilelim,
Dünya kimseye kalmaz.

Ben gelmedim dâvi için,
Benim işim sevi için.
Dostun evi gönüllerdir,
Gönüller yapmaya geldim.

Bir kez gönül yıktın ise,
Bu kıldığın namaz değil.
Yetmiş iki millet dâhi,
Elin, yüzün yumaz değil.

Söz ola, kese savaşı,
Söz ola kestire başı.
Söz ola, ağulu aşı,
Yağ ile bal ede bir söz.
İlim, ilim bilmektir,
İlim, kendin bilmektir.
Sen kendini bilmesin,
Ya nice okumaktır.

Okumaktan mânâ ne?
Kişi Hakk'ı bilmektir.
Çün okudun bilmezsin,
Ha bir kuru emektir.

Mal sahibi, mülk sahibi,
Hani bunun ilk sahibi?
Mal da yalan, mülk de yalan,
Var biraz da sen oyalan.

(Güldeste: Seçme Kıt'alar)

► Alıştırmalar

Kelimelerin Dili:

dâvi: Düşmanlık, kavga

sevi: Sevgi, sevmek

gönül yapmak: Sevindirmek, üzmemek

gönül yıkmak: Başkalarını üzme, incitmek

yumaz değil: Yıkar

ağulu: Zehirli

kendini bilmek: 1.Kendine bakarak seni yaratan Allah'ı bilmek.

2. Kendi kültürünü, yani dil, din,tarih, vatan, ahlâk, örf ve âdetlerini bilmek.

Hakk-ı bilmek: Allah'ı tanımak, öğrenmek.

oyalanmak: Vakit geçirmek, yaşamak.

2. *Metni okuyunuz ve Rusçaya tercüme ediniz.*

3. *Dinleme – Anlama «Bizim Yunus»*

Aşağıdaki soruları dinlediğiniz metne göre cevaplandırın.

3.1. Yunus'un Hacı Bektaş'a gitmesinin sebebi neydi?

3.2. Yunus'un dağlardan alıç toplayıp Hacı Bektaş'a götürmesinin anlamı nedir?

3.3. Yunus, niçin Hacı Bektaş'ın değil de Taptuk Emre'nin dervişi olur?

3.4. Yunus'un Taptuk Emre'nin tekkesinden ayrılmasına hangi düşüncesi yol açmıştı?

3.5. Yunus Emre, tasavvufta olgunlaştığını nasıl anlar?

4. *Aşağıdaki soruları sınıfın içinde tartışınız.*

4.1. Sizce, insanlığa nasıl hizmet etmek gerekir? Anlatın.

4.2. 'Gelin Tanış Olalım' şiirinin mısralarını nasıl anlıyorsunuz? Anlatın.

Bölüm 4. Metin 8. İlahiler

Раздел 4. Текст 9. Религиозные песни

İLAHİ¹

İlahi, Allah'ı övmek, O'na dua etmek ve en büyük aşkın, Allah aşkı olduğunu belirtmek amacıyla yazılmış makamla okunan dini tasavvufi halk edebiyatı, nazım şeklidir. Arapça kökenli bir kelimedir. Bir başka kullanımı da, şaşma ve sitem bildiren ünlemdir.

İlahiler çok eski zamanlardan bu yana dinlerin ve inançların önemli bir parçasını oluşturmuştur. Her dinin ilahilere farklı bir bakışı vardır. Her dinin farklı ilahileri vardır. İlahiler bir dinin kutsal metinlerinin bir parçasını oluşturup, kutsi bir mahiyete sahip olabilir veya sadece o dinin inandığı Tanrı veya tanrısal mefhumları övmek için inananlar tarafından yazılmış, kutsiyeti bulunmayan metinler de olabilirler. İlahiler, çoğu dinde din eğitiminin önemli bir parçasıdır. Bazı dinlerde ve inanışlarda ilahi söylemek, bir tür ibadettir. Fakat ilahi söylemek, çoğu inanışta belirli ibadetlerin sadece bir parçasını oluşturur.

İlahiler tarikatlara göre değişik isimler alır. Mevlevilerde ayin, Bektaşilerde nefes, Alevilerde deme(deyiş), diğer tarikatlarda cumhur ve ilahi adını alır.

İlahinin özellikleri şunlardır:

- Kendine özgü bir ezgiyle okunur.
- Hem koşma, hem semai biçiminde ve hem hece hem de aruz ölçüsüyle yazılmıştır.
- Hece ölçüsünde 7, 8 ve 11'li kalıplar tercih edilmiştir.
- Dörtlüklerden oluşur. Dörtlük sayısı 3 ila 7 arasında değişir.
- Genelde şiirin içinde şairin mahlası geçer.
- İlahi denince akla ilk gelen Yunus Emre dir. Yunus Emre, şiirlerini halkın anlayabileceği sade bir dille yazmıştır. Hece ölçüsü kullanmıştır. 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Halkın içinden biri olduğu için halk tarafından çok sevilmiştir ve dili halkın dilidir.
- Daha sonra Eşrefoğlu Rumi, Niyazi-i Mısri, Aziz Mahmut Hüdayi, Yunus Emre'nin etkisinde kalarak ilahiler yazmışlardır.

Dinî – Tasavvufî Türk şiirinde Tanrı'yı öven manzumelerdir. Dinî yönü ağır basar. Divan şiirinde «tevhid ve münacaat» ne ise tekke

---

¹ URL: <http://www.turkceciler.com/ilahi.html>

edebiyatında ilahi odur, denebilir. Tekkelerde düzenlenen dinsel törenlerde kendilerine özgü ezgilerle söylenir.

İlahi

Bana Seni Gerek Seni¹

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü,
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Aşkın âşıklar öldürür
Aşk denizine daldırır
Tecelli ile doldurur
Bana seni gerek seni

Aşkın şarabından içem
Mecnun olup dağa düşem
Sensin gün be gün endişem
Bana seni gerek seni

Sûfilere sohbet gerek
Ahîlere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savuralar
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Yunus durur benim adım
Gün geçtikçe artar odum

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz 3. S. 105.

İki cihanda maksudum
Bana seni gerek seni

Yunus Emre

► Alıştırmalar

1. *Metin ile şiiri okuyunuz ve Rusçaya tercüme ediniz.*
2. *İlahinin özelliklerini sayınız.*
3. *«Bana seni gerek seni» ilahisinin dörtlükleriyle Yunus Emre bize ne anlatmaya çalışıyor?*
4. *Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.*
  - 4.1. *Şiirde aşk nelere benzetilmiştir? Neden?*
  - 4.2. *Şiirdeki kişi adlarını bulunuz. Kişi adları şiirde hangi amaçla kullanılmıştır?*
  - 4.3. *Şiire göre Yunus Emre'nin fikri ve edebi yönü hakkında çıkarımlarda bulununuz.*
  - 4.4. *Sizce ilahide Yunus Emre'yi en güzel ifade eden dize hangisidir? Neden?*
5. *Yunus Emre'nin aşağıdaki 'Sarı Çiçek' ilahisini de okuyunuz ve ana fikrini söyleyiniz.*

Sarı Çiçek İlâhisi

Sordum sarı çiçeğe annen, baban var mıdır?
Çiçek eydür derviş baba annem, babam topraktır.

Sordum sarı çiçeğe evlat kardeş var mıdır?
Çiçek eydür derviş baba evlat kardeş yapaktır.

Sordum sarı çiçeğe niçin benzin sarıdır?
Çiçek eydür derviş baba ölüm bize yakındır.

Sordum sarı çiçeğe size ölüm var mıdır?
Çiçek eydür derviş baba ölümsüz yer var mıdır?

Sordum sarı çiçeğe niçin boynun eğridir?
Çiçek eydür derviş baba özüm hakka doğrudur.

Sordum sarı çiçeğe sen kimin ümmetisin?
Çiçek eydür derviş baba Muhammet ümmetiyim.

Sordum sarı çiçeğe sen beni bilir misin?
Çiçek eydür derviş baba sen Yunus değil misin?

Yunus Emre

Bölüm 4. Metin 9. Hoca Ahmet Yesevî (Pir-i Türkistan)

Раздел 4. Текст 10. Ходжа Ахмет Ясави

HOCA AHMET YESEVÎ (PİR-İ TÜRKİSTAN)¹

Tarih boyunca, Türk dünyasının milli ve manevî birliğini sağlayan büyük adamlar yetişmiştir. Bunlar, Kaşgarlı Mahmut, Ali Şer Nevaî, Hoca Ahmet Yesevî, Yunus Emre ve Mevlâna gibi şahsiyetlerdir.

Türk sözlü edebiyatının en önemli ürünü, geleneksel hale gelmiş olan kopuz çalıp «ıır söyleme biçimidir. Bu gelenek İslâmiyet'i kabul etmiş olan Türk topluluklarında da yaygın bir şekilde devam etmektedir.

Hoca Ahmet Yesevî, bu şekilde yaşayan Türk topluluklarına İslâm'ı şiir yoluyla hereksin anlayabileceği basitlikte anlatmasını bilmiş gerçek bir âlim ve gerçek bir Allah dostu idi. Hoca Ahmet Yesevî, yalnızca büyük bir tasavvuf şairi ve tarikat kurucusu değil, aynı zamanda Türk dünyasında yüzyıllarca etkisini sürdürmüş büyük bir şahsiyetti.

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan Hoca Ahmet Yesevî'ye «Pir-i Türkistan» denilmesi boşuna değildir.

Hoca Ahmet Yesevî'nin «Hikmet»lerinin etrafında toplananlar, İslâmiyet'i yeni seçmiş, samimî duygularla bu yeni dine bağlanmış, göçebe bir hayat tarzı süren Türk topluluklarıydı. Hoca Ahmet Yesevî, şiirleriyle hem dinî hem de sosyal hayattaki başıboşluğu, bilgisizliği gidermek için çaba harcıyordu. Nasihatçi ve doğru yolu gösterici tarafı, onun toplumu eğitme isteğinin bir ifadesidir.

O, topluma yaşayışıyla örnek olmak isteyen ve kendine peygamberimizin yaşayışını örnek alan, kendini asla toplumun üzerinde görmeyen, mütevazı ve kültürlü bir zattı.

Hoca Ahmet Yesevî'nin, Batı Türkistan'da, Çimkent'in doğusunda Sayram kasabasında doğduğu rivayet edilir. 11.yüzyılın sonlarına doğru

---

¹ Взято из книги: Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Ders Kitabı. S. 94 – 97.

doğduğu anlaşılan Yesevî'nin babasının Şeyh İbrahim adlı, tanınmış bir sufi olduğu ve soyunun da Hz. Ali'ye dayandığı anlatılmaktadır. Küçük yaşta ana-babasını kaybeden Ahmet Yesevî, ablası Gevher Şehnaz ile Yesi'ye yerleşir.

Ahmet Yesevî, ilk eğitimini Arslan Baba'dan alarak olgunlaşmaya başlar. Ancak, bir yıl sonra Arslan Baba ölünce Yesevî, ilim ve irfanını artırmak üzere Buhara'ya gider. Orada Hoca Yusuf Hemedânî'ye bağlanır. Şeyhi Hemedânî ile çok yer gezen Ahmet Yesevî, daha sonra Buhara'da şeyhinin yerine geçer ve ondan aldığı işaretle Yesi'ye döner, tasavvufî hayatını oradan devam ettirir.

Hoca Ahmet Yesevî'nin gayretleriyle hem yerleşik bir hayat süren Özbekler, Tacikler ve Karakalpaklar hem de göçebe bir hayat süren Kazak, Kırgız ve Türkmenler arasında İslâmiyet kök salmıştır. İslâm'ın bayraktarlığını yapan Türk toplulukları, ruh ve gönül dünyalarını bu ulu zatın ve onun yolunda gidenlerin şiirleriyle beslemişlerdir. Yunus Emre'nin ve Mahdumkulu'nun şiirlerinde Ahmet Yesevî'yi hissetmemek mümkün değildir.

Yesevî de Yunus da İslâm'ın özüne bağlı kişiler oldukları için, gurur, kibir ve riya gibi olumsuzlukları insanlara yakıştırmazlar. Tasavvuf ehlinin miskin miskin oturmasının doğru olmadığını söyleyen Yesevî, bütün hayatı boyunca geçimini kaşık yontarak sağlamıştır. Hayatta kimseye yük olmamak, kendi emeğiyle geçinmek, harama el uzatmamak ve adaletli olmak onun en önemli ilkeleridir. Yesevî, zikre ve sohbele önem veren biriydi. Meclisinde kadın-erkek birlikte yer almıştır. Yesevî'ye göre, kadının eğitimi erkeğin eğitimi kadar önemlidir.

Yesevî'nin tasavvuf anlayışında «edep» çok önemli bir yer tutar. Ona göre ilim ve irfanın özü «edep»tir. Yesevî'den etkilenen Yunus da «İlme ettim talep, illâ edep, illâ edep.» Diyerek edebî önemini göstermiştir. Nitekim Mevlâna da bu konuda onlarla aynı fikirdedir.

Hoca Ahmet Yesevî'den Özdeyişler:

- Çalışma ve düşünme ibadettir.
- Sevgiyi, saygıyı günlük hayata geçir. Düşmanına iyilik et ve yaptığın iyiliği başa kakma.
- Marifeti olmayanın kerameti de olmaz.
- Benlikten geçmeyince tevazu sahibi olamazsın; Tevazu sahibi olmayınca hak yoluna giremezsin. Hak yolunda olmayınca nefsinin pak edemezsin.
- Geçici hevesleri, benlik davasını ve egoizmi bırak. Bunlar Hak yolunun tuzaklarıdır.

► Alıştırmalar

1. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Hoca Ahmet Yesevî'nin yaşadığı yüzyıldaki Türk topluluklarının durumu nasıldı?
2. Hoca Ahmet Yesevî, yazdığı «Hikmet»lerle neleri gerçekleştirmek istiyordu?
3. Hoca Ahmet Yesevî ve Yunus Emre'nin insanlara lââyık görmedikleri davranış biçimleri nelerdir? Niçin?
4. Hoca Ahmet Yesevî nasıl bir hayat sürüyordu? Niçin?
5. Sizce, Hoca Ahmet Yesevî'ye niçin «Pir-i Türkistan» denilmektedir?

2. Uygun seçeneği işaretleyin.

1. Hoca Ahmet Yesevî'ye göre insan .....

- a. bilgisiz olmamalıdır.
- b. edepli olmalıdır.
- c. mutlaka çalışmalıdır.
- d. kendini başkasından üstün görmemelidir.
- e. Hepsi.

2. Hoca Ahmet Yesevî, ... Buhara'ya gider.

- a. babası öldüğü için
- b. kardeşi orada oturduğu için
- c. ilim için
- d. Arslan Baba istediği için
- e. gezmek için

3. Aşağıdaki soruları sınıfın içinde tartışınız.

3.1. Hoca Ahmet Yesevî gibi şahsiterlerin milletlerin hayatındaki önemi nedir? Anlatın.

3.2. Yesevî'nin tasavvuf anlayışından neler öğrendiniz? Sizce günümüzde de Yesevî'nin fikirleri devam ediyor mu? Örnekler veriniz.

3.3. Hoca Ahmet Yesevî'ye «Pir-i Türkistan» hangi anlamda denilmiştir?

- isim Yaşlı, koca, ihtiyar kimse
- Bir tarikat veya sanatın kurucusu
- Herhangi bir konuda, bir meslekte deneyim kazanmış, eskimiş kimse.

Bölüm 5. TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

Раздел 5. КУЛЬТУРА И ЦИВИЛИЗАЦИЯ В ТЮРКСКИХ ИСЛАМСКИХ ГОСУДАРСТВАХ

Bölüm 5. Metin 1. Dil ve Edebiyat

Раздел 5. Текст 1. Язык и литература

DİL VE EDEBİYAT¹

Dil

Karahanlılar, İslamiyet'i kabul ettikten sonra da resmî dil ve edebiyat dili olarak Türkçenin Hakaniye lehçesini kullanmışlardır. Bu durum, Karahanlıların, ulusal kimliğin korunmasına önem verdiklerini ve ulusçu devlet anlayışına sahip olduklarını göstermektedir.

Gazneliler- Tolunoğulları ve İhşidlerde resmi dil Arapça, Büyük Selçuklular ve Harzemşahlarda Farsça idi. Gazneliler ve Selçuklular bilim dili olarak Arapçayı edebiyat dili olarak Farsçayı kullanmışlardır. Bu durum Türkçenin gelişmesini yavaşlatmıştır.

Edebiyat

Türk-İslam devletlerinde sözlü ve yazılı edebiyat gelişmiştir. Satuk Buğra Han Destanı sözlü edebiyatın en önemli ürünüdür.

Yazılı edebiyat ürünleri olarak şunları sayabiliriz:

Kutadgu Bilig: Yusuf Has Hacıp tarafından 1069 ile 1070 yılları arasında Türkçe ve manzum olarak yazılmış bir siyasetnamedir. Eser, Türklerde devlet yönetimi, egemenlik anlayışı ve kanunlar hakkında bilgiler vermektedir.

---

¹ Взято из книги : Тарихимиз, Едебијатимиз, Күлтурүмүз I: Түрк, İslam ve Osmanlı Тарихи. S. 93 – 94.

Divan-ı Lügati't Türk: Kaşgarlı Mahmut tarafından 1072 ile 1077 yılları arasında Arapçanın Türkçeden üstün bir dil olmadığını ispatlamak için yazılmıştır.

Atabetül Hakayık: Edip Ahmet Yükneki tarafından Uygur harfleriyle yazılan eser, ilmin güzellikleri ve cömertlikten bahsedilmektedir.

Divanı Hikmet: Hoca Ahmet Yesevi tarafından yazılan bu eser Türk tasavvuf edebiyatının en önemli eserlerinden biridir. Dinî ve ahlaki öğütlerle İslamiyet'i Türkler arasında yaymayı amaçlayan bir eserdir.

Ayrıca, Zemaşeri'nin Mukaddimetü'l Edep'i, Nizamülmülk'ün Siyasetname'si önemli eserlerdir.

Bilim ve Sanat

Bilim

Hükümdarlar bilimin gelişmesi için büyük çaba harcamıştır. Türk-İslam devletlerinde düzensiz yapılan eğitim ve öğretim ilk defa Karahanlılar Dönemi'nde bir programa bağlanmıştır.

Karahanlılarda ilk medrese kurulmuş ve öğrencilerin bütün ihtiyacı karşılanmıştır. Medreselerin yönetimine hükümdar bile karışmamaktaydı. Medrese giderleri için bedeller belirlenir, bu giderler günün koşullarına göre tekrar düzenlenirdi.

Nizamülmülk'ün kurduğu Nizamiye Medreseleri (1067) üniversite düzeyinde eğitim yapmaktaydı. Bu medreselerde dinî ve akli bilimler okutulmaktaydı. Nizamiye Medresesi dünyanın ilk üniversitesi sayılmaktadır.

İlk Türk-İslam devletleri döneminde yetişen bazı bilim adamlarından Farabi felsefe, Biruni cebir, geometri, coğrafya, tarih, fizik, astronomi ve eczacılık, İbn-i Türk matematik, İbn-i Sina tıp, mantık, fizik, matematik, astronomi, astronomi, jeoloji ve felsefe, Gazali felsefe, Ömer Hayyam cebir, geometri, astronomi alanında değerli eserler vermişlerdir.

Sanat

İlk Türk-İslam devletlerinde sanat eserleri halka hizmet amacıyla yapılmıştır. Çarşı, han, hamam, çeşme, kervansaray, köprü, su kanalı, hastane, medrese, ve camiler bu amaçla inşa edilmiştir. Bu dönemde mimari süsleme sanatları ve İslam estetik zevki kendini göstermiştir. Mısır'da Tolunoğulları, El-Katayi şehrini kurdular. Tolunoğlu Ahmet Camii'ni yaptılar. Eyyubiler Kubbetü's Sahra ve Mescid-i Aksa'yı tamir ettiler. Mısır'da kanallar ve köprüler inşa ettiler.

Selçuklularda çift kubbe, köşeli çatı, sivri kemer gibi yeni usuller ortaya çıkmıştır. Selçuklular, İsfahan Cuma Mescidi, Damgan Minaresi, Sultan Sencer Türbesi gibi eserlere sanat anlayışlarını aktarmışlardır.

İlk Türk-İslam devletlerinde mimarinin dışında, maden işlemeciliği, halı ve kilim dokumacılığı, süsleme, hat, çiltçilik, çinicilik ve minyatür dallarında da birçok sanat eseri meydana getirmişlerdir.

► Alıştırmalar Ölçme ve Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümleleri «doğru – yanlış» (D/Y) olarak değerlendiriniz.

1. Türk-İslam devletlerinde mülkiyeti devlete ait olan topraklara mülk arazi denir.
2. Kut anlayışı taht kavgalarını artırmıştır.
3. Farabi, tıp alanında çalışmalar yapmıştır.
4. Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacip tarafından yazılmış bir siyasetnamedir.
5. İlk medrese Büyük Selçuklular tarafından kurulmuştur.
6. Ümit Burnu'nun bulunmasıyla birlikte Memlük Devleti'nin gelirleri düşmüştür.
7. Gelirleri sosyal hayır kurumlarına bırakılan topraklar vakıf topraklarıdır.

8. Türk İslam devletlerinde de ülke hanedanının ortak malı sayılmaktaydı.

9. Karahanlılarda hükümdarın başkanlığını yaptığı meclise «sultan» adı verilirdi.

B. Aşağıdaki boşlukları doğru bilgilerle doldurunuz.

1. .... Mahkemesi hükümdarın başkanlığında toplanırdı.

2. Müslüman olmayan halkın kullanımında bulunan topraklara ..... denir.

3. Arapça'nın Türkçe'den üstün bir dil olmadığını ispatlamak için .....

4. Nizamülmülk'ün kurduğu ..... Medresesi üniversite düzeyinde eğitim yapmaktaydı.

5. Devletin, mülkiyeti kendisine ait toprakların vergi gelirlerini komutan veya devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında vermesine ..... denir.

C. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Türk-İslam devletlerinde uygulanan hukuk sistemi hakkında bilgi veriniz.

2. Memlük Devleti'ndeki hakimiyet anlayışının diğer Türk İslam devletlerinden farklı olan özelliklerini belirtiniz.

3. İktâ sisteminin devlete olan yararları hakkında bilgi veriniz.

4. Türk-İslam devletlerinde yetişen bilim adamlarının isimlerini belirtiniz.

5. Karahanlılar döneminde ortaya konulan yazılı Türk-İslam eserleri hakkında bilgi veriniz.

Türk İslam Devletlerinde Kültür ve Medeniyet

1. Türk-İslam devletlerinde konuşma dili Türkçe, Farsça ve Arapça gibi değişkenlik gösterirken bilim dili olarak Arapça kullanılmıştır.

Türk İslam devletlerinde bilim dili olarak Arapçanın kullanılmasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Bilimsel eserlerin çoğunlukla Arapça yazılmasının
- B) Medreselerin çok yaygın olmasının
- C) Abbasi halifesinin dini lider kabul edilmesinin
- D) Türklerin savaşçı bir ulus olmasının
- E) Önemli görevlere değişik uluslardan kişilerin alınması

2. Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra kurdukları devletlerin çoğu İslamiyet'ten önceki Türk devletleri gibi kısa sürede yıkılmıştır.

Bu durumun ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Türklerin savaşçı özelliklerinin
- B) Ordunun Türklerden oluşmasının
- C) Türklerin farklı dinlere karşı hoşgörülü davranmalarının
- D) Türk devletlerinde ülkenin, hanedanın ortak malı olarak görülmesinin
- E) Türkçenin her alanda kullanılmasının

3. Selçuklu ordusunun çoğunluğunu ikta askerleri oluşturmaya rağmen Selçuklu sultanları başkentte 12.000 kişiden oluşan ve maaşlı olarak hizmet veren hassa askerlerini bulundurmıştır.

Selçuklu sultanlarının bu uygulamayla aşağıdakilerden hangisini amaçladığı savunulabilir?

- A) Orduda disiplini artırmayı
- B) Yerleşik düzeni yaygınlaştırmayı
- C) Ticaret gelirlerini artırmayı
- D) Hazineden nakit para çıkmasını önlemeyi
- E) Başkentten güvenliğini artırmayı

4. Aşağıdakilerden hangisi ilk Türk-İslam devletlerinin genel özellikleri arasında gösterilemez?

- A) Ülkenin hanedan üyeleri arasında paylaşılması
- B) Taht kavgalarının yaşanması
- C) İslam uygarlığına katkı yapılması
- D) Abbasi halifesine dini yönden bağlı olunması
- E) Türkler arasında farklı dinî inançların yayılması

5. Aşağıda Türk-İslam devletlerinde yetişen ünlü bilim adamları ve meşhur oldukları bilim dalları eşleştirilmiştir.

Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Biruni – Matematik, Fizik
- B) İbn-i Sina – Tıp, Felsefe
- C) Farabi – Matematik, Felsefe
- D) Harizmi – Matematik, Felsefe
- E) Ömer Hayyam – Tefsir, Fıkıh

6. Türk İslam devletlerinde Arz Divanı'nın görevi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Devletin tüm yazışmalarını yürütmek
- B) Maliye işlerine bakmak
- C) Devletin uygulamalarını teftiş etmek
- D) Ordunun ihtiyaçlarını karşılamak
- E) Siyasi suçluları yargılama

7. I. Karahanlılar

II. Gazneliler

III. Selçuklular

Yukarıdaki Türk devletlerinden hangileri Türkçeyi resmî dil olarak kullanmışlardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

Bölüm 5. Metin 2. Türk Edebiyatının Dönemleri ve Özellikleri
Раздел 5. Текст 2. Периодизация и особенности турецкой литературы

**TÜRK EDEBİYATININ DÖNEMLERİ VE ÖZELLİKLERİ –
SÖZLÜ VE YAZILI EDEBİYAT¹**

Türk edebiyatının dönemleri

Başlangıcından zamanımıza kadar yüzyıllar boyunca süren edebiyat tarihimizi belli devirlere ayırmak zorundayız. Türk tarihinde esaslı iki dönüm noktası vardır. Bunlar, Türk tarihinin akışını değiştirmiş ve yeni devirlerin başlangıcı olmuştur. Bu dönüm noktalarından biri İslam dinin kabulü, öteki de Batı'ya dönüş hareketidir. Birincisinde Türkler, yeni dinin birleştirici özelliği içinde, Doğu uygarlığı dediğimiz İslam uygarlığının kurulup gelişmesinde edebiyatfatih başlıca etken olmuştur. İkincisinde ise, Batı uygarlığını siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik birçok olayların baskısı altında benimsemeye koyulmuşlar ve çok çetin güçlüklerle karşılaşmışlardır. İşte Türk edebiyatı tarihini bu dönüm noktalarına göre devirlere ayırıyoruz:

1. İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı
2. İslâmî Devir Türk Edebiyatı
3. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

1. İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı

İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı, Orta Asya coğrafyasında, başlangıcı kesin tarihlerle belirlenemeyen ve X. yüzyıla kadar süren dönemdir. Bu dönem edebiyatı iki kolda gelişmiştir.

a) Sözlü edebiyat: Sözlü olarak yayılan ürünlerin oluşturduğu edebiyattır. Çeşitli Türk boylarında şaman, baksı, kam, oyun adı verilen sanatçılar tarafından kopuz eşliğinde söylenen koşuklar, ölen bir kişinin ardından söylenen ağıtlar, destanlar, atasözleri vb. sözlü edebiyatın ürünleri arasındadır.

b) Yazılı edebiyat: Yazıya aktarılan ürünlerin oluşturduğu edebiyattır. Edebî değer taşıyan ilk yazılı metinler VIII. yüzyılda oluşturulan, Göktürlere ait Orhun Abideleri (Göktürk Kitabeleri)dir.

---

¹ URL: <http://nettebuldum.blogspot.ru/2012/09/turk-edebiyatnn-donemleri-ve.html> sitesinden alınmıştır.

2. İslâmî Devir Türk Edebiyatı

X. yüzyılın ikinci yarısından XIX. yüzyılın başlarına kadar devam eden bu dönemde edebî eserlerde İslâm dininin etkisi görülür. İslâmî Devir Türk Edebiyatı iki koldan gelişme göstermiştir:

1. Klâsik Türk edebiyatı (gazel, kaside, mesnevi...)
2. Halk edebiyatı:
  - a. Anonim halk edebiyatı (mani, türkü, ninni, tekerleme...)
  - b. Dinî-tasavvufî halk edebiyatı (ilahi, nefes, devriye, şathiye, nutuk..)
  - c. Âşık tarzı halk edebiyatı (koşma, semai, varsağı, ağıt)

3. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren siyasî bir hareket olan Tanzimat'ın ilanı ile başlayan ve günümüze kadar etkisi devam eden dönemdir. edebiyatfatih Bu dönemde edebiyatımız gazete çevresinde gelişen roman, hikâye, makale, deneme, eleştiri gibi birçok yeni türle tanıştı.

Batı uygarlığının etkisinde gelişen Türk edebiyatını altı bölümde inceliyoruz:

1. Tanzimat Edebiyatı
2. Edebiyat-ı Cedide (Servet-i Fünûn Edebiyatı)
3. Fecr-i Âti Edebiyatı
4. Millî Edebiyat
5. Millî Mücadele Dönemi Edebiyatı
6. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı :

İslami Dönem Türk Edebiyatı¹

Türkler X.yüzyıldan itibaren kitleler hâlinde İslamiyet'i kabul etmeye başlamış ve İslam kültürünün etkisiyle yavaş yavaş yeni bir edebiyat ortaya çıkmıştır. Kendine özgü nitelikleri ve kurallarıyla 'Divan Edebiyatı» adını verdiğimiz dönemin oluşumu 13. yüzyılda başlar. Daha sonra bu edebiyat anlayışı 19. yüzyıla kadar etkin bir şekilde varlığını sürdürür. Diğer yandan, İslamiyet'ten önceki «Sözlü Edebiyat Dönemi», İslam kültürünün etkisiyle içerisinde küçük değişimlere uğrayarak «Halk Edebiyatı» adıyla gelişimini sürdürmüştür. Yani, bir anlamda «Halk Edebiyatı' dediğimiz edebiyat, İslamiyet'ten önceki edebiyatımızın İslam uygarlığı altındaki yeni şeklidir. Türklerin Müslüman olduğunu kabul ettiğimiz 10. yüzyıl ile divan edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilen

---

¹ URL: <http://www.edebiyatogretmeni.org/islami-donem-turk-edebiyati/> sitesinden alınmıştır.

13. yüzyıl arasında İslamiyet'in etkisi altında verilmiş olan, bir anlamda geçiş dönemi ürünleri dediğimiz ilk eserler yer almaktadır.

- a. İslami İlk Eserler
- b. Divan Edebiyatı
- c. Halk Edebiyatı

İslami İlk Eserler

İslami ilk eserler denince akla «Kutadgu Bilig», «Divan-ü Lügati't-Türk», «Atabetü'l-Hakayık», «Divan-ı Hikmet» ve 'Dede Korkut Hikâyeleri» gelir.

1. Kutadgu Bilig
2. Divan-ü Lügati't Türk
3. Atabetü'l Hakayık
4. Divan-ı Hikmet
5. Dede Korkut Hikâyeleri

Divanü Lügati't Türk – Kaşgarlı Mahmut¹

Karahanlılar döneminde yetişen ve ilk Türk dil bilgini olan Kaşgarlı Mahmut'un doğum tarihi, kesin olmamakla birlikte 1025 yılı olarak bilinmektedir. 1071-1077 yılları arasında Bağdat'ta bulunan Kaşgarlı Mahmut, Türk kültürünün Araplara tanıtılmasında büyük rol oynamıştır.

Türk illerini adım adım dolaşan Kaşgarlı Mahmut, çalışmalarında Türkçeyi resmî dil olarak kabul eden Karahanlı Devletinden de büyük destek görmüştür. Türkçenin serpilip gelişmeye başladığı o dönemde, Mahmut'la birlikte Balasagunlu Yusuf Has Hacib de Türk diline büyük hizmet etmiştir. Bu iki Türk bilgini, ortaya koydukları eserlerle, Türk dil birliğinin sağlanmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Kaşgarlı Mahmut, ayrıca Türkçeyi Araplara öğretmek amacıyla Kitâb-ı Cevâhirü'n-Nahvi Lûgati't-Türk adlı gramer kitabını yazmıştır. Kaşgarlı Mahmut, ömrünün sonlarına doğru tekrar memleketi Kaşgar'a dönmüş, tahminen 1090'da burada vefat etmiştir.

Kaşgarlı Mahmut'un ünlü eserinin tam adı «Kitab-ı Divanü Lûgati t-Türk'tür. Araplara Türkçeyi öğretmek ve Türkçenin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu göstermek amacıyla yazılmıştır. Ebul Kasım Abdullah'a sunulmuştur. Kitap için çok kısa bir tanım yapmak gerekirse; «Ansiklopedik Sözlük» denmesi uygun olur. Orijinalinin nerede olduğu bilinmemektedir. Bu gün elimizde bulunan Şamlı Mehmed bin Ebu Bekir'in, 1266

---

¹ URL: <http://www.edebiyatogretmeni.org/islami-donem-turk-edebiyati/> sitesinden alınmıştır

yılında kopya ettiği bir nüshası vardır. Bu nüsha, İstanbul Fatih'teki Millet Kütüphânesindedir. Aynı zamanda filolog, etnograf ve ilk Türk haritacısı olan Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lûgati't-Türk adlı eserinde; yaşadığı devirdeki Türk illerinin ve boylarının kullandığı ağızları tespit etmiştir. Oğuz Türklerinin 24 boyu ile ilgili şemayı da verdiği Divan'ında Türk dilinin grameri yanında, Türk yer adları, Türk damgaları ve Türk topluluklarını da etraflı şekilde anlatmıştır.

Divanü Lugati't-Türk; bir sözlük olmakla birlikte, Türk milletinin yüceliğini de anlatan bir abide eserdir. Sekiz bölümden oluşur. Kitapta yaklaşık 8.000 kelime vardır. Kelimelerin anlamlarının iyi anlaşılması için deyimlerden, atasözlerinden ve şiirlerden, örnekler verilmiştir. Bu yönüyle eser, bir kültür hazinesi değerine kavuşturulmuştur. Eserde yer alan harita ise. Türk Dünyası ile ilgili olarak yayınlanan ilk haritadır.

Divanü Lûgati t-Türk, Türkçenin ilk sözlüğü ve dil bilgisi kitabıdır. Türk boyları ve coğrafyası ile Türklerin örf ve gelenekleri üzerine önemli bilgiler vermektedir. Hakaniye lehçesi ile yazılmıştır.

Divanü Lugati't-Türk'ün Edebî Değeri ve İçeriği

Ansiklopedik bir sözlük olan Divanü Lugati't-Türk, içerik olarak bize o dönemdeki Türk boyları, bu boyların kullandıkları Türkçe arasındaki farklılıklar ve en önemlisi de sözcükler hakkında bilgi veren geniş bir sözlüktür. «Türk Lehçeleri Divanı» anlamını taşıyan Divanü Lugati't-Türk, eserin yazarının yaşadığı dönemdeki Türk toplulukları ve onların dili hakkında ses, biçim, anlam ve sözvarlığı konusunda bilgiler vermektedir. Araplara Türkçe öğretmek, sözvarlığı, anlatım özelliği, kültürel zenginlik açısından Türkçenin Arapçadan hiç de geri kalmayan bir dil olduğunu göstermek amacıyla meydana getirilmiş olan eser, Türkçenin en önemli kültür hazinesidir.

Divanü Lugati't-Türk'ün temel sözvarlığını Kaşgarlı'nın kendisinin de mensubu olduğu dönemin ve ülkesinin yazı dili olan Karahanlı (Hakaniye) Türkçesi, yazarın kendi tabiriyle «Türkçe» oluşturur. Bunun yanı sıra Hakaniye Türkçesinin yayılma alanına en yakın boyların dillerine yer verilmiştir. Bunlar Çiğil, Yağma, Karluk, Yemek, Oğuz, Bulgar, Suvar, Argu, Kençek, Basmlı'dır. Kaşgarlı Mahmud eserini oluştururken bir alan araştırmacısı gibi çalışmış, böylece Türk dilinin lehçelere göre dilbilgisi kurallarını başarıyla ilk kez belirlemiştir. Divanü Lugati't-Türk sadece bir sözlük olarak değerlendirilmemelidir. Türk edebiyatının XI. yüzyıldaki durumunu edebî yapısını ve özelliklerini de öğrenmemize yarayan eşsiz bir eserdir. Kaşgarlı Mahmud, dilbilgisi özelliklerini verirken nasıl kendi mensubu olduğu lehçenin dışına çıkıp diğer lehçelere de yer vermişse ede-

biyat malzemesini sunarken de aynı yolu izlemiş; sadece kendi mensubu olduğu boyun edebiyat malzemesini değil, aynı zamanda kendi döneminde yaşamış olan ulaşabildiği bütün Türk boylarına ait edebî malzemeyi de yazıya geçirmiştir.

Eserini oluştururken nasıl bir yol izlediğini şöyle ifade eder: «Ben onların (yani Türklerin) en uz dillisi, en açık anlatanı, akılca en incesi, soyca en köklüsü, en iyi kargı kullananı olduğum halde onların şarlarını (şehirlerini), çölleri baştan başa dolaştım. Türk, Türkmen, Oğuz, Çiğil, Yağma, Kırgız boylarının dillerini, kafiyelerini belliyerek faydalandım. Öyle ki, bende onlardan her boyun dili en iyi şekilde yer etti. Ben onları en iyi surette sıralamış, en iyi düzenle düzenlemişimdir». Eserinde her lehçeye aynı derecede ağırlık vermemiştir, örneğin yukarıda verdiğimiz kendi ifadesinde yer almasına rağmen eserde Kırgızların diliyle ilgili hiçbir bilgi yer almamaktadır.

Divanü Lugati't-Türk'ün edebî değeri hem bize ulaştırdığı bu sözcüklerden, hem de sözcükleri açıklarken örnek olarak verdiği manzum parçalar (dize sayısı 764'tür) ve atasözlerinden (289 tane) kaynaklanmaktadır.

İslamiyetin kabul edildiği dönemde meydana getirilmiş olan bu manzumeler üzerine eserin ilk yayımlandığı zamandan itibaren çalışmalar yapılmış ve şiirlerin hece ölçüsüyle mi aruz ölçüsüyle mi yazıldığı tartışılmıştır. Eserdeki manzumeler üzerine ilk yapılan çalışmalarda şiirlerin hepsinin hece ölçüsüyle yazıldığı görüşü hakimdir. Daha sonra başka araştırmacılar tarafından tam tersi görüş savunulmuş ve şiirlerin tamamının aruz vezniyle yazıldığı iddia edilmiştir. Sonuçta bu şiirlerin hem eski Türk halk şiiri örneklerini hem de XI. yüzyılda Karahanlılar çevresinde yetişen ilk Müslüman Türk şairlerinin aruzla yazılmış eserlerinden alınmış manzum parçaları içerdiği, halk şiiri ve aydın zümre şiiri olarak iki kolda geliştiği ortaya konmuştur. Şiirlerde kullanılan nazım birimi ise beyit ve dördlüktür. Divanü Lugati't-Türk'teki dördlük ve beyitler madde başlarında verilen sözcüklere ilişkin örnekler olduğu için eserde dağınık halde bulunmaktadır. Bu manzum parçalar konularına göre bir araya getirilmiştir.

Divanı Hikmet – Hoca Ahmet Yesevi¹

XII. yüzyılda Orta Asya'da hikmetleriyle büyük bir şöhret kazanmıştır. Ahmet Yesevi, Türk tasavvuf edebiyatının ilk büyük ismidir. Şiirleriyle bütün Türk ülkelerinde derin izler bırakmıştır. Yesevilik

---

¹ URL: <http://www.edebiyatogretmeni.org/islami-donem-turk-edebiyati/> sitesinden alınmıştır.

tarikatinin da kurcusu olan Ahmet Yesevi daha sonra Anadolu'da kurulan pek çok tarikata kaynak olmuştur. Orta Asya ve Türk boylarının bulunduğu bölgelerde yüzyıllarca sevilerek okunan Bakırgan Kitabı'nın yazarı olan Süleyman Ata da, Ahmet Yesevi'nin halifelerinden biridir. Onun eseri de dinî, tasavvufî ve öğretici şiirlerden oluşmaktadır.

Divan-ı Hikmet'in özellikleri şunlardır:

- Divan-ı Hikmet, dinî, tasavvufî ve öğretici bir eserdir.
- Eserin yazılma amacı, halka İslamiyet'i hikmetli bir şekilde öğretmektir.
- Dörtlüklerin her birine «hikmet adı verilmiş ve bu hikmetler Orta Asya ve Anadolu'da yayılarak halkı derinden etkilemiştir.
- Divan-ı Hikmet'teki şiirler, sade bir dille yazılmış, öğretici mahiyette manzumelerdir.
- Ahmet Yesevi, şiirlerini daha çok 12'li hece vezniyle ve dörtlükler hâlinde, Hakaniye lehçesiyle yazmıştır.

► **Alıştırmalar**

1. Metni okuyunuz ve özetini yazınız.

2. Aşağıdaki soruları sınıfın içinde tartışınız.

2.1. Bu konuyu öğrenmek size neler kazandırdı?

2.2. Bu konuda hangi kelime ve kavramları öğrendiniz?

3. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap veriniz.

2.1. Türk edebiyatı tarihi hangi devirlere ayrılır?

2.2. İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatının kollarını söyleyiniz.

2.3. İslâmî Devir Türk Edebiyatının kollarını söyleyiniz.

2.4. Batı uygarlığının etkisinde gelişen Türk edebiyatı hangi bölümlere ayrılır?

2.5. İslami Türk Edebiyatı döneminin özelliklerini anlatınız. O dönemde yazılmış olan önemli eserlerini söyleyiniz.

2.6. Divan-ü Lügati't Türk eserinden ve yazarından bahsediniz.

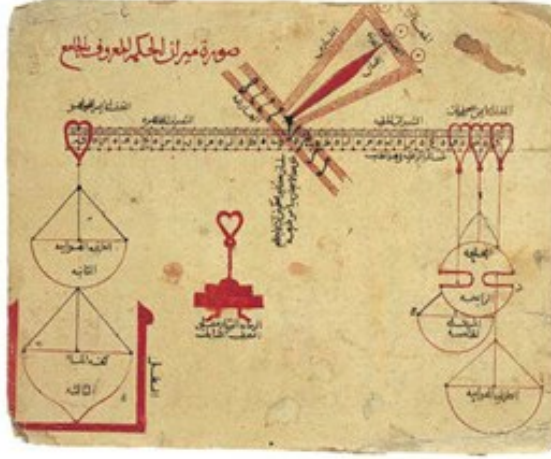
2.7. Divan-ü Lügati't Türk eserinin edebi değeri ve içeriği nedir?

2.8. Divan-ı Hikmet eserinin özelliklerini söyleyiniz.

Bölüm 5. Konu: Türk ve İslâm Uygarlığı

Раздел 5. Текст 3. Тюркская и исламская цивилизация

TÜRK VE İSLAM UYGARLIĞININ, BİLİM VE TEKNOLOJİYE OLAN KATKILARI¹

Ocak 2011'de Londra'da düzenlenen İslam Dünyasının «1001 Buluşu» adlı sergiden.

Medeniyet, dünyadaki bütün milletlerin ortak malıdır. Her toplumun bugünkü medeniyet çizgisinde az olsun çok olsun bir payı vardır. Sadece bu pay Avrupalılara ait değildir. Bu medeniyet paydasında Çin, Mısır, Hint, Roma, v.b. Medeniyetlerin de bir payı vardır. Medeniyet yarışı uzun koşulu bir bayrak yarışına bezer.

Ortaçağda bu bayrağı İslam Medeniyeti almış olup sonra gerileme dönemine girince bu bayrağı Batılılar almıştır.

Batı bugünkü seviyesine sadece kendi kendilerine gelmemiştir. Müslüman bilim adamlarından bir çok sahada etkilenmişlerdir. Bilim alanındaki keşiflerin bir çoğu, 9. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar uzanan dünya tarihinde, dönemin en ileri uygarlığı olan «İslam ve Türk Uygarlığı»nın ürünüdür.

Akıla ve bilgiye dayanan bu uygarlık, dünyanın bugün sahip olduğu pek çok değere de kaynaklık etmiştir.

Teknik ilimler, tıp, astronomi, cebir ve kimya gibi birçok alanda önemli neticeler elde eden Müslüman ve Türk bilim adamları, medeniyet ve kültür sahasında kısa zamanda kendilerini tüm dünyaya kanıtlamışlardır.

¹ URL: <http://blog.milliyet.com.tr/turk-ve-islam-uygarliginin--bilim-ve-teknolojiye-olan-katkilari/Blog/?BlogNo=340043> sitesinden alınmıştır.

Buluşlarıyla uygarlığa vesile olan Müslümanlar ve Türk'ler ilerlemenin yolunu açmışlardır. Batı'daki Rönesans ve Reform hareketlerine öncüllük etmişlerdir.

Bölüm 5. Metin 1. Akşemseddin

Раздел 5. Текст 4. Акшемседдин

AKŞEMSEDDİN¹

Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemseddin hem din hem tıp biliminde yetişmiş bir Türk büyüğüdür. Akşemseddin bitkiler üzerinde araştırmalar yapmıştı. Hangi bitkiden hangi hastalık için ilâç yapılabileceğini öğrenmişti. Araştırmalarını o kadar çoğaltmıştı ki, halk bitkilerin onunla konuşur olduğuna inanmıştı. Diyorlardı ki: Akşemseddin ilâç yapmak için dağlarda, bitki toplarken, bitkiler dile gelir, – «Ben şu hastalığa iyi gelirim! derlermiş.»

Bir gün vezirin çocuğu hastalınmıştı. Pek çok doktor çağırılmış, verdikleri ilâçlar kullanılmış, fakat çocuk iyileşmemişti. Akşemseddin de çağrıldı. Akşemseddin önce çocuğa hangi tedavinin yapıldığı sorup öğrendi. Sonra onu kendisi muayene etti. Gördü ki, verilen ilâçlar, çocuğun hastalığına uygun değildir. Kendisi yeni ilâçlar hazırladı ve çocuğa içirdi. Çocuk kısa sürede iyileşti.

Akşemseddin en çok bulaşıcı hastalıklarla ilgilenmişti. Çünkü o zamanlar hastalıklar, insanların kitleler halinde ölmesine sebep oluyordu. Allah'ın Elçisi Hz. Muhammed «Her hastalığın muhakkak çaresi vardır.» demişti. Öyleyse bulaşıcı hastalıklar araştırılmalı, nasıl bulaştığı belirlenmeli, iyileştirme çareleri aranmalıydı. Akşemseddin dikkatli ve sürekli araştırmalar yaptı ve şu sonuca vardı: «Hastalıkların insandan insana bulaşması, gözle görülemeyecek kadar küçük, canlı tohumlar yolu ile olmaktadır.»

Akşemseddin böylece mikrobu tarif etmiş oluyordu. Fakat henüz mikroskop icadedilmiş değildi. Akşemseddin bu buluşunu deneysel olarak kanıtlayamadı. Kendisinden 400 yıl sonra gelen Fransız Bilgini Pastör (Pasteur) deneyler yaptı ve bu sonucu kanıtladı. Akşemseddin'in bu görüşünü ileri sürdüğü kitabının adı «Mâdde tül Hayat» (hayatın maddesi,

---

¹ Взято из книги: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 5. S. 115.

özü) tır. Kitap Türkçe olarak yazılmıştır. Hem Türk hem dünya bilim ve kültürüne katkıda bulunmuştur.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Bulaşıcı hastalıklar – инфекционные заболевания

Buluş – изобретение

Çare – средство

Deneysel yapmak – проводить опыты

Dikkatli – внимательный, внимательно

Dile gelmek – заговорить

-e katkıda bulunmak – вносить лепту во что-то

Görüşü ileri sürmek – выдвигать идею

Hastalığa iyi gelmek – хорошо подходить от какой-то болезни

İcadetmek – изобретать

İlâç – лекарство

İyileşmek – выздоравливать

Kanıtlamak – доказать

Kitle – масса

Muhakkak – обязательно

Sürekli – постоянно

Tedavi – лечение

Tıp – медицина

Tohum – семя

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

2.1. Akşemseddin hangi alanlarda bilgindi?

2.2. Akşemseddin ne üzerinde araştırmalar yaptı?

2.3. Akşemseddin en çok hangi hastalıklarla ve niçin ilgilendi?

2.4. Akşemseddin deneylerinde neyi tarif etmiş?

2.5. Akşemseddin kendi buluşunu deneysel olarak niçin kanıtlayamadı?

2.6. Bu buluşu kim ve ne zaman kanıtladı?

3. Metni Rusçaya tercüme ediniz.

Bölüm 5. Metin 2. Piri Reis **Раздел 5. Текст 5. Пири Реис**

PİRİ REİS (1465 – 1470, 1554)¹

Osmanlı Devleti'nde yetişen en büyük deniz bilimleri âlimi ve kartografıdır (harita bilimci). Ayrıca birçok sefere katılarak kaptanlık görevinde bulunmuştur.

1513 tarihinde çizmiş olduğu dünya haritasını Yavuz Sultan Selim'a sunarak beğenisini kazanmıştır. Kristof Kolomb'un hâlâ bulunamamış olan Amerika kıtasındaki bilgileri de içerdiği için bu harita dünya çapından öneme sahiptir.

Akdeniz'de yaptığı seferlerde gördüğü yerleri ve edindiği bilgileri taslak olarak kullanarak meşhur eseri Kitab-ı Bahriye'yi yazmıştır. Bu kitap, Osmanlı tarihindeki en önemli denizcilik eseri sayılmasının yanı sıra dünya denizciliğinin ilk kılavuz kitabı olarak kabul edilmektedir. 1528'de ikinci kez dünya haritasını çizerek Kanuni'ye sunmuştur.

Osmanlı Devleti'nde gerçek anlamda haritacılık biliminin Piri Reis'le başladığını söyleyebiliriz. Dünya haritalarının çizimlerindeki isabet ve projeksiyon sistemindeki mükemmellik takdire değerdir.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Âlim – ученый

Beğeni kazanmak – завоевать одобрение

Bilgi edinmek – получать знания

Bilgiler içermek – содержать сведения

Dünya çapında – на мировом уровне

Hâlâ – до сих пор

Haritayı çizmek – чертить карту

-in yanısıra – наряду с

İsabet – точность

Kaptan – капитан

Kılavuz – путеводитель

Kıta – материк

Mükemmellik – превосходство

---

¹ Взято из книги: Tarihimiz, Edebiyatımız, Kültürümüz I: Türk, İslam ve Osmanlı Tarihi. S. 158 – 159.

Öneme sahip olmak – обладать значением
Projeksiyon – проекция
Sefere katılmak – участвовать в походах
Takdir – признательность

2. *Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.*

- 2.1. Piri Reis hangi alanlarda bilgindi?
  - 2.2. Piri Reis 1513 yılında neyi çizmiş ve kime sunmuş?
  - 2.3. Bu harita niçin dünya çapından öneme sahiptir?
  - 2.4. Kitab-ı Bahriye eserinin önemi nedir?
3. *Metni Rusçaya tercüme ediniz.*

Bölüm 6. İSLÂM'IN ŞARTLARINA TOPLU BAKIŞ **Раздел 6. ОБЗОР СТОЛПОВ ИСЛАМА**

Bölüm 6. Konu 1. Müslüman Kime Denir?

Раздел 6. Текст 1. Кого называют мусульманином?

Derse Hazırlık:

1. «Müslüman» kelimesinin sözlükten anlamını bulunuz.
2. Müslüman olmanın gereklerini araştırıp öğreniniz.

MÜSLÜMAN KİME DENİR?¹

Allah'ın varlığına, birliğine ve Peygamberimizin bildirdiklerine inanan kimseye müslüman denir. Müslüman, Allah'ın buyruklarını, gereğince yerine getirir. Müslümanların Rabbi Allah, Peygamberleri Hz. Muhammed, dinleri İslâm, kitapları Kur'an'dır. Müslüman bunların hepsine gönülden inanan insandır.

Müslüman Allah'a inanır; yalnız O'na şükreder; yalnız O'ndan yardım diler. O hiçbir zaman O'nun yolundan ayrılmaz. Bu da Allah'ın kendsiinden beklediği şeyleri yapmak, beklemediği şeyleri yapmamakla olur.

İslâmın şartları

Müslümanların yapmaları gereken görevleri vardır. Bunların başlıcalarına İslâmın şartları adı verilir. Bu şartlar beş tanedir:

1. Allah'tan başka Tanrı olmadığına, Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna inanmak.
2. Her gün beş vakit namaz kılmak.
3. Ramazan ayında oruç tutmak.
4. Her yıl (zenginse) malının zekatını vermek.
5. Gücü yeterse ömründe bir kere hacca gitmek.

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. S. 57.

Bu beş şart, müslümanların temel dini görevleridir. Bunlardan birincisi İslâm dininin temel inancını ortaya koymaktadır. Ötekiler ise Allah'a karşı kulluk borçlarını esas almaktadır. Müslüman durumuna göre bu beş temel şartı yerine getirmekle görevlidir.

► Alıştırmalar

1. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

- 2.1. Müslüman kime denir?
- 2.2. İslâm''ın beş şartını söyleyiniz.
2. Metni Rusçaya tercüme ediniz.

Bölüm 6. Konu 2. Namaz

Раздел 6. Текст 2. Намаз

Derse Hazırlık:

1. «Namaz» kelimesinin sözlükten anlamını bulunuz.
2. Namaz ne zaman ve nasıl kılınır biliyor musunuz?

NAMAZ¹

Müslümanlık Allah'a ve Peygambere inanmakla başlar. Bu temel inançtan sora, müslümanın yapması gereken görevlerin başında ibâdetler gelir. İslâmın birinci şartından sonra gelen öteki şartın hepsi birer ibâdettir. Onların da başından namaz gelmektedir. Namaz, İslamın en önemli ibadetli olduğundan Hz. Muhammed Peygamber ona «dinin direği» demiştir. Namaz, imanı sürekli besleyen, koruyan ve insanın ahlâkını güzelleştiren bir ibâdettir.

Öte yandan Allah insanlar için her şeyi var etmiştir. İnsanların neleri varsa, bunların hepsi O'nundur. İnsanlar her an alıp verdikleri nefeslerini bile Allah'a borçludurlar. Allah'ın bu sayısız nimetleri karşısında insanların daima şükretmeleri gerekir. Müslümanlar namaz kılmakla şükretmiş oluyor, samimi sevgi ve bağlılıklarını sürekli tazelemiş oluyorlar.

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. S. 67 – 69, 84 – 89.

Müslümanlar namazdan Allah'ın büyüklüğünü düşünüyor, kalplerini O'na bağlıyorlar. Namazda dilleriyle Allah'ın sözlerini okuyorlar. Bütün varlıklarıyla O'nun önünde elleri bağlı duruyor, yerine göre eğiliyor, alınlarını yerlere sürüyorlar; diz çöküp yalvarıyorlar, el açıp dua ediyorlar. İşte büyük bu halleriyle Allah'ın yüceliğini, yalnız O'na kulluk edileceğini söylemiş ve göstermiş oluyorlar. Kısaca Allah'ı en çok hatırlatan namazdır. Çünkü Allah sevgisini devamlı yaşatan bağlılıklarını açıkça gösteren odur. İnsanın ruhunu sürekli temizleyen ve yükselten yine odur. Allah'a yakınlık namazla olur. Çünkü namaz müminin mi'racıdır.

Aklı başında ve erginlik çağına gelen her müslümana günde beş vakit namaz kılmak farzdır. Çocukların yavaş yavaş namaz kılmaya alışmaları da yerinde bir davranış sayılmaktadır.

Namazın belirli kuralları vardır. Namaz bu kurallara uyularak kılınır. Namaz kılmaya başlayabilmek için önce bazı şartların yerie getirilmesi gerekir. Bunlar altı grupta toplanabilir:

1. Temiz olmak,
2. Abdest almak,
3. Örtülmesi gereken yerleri örtmek,
4. Namazda kibleye dönmek,
5. Kılınacak namazın vakti gelmiş olmak,
6. Kılınacak namaza niyet etmek.

Namazda Allah'ın huzuruna çıktığına göre, bunun ilk şartı, O'nun önünde müslümanın hem dışının hem de içinin temiz olması gerekir. Çünkü İslâm diin temizlik üzerine kurulmuştur. İncanın tam olması için müslüman önce temiz olmak zorundadır. Onun için Hz. Muhammed Peygamber «temzilik imandandır» buyurmuştur.

Namaza başlarken, her bakımdan temiz olmak gerekir. Vücudun, elbisenin ve namaz kılınacak yerin temiz olması şarttır. Bunlar temizlenmeden namaza başlanmaz.

Abdest Allah'a kulluğu göstermek için özel dinî bir hazırlıktır. Abdest, namazda Allah'ın huzurunda bulunmak için bir başlangıçtır. Abdest almadan namaz kılınmaz. Abdest şöyle alınır: Önce, kollar dirseklere kadar sıvanır. Sonra, «Niyet ettim, Allah rızası için abdest almaya» diyerek niyet edilir. Bundan sonra «eûzü besmele» çekerek, eller bileklere kadar üç kere iyice yıkanır: 1). Sağ avuçla üç kere ağızla su alınır. 2) Her alışıta ağız çalkalanır, dişler iyice yıkanır. 3) Yüzün her tarafı üç kere yıkanır. 4) Bundan sonra önce sağ- sonra sol kol dirseklerle birlikte, üç kere yıkanır. 6) Arkasından sağ el ıslatılarak başın dörtte biri sıvazlanır. 7) Sonra, şehadet veya küçük parmakla kulakların içi, baş

parmakla da dışı temizlenir. 8) Geriye kalan üç pramkla boyun iki yandan mesh edilir. 9) Sonunda sağ, arkasından sol ayak topuklarla birlikte üç kere yıkanır. 10-11) Böylece abdest tamamlanmış olur.

Günde beş vakit namaz kılınır. Bunlar, sabah, öğle, irkindi, akşam ve yatsı namazlarıdır. Her namaz, vakti gelince kılınır. Namaz vakitlerinin girdiği, okunan ezanlardan öğrenilir. Ezan, namaz vakitlerini müslümanlara bildirmek için yapılan çağrıdır. Namaz vakti girince, ezan okunur. Ezanı okuyana ‘müezzin’ denir. O, ezanla günde beş defa müslümanları namaza çağırır. Beş vakit ezan, minarede yüksek sesle okunur. Yalnız üç vakitte, yani güneş doğarken, güneş tam tepemizin üzerinde iken ve güneş batarken hiçbir namaz kılınmaz.

Namazın çeşitleri:

I. Beş vakit namaz:

1. Sabah namazı
2. Öğle namazı
3. İkindi namazı
4. Akşam namazı
5. Yatsı namazı

II. Cuma namazı

III. Bayram namazı

IV. Cenaze namazı

Cuma namazı

İslam dini müslümanlara, Cuma günleri camide iki rekât cemaatle namaz kılmayı emretmiştir. Cuma namazı öğle namazının vaktinde kılınır ve o günün öğle namazı yerine geçer. Cuma namazı sadece Cuma günü kılınır. Cuma namazı yalnız erkeklere farzdır. Kadınlara, hastalara, yolculara, körlere, kötürümlere, esir gibi hürriyeti elinde olmayanlara, namaza gitmeye engeli olanlara farz değildir. Cuma namazı kılınan yerin herkese açık olması gerekir. Ayrıca, Cuma namazı kılabilmek için bir imam ve en azından üç kişi bulunmalıdır.

Öğle ezanı okunduktan sonra herkes teş başına Cuma namazının ilk dört rekâtlık sünnetini kılar. Bu tıpkı öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. Sonra hatip **minbere** çıkar. Bu sırada müezzin içerde ikinci ezanı okur. Bundan sonra hatip minberde hutbesini okumaya başlar. Orada bulunanlara öğütler verir. Hutbe okunurken konuşulmadan, dikkatle

dinlenir. Böylece müslümanlar bu öğütlerden faydalanmış olurlar. Hutbeyi okumak farzdır.

Hutbe bitince müezzin **kâmet** getirir. O kâmet getirilen, Müslümanlar ayağa kalkarlar. İmam ise namazı kıldıracağı yere (**mihriba**) geçer. Herkes onun arkasında sıralar (saf) halinde dizilir. Herkes içinden imamla birlikte niyet eder, imama uyar. Sessizce sübhaneke'yi okur. Ondan sonra herkes susar, imamı dinler. İmam, sıra ile Fâtihayı ve bir sûreyi yüksek sesle okur. Namazı kıldırır. Hep birlikte selâm verirler. Bundan sonra dört rekât Cuma'nın son sünnetini kılarlar. Bu da aynen öğle namazının sünneti gibidir. Sonra isteyenler altı rekât daha namaz kılarlar.

Cuma günü müslümanların haftalık bayramıdır. Onlar Cuma günü camide birbirleriyle buluşurlar, hal ve hatırlarını sorarlar, dertlerini dinlerler. Birbirilerie yardımcı olurlar.

Bayram namazı

Müslümanların yılda iki dinî bayramları vardır. Bunlar Ramazan (Şeker) ve Kurban bayramıdır. Bayram namazı, bayram sabahı güneş doğduktan sora kılınır. Önce, niyet edilir. Sonra, imama uyularak usulüne göre kılınır.

Bayram namazı kılındıktan sonra imam bir hutbe okuyarak günün anlam ve önemini belirtir. Hutbe ve dualar bitince, müslümanlar birbirileriyle bayramlaşırlar. Dargınlar barışırlar. Bunlar Müslümanların güzel gelenek ve göreneklerdendir. Bu günlerde herkes daha mutlu olur. Bayramlaşmalar insanlar arasındaki sevgi ve saygıyı güçlendirir. Bayramlar kutlanmalı ve yaşatılmalıdır.

Cenaze namazı

Cenaze namazı cemaatle kılınan bir namazdır. Bu, müslümanların din kardeşlerine son görevleridir.

Cenaze namazı ayakta kılınır. Bunda eğilmek ve secdeye gitmek yoktur. Ayakta durup, dört tekbir getirmekle bu namaz kılınmış olur. Önce «Allah için namaza, şu ölen ..... için duaya» diyerek niyet edilir. İmama uyulur. Namazdan sonra cenaze için dua edilir ve Fâtiha suresi okunur.

► Alıştırmalar Kelimelerin Dili:

Minber: Cuma ve Bayram namazlarında, hatibin hutbe okuduğu yere minber denir. Camilerdeki süslü minberler Türk sanatının eserlerindedir.

Mihrap: Camide cemaatle namaz kılınırken, imamın önünde durduğu yere mihrab denir. Güzel mihrablar büyük camilerin eşsiz san'at değeri olan süslerdendir.

Mesh etmek: abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürmek

Miraç (Mi'rac): Göğe çıkma

Rekât: Namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm

Secde: Genellikle namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum

Yatsı: Güneşin batmasından bir buçuk, iki saat sonraki vakit, yatsı vakti

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

- e bağlılık – привязанность к кому-то

-a uymak – следовать кому-то

Abdest almak – совершать омовение

Ahlâk – мораль, этика

Barışmak – мириться

Bayram kutlamak – поздравлять с праздником

Bilek – запястье

Cemaat – община

Senaze namazı – поминальный намаз

Çalkalamak – полоскать

Dargın olmak – быть в ссоре

Dinin direği – опора религии

Dirsek – локоть

Diz çökmek – преклонять колено

-e kulluk etmek – служить кому-то (букв. в качестве раба)

Engel – препятствие

Erginlik çağı – совершеннолетие

Esir – пленник

Ezan okumak – читать азан, призыв к молитве

Farz – обязательный

Gelenek görenek – традиция
Güneş batmak – сесть (о солнце)
Güneş doğmak – вставать (о солнце)
Hal hatır sormak – спрашивать о здоровье, делах кого-то
Hatip – оратор
Hutbe – проповедь
Hürriyet – свобода
-i şükretmek – благодарить кого-то
-i tazelemek – освежать, обновлять что-то
İkinci namazı – послеполуденный анамаз
İman – вера
-in huzuruna çıkmak – предстать перед кем-то
İnanç – верование
Kıble – сторона Мекки
Kötürüm – увечье
Minare – минарет
Müezzin – муэдзин (служитель мечети, призывающий мусульман на молитву)
Mümin – правоверный
Namaz kılmak – читать намаз
Nefes vermek – дышать
Niyet etmek – высказать намерение сделать что-то
Öğüt vermek – давать наставления
Saf – ряд
Samimi – искренний
Saygı – уважение
Sünnet – сунна
Tek başına – сам лично, один
Tekbir getirmek
Topuk – пятка
Usul – способ
Vücut – тело

2. *Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.*

1. Müslümanlık neyle başlar?
2. İbadetlerin başında ne gelir?
3. Namaz kılmakla müslümanlar ne yapmış oluyorlar?
4. Namazda neler yapılır?

5. Günde kaç kere ve ne zaman namaz kılınır?
6. Abdest nasıl alınır?
7. Namazı kimler kılabilir?
8. Namaz çeşitlerini söyleyiniz.
9. Cuma namazının önemini açıklayınız.
10. Bayram namazı hangi bayramalda kılınır?

Bölüm 6. Konu 3. Oruç

Раздел 6. Текст 3. Пост

ORUÇ¹

Yılın onbir ayı boyunca müslümanlar istedikleri yiyeceklerden diledikleri gibi yiyorlar. Ancak canın arzularını terbiye etmek de önemlidir. Çünkü hayatta bolluktan sonra kıtlık da gelebilir. Allah insanlardan yılın oniki ayından birinde oruç tutmalarını istemektedir.

Oruç, tan yerinin ağarmasından akşam güneş batıncaya kadar Allah için, bir şey yiyp içmemektir. İslâmın şartlarından üçüncüsüdür. Oruç da namaz gibi bir ibadettir. Kameri aylara göre Ramazan ayı boyunca tutulur.

Oruç tutacak kimsenin sağlam olması gerekir. Hasta olan bir kimsenin orucunu iyileştikten sonra tutması, yüce Allahın bir iznidir. Yolculuğa çıkanlar da evlerine döndükten sonra oruçlarını tutarlar. Ancak, isterlese yolculuk sırasında da oruç tutabilirler.

Ramazan orucundan başka oruçlar da vardır. Bunlar, Hz. Muhammed Peygamberin tavsiye ettiği, araya tuttuğu, insanların üzerine farz olmayan, tuttuklarında sevap kazandıran oruçlardır. Bir de «adak» orucu vardır. Bu, belli bir günde oruç tutacağına dair söz veren kimsenin orucudur. Birisi Allah'a böyle bir söz verirse, sözünü tutması gerekir.

Oruç, sabah tan yerinin ağarmasıyla başlar. Akşam güneş batıncaya kadar sürer. Bu süre içinde hiçbir şey yiyp içilmemz.

Bununla birlikte, oruç tutmak sabahtan akşama kadar sadece açsusuz durmak anlamına gelmez. Oruçlu olunan sürece kötülüklerden, dedikodudan ve yalan söylemekten özellikle sakınılmalı.

Oruca başlamadan önce yemek yenilir. Buna «sahur yemeği» denir. Yemekten sonra ağız yıkanır. Bundan sonra oruç tutmak için niyet etmek

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi-4. S. 96 – 98.

gerekir. Orucun başlama zamanına «imsak» vakti denir. O andan itibaren orucu bozacak her şeyden sakınmak gerekir. Oruç ibadeti akşam güneş batıncaya kadar sürer. Akşamleyin oruç açıldığı zamana «iftar» vakti denir. İftar yemeği yendikten sonra o günkü oruç tamamlanmış olur. İftara başlarken bir dua okunarak Allah'a şükredilir. Hz. Muhammed Peygamberin iftar vakti yaptığı dualardan biri şöyledir: «Allahım, senin için oruç tuttum. Snana inandım. Sana güvendim. Senin verdiğin yiyeceklerle orucumu açıyorum. Verdiğin nimetlere şükürler olsun.» İftar vakti bütün gününü Allah rızası için aç ve susuz geçiren oruçlunun en duygulu anıdır. Kendisine akşama kadar oruç tutarak ibadet eden kulunun duygularını en iyi duyan yüce Allah'tır. Şüphesiz o, iftar vaktinde yapılam samimi duaları kabul edecektir.

► Alıştırmalar

Kelimelerin dili:

Adak: Adanılan şey, nezir

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Arzu – желание

Bolluk – изобилие

Dedikodu – сплетни

-den sakınmak – избегать чего-то

Duygulu an – волнительный момент

Kameri aylar – лунные месяцы

Kıtlık – голод

Oruç tutmak – держать пост

Sevar – мицва (в обиходе мицва — всякое доброе дело, похваль-
ный поступок)

Söz tutmak – держать слово

Tan yerinin ağarması – светать

Tan – рассвет

Yalan söylemek – врать

Yolculuğa çıkmak – отправиться в путь, дорогу

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

1. Neden oruç tutulur?
2. Oruç insanları neden birbirine yaklaştırır?
3. Orucun sabırla ilişkisini açıklayınız.
4. Orucun sağlığa faydaları nelerdir?
5. Oruç insanın isteklerine hakim olmaya nasıl yardımcı olur?
6. Oruç nasıl ve ne zaman tutulur?

Bölüm 6. Konu 4. Zekât

Раздел 6. Текст 4. Зекят

ZEKÂT¹

Derse Hazırlık:

1. Zekât kelimesinin sözlük anlamını öğreniniz.
2. Bir fakire hiç yardım ettiniz mi? Bu yardımı yaparken neler hissettiniz?
3. Zekâtın, öteki ibadetlerden farkını öğreniniz.

Zekât İslâmın şartlarından biridir. O temizlik, artma, çoğalma ve bereket yaratır. Zekât, zengin bir müslümanın malının kırkta birini yoksullara vermesidir.

İslâm dini yardımlaşmaya büyük önem verir. Yardımseverlik, bir müslümanda bulunması gereken güzel huylardandır. İslâm dini, yoksullara yardım etmeyi ibadet saymıştır. İşte zekât bu amaca yönelik bir ibadettir.

Allah'ın insanlara sayısız nimetler vermiştir. İnsanlar bu nimetlerden hem yayarlanacak, hem de ihtiyacı olanlara verecekler. Zekât vermekle mal eksilmiş olmuyor. Maddî ve manevî kirlere temizlenmiş oluyor. Allah yoksulları gözetenlere yardım eder ve verdiklerinin bereketini artırır.

Kur'an-ı Kerim'de «Onların mallarında muhtaç ve yoksullar için belli bir hak vardır» denilmektedir. İslâm dini bu hakkı «zekât» diye adlandırmaktadır. Zenginlerin mallarında bulunan bu hakkın fakirlere verilmesi, Allah'ın bir emridir.

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi-4. S. 104 – 108.

Zekât, malla yapılan bir ibadettir. Allah'ın verdiği nimetlere şükretmek anlamına da gelir. Namaz kılıp, oruç tutmakla Allah'a yaklaşılr. Zekâtla da, Allah'ın insanlara verdiği nimetlerden olmayanlara vererek, O'na şükretmiş oluyorlar. Kur'an-ı Kerim'in birçok âyetinde, namaz kılmanın yanında zekât vermek de emredilmiştir.

Gerçekte zekât bir denemedir. Mal sevgisi ile Allah ve insan sevgisi sınanmaktadır. Zekât verenler Allah'ı ve insanları daha çok seviyorlar demektir. Karşılığında onlar da Allah'ın ve insanların sevgisini kazanırlar. Böylece zekât şbadeti müslümanlar arasında dayanışma ve kardeşlik duygularını güçlendirir.

Cimrilik kötü bir huydur. Tamah, yani mal ve mülke aşırı düşkünlük de öyledir. İyilik ederek başkalarını sevindirmek ne güzel şeydir. Toplumu ayakta tutan sevgi, saygı, iyilik, şefkât ve merhamet duygularıdır. Zekât, fakiri çaresizlikten, zengini ise Allah'a isyandan kurtarır. O, yoksulluğun ortadan kalkmasına yardımcı olur. Bu bakımdan zekât, aynı zamanda toplumsal yardımlaşmadır.

Aslında İslâm dini, çalışıp helâl yoldan kazanmaya ve geçim sağlamaya önem verir. İslâm'da bu şekilde çalışmak bir ibadettir. Öyle ki, birçok günah, ancak geçimini sağlamak için dökülen alın terleri sayesinde bağışlanır. Çalışan ve başkalarına yük olmayan müslüman, Allah'ın sevgili kuludur.

Ancak, öylelileri vardır ki, bütün iyi niyetli çabalarına rağmen, yoksuldurlar. Onlar o kadar kazanabilirler. Sonra dünyanın binbir türlü türlü hali vardır. Bir de bakarsınız, çok zengin bir insan bir anda yoksul düşmüştür. İşte, İslâm dininin böylelerinin durumunu da düşünmüştür. Böyllelerine yardım elini uzatmaya, müslümanın Allah'a kulluk borçları arasında saymıştır.

Gerçekte insanlar hep birbirine muhtaçtır. Üstelik onlar sağlık yönünden olsun, güç ve zenginlik bakımından olsun aynı değildirler. Böyle olunca, varlıklı olanların yoksullara yardım etmesi gerekir. Onlara yardım elini uzatma hem dinî bir görevdir, hem de insanlık borcudur. Bu borcu ödemenin bir yolu da zekât vermektedir. Zekât, zengin ve fakiri birbirine sevgi bağı ile bağlayan bir köprüdür. Kardeşliği, birlik ve beraberliği artırır. Toplumsal yapıyı güçlendirir.

Zekât, para veya malla yapılan bir ibadettir. Bundan dolayı sadece İslâm dininin zengin saydığı kimseler zekât verirler.

İslâm dinine göre, borcundan ve evinin yıllık ihtiyacından fazla, belli bir ölçüde parası veya malı olanlar zengin sayılırlar. İşte zekât vermesi gereken müslüman bunlardır.

Yiyip içilecek şeyler, ev, ev eşyası, aletler gibi kullanılan mallardan zekât verilmez. Para, altın, gümüş, ticaret eşyası, hayvan v.b. şeylerin zekâtı verilir.

Zekât ibadeti için de niyet etmek gerekir.

Zekât verilecek kimseler ise muhtaçlardır. Bu kimseler; yoksullar, düşkünler, borçular, yolda parasız kalmış yolcular ve Allah yolunda çalışan muhtaçlardır.

Bir müslüman, eşine, çocuklarına, anne ve babasına zekât veremez. Onlar, onun bakmakla yükümlü olduğu kimselerdir. Akrabalara zekât verilebilir. Zekât verirken önce yakın çevreye bakılmalı. Akraba ve komşulara öncelik tanınmalı. Bir müslüman yakın çevresinde zekât verecek kimse bulamazsa, uzak çevrelere yönelir.

Fıtır Sadakası (Fitre)

Müslümanlıkta, bir karşılık beklemeden yapılan yardımlar «sadaka» diye adlandırılır. Sadakaların her çeşidi ibadettir. Aslında zekât da bir sadakadır. Birine yapılan her yardım sadakadır. Güzel bir söz sadakadır. Gönül almak sadakadır. İyilik yapmak sadakadır. Sadakanın bir çeşidi de fitre vermektir.

Fitre bir tür sağlık ve baş sadakasıdır. Çünkü müslümanlar fitre vermekle, onları yarattığı ve onlara sağlık ve mutluluk verdiği için Allah'a şükretmiş oluyorlar.

İslâm dinine göre, her müslüman fitre vermek zorundadır. Fitre vermek için yaş sınırı da yoktur. Çocukların fitresini büyükler verirler.

Fitre yılda bir defa, Ramazan ayında, Bayram namazından öncesine kadar verilir. Böylece, öksüz, yoksul ve kimsesizlerin de bayram sevincine katılmaları amaçlanır. Fitrenin miktarı, bir yoksulu her gün doyuracak kadardır. Bu en azıdır. Dileyen daha çok verebilir. Fitre verirken niyet edilmeli.

► Alıştırmalar

Kelimelerin dili:

Ayet: Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri

Helal: Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı

Zekât: Zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören, İslam'ın beş şartından biri

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Aletler – приборы

Alın teri dökme – обливаться потом (букв. проливать пот лба)

Amaçlanmak – быть нацеленным

Bereket – изобилие

Birlik ve beraberlik – единство

Cimrilik – скупость

Çaba – усилие, старание

Çaresizlik – безвыходность

-den yararlanmak – пользоваться чем-то

Dinî görev – религиозная обязанность

-e düşkünlük – падкость на

-e katılmak – участвовать в

-e muhtaç – нуждаться в чем-то

-e öncelik tanımak – предоставить кому-то приоритет

-e sadaka vermek – дать кому-то милостыню

Eksilmek – уменьшаться

Ev eşyası – домашнее имущество

Geçim sağlamak – обеспечивать себя на пропитание, зарабатывать на жизнь

Günah – грех

Haq – право

Huy – характер

-i gözetmek – наблюдать за

-i isyandan kurtarmak – спасти кого-то от бунта

-i sınamak – испытывать кого-то

İhtiyaç – потребность, нужда

Kimsesizler – сироты

Maddî ve manevî kirlerden temizlenmek – быть очищенным от материальной и моральной грязи

Mal – имущество

Miktar – количество

Ortadan kalkmak – устраниваться, исчезнуть

Öksüz – сирота (без мамы)

Sevgili kul – любимый раб

Şefkât ve merhamet – милосердие и доброта
Ticaret – торговля
Toplumsal – общественный
Toplumsal yapıyı güçlendirmek – усилить общественную
структуру
Varlıklı – обеспеченный
Yakın çevre – ближайшее окружение
Yardım elini uzatmak – протянуть руку помощи
Yardımseverlik – благотворительность
Yoksul düşmek – оказаться бедным
Yük – груз

Atasözü: Dünyanın binbir türlü hali vardır

Deyim: Alın terini dökmek

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

1. İslâm dininin zekâta verdiği önemi araştırınız. İslâm dini yardımlaşmaya neden büyük bir önem vermektedir?
2. Yoksullara neden yardım etmek gerekir? İslâm dini başkalarına yardım etmeyi neden bir ibadet saymaktadır?
3. Kimler zekât verir?
4. Zenginler neden zekât vermekle yükümlüdürler?
5. Zekât kimlere verilir? İnsana ve topluma neler kazandırır?
6. Neden analara, babalara ve çocuklara zekât verilemez?
7. Sadakayı açıklayınız. Sadaka hangi yollarla verilir?

Hız. Osman ve Cömertlik¹

Hız. Ebu Bekir halife idi. O yıl kıtlık olmuştu. Hız. Osman'ın kervanı, çok miktarda buğday yüklü olarak Şam'dan gelmişti. Akşam vakti tacirler, Hız. Osman'a baş vurarak yüksek fiyatla buğdayı istediler. Hız. Osman ise olmaz, dedi. Onlar da durumu Hız. Ebu Bekir'e şikayet ettiler. Hep birlikte Hız. Osman'a geldiler ve Hız. Ebu Bekir, Hız. Osman'a sordu:

– Niçin buğdayı tacirlere satmıyorsun ey Osman?

Hız. Osman:

---

¹ Взято из книги: İ.A. Çubukçu, Kıssalar ve İslâm Büyükleri, 1984. S. 11.

– Ben ihtiyaç sahiplerine haber saldım. Onlara buğdayımı parasız dağıtacağım. Benim asıl müşterilerim onlardır, dedi.

Hz. Osman ertesi gün gerçekten kervanın bütün buğdayını ihtiyaç sahiplerine dağıtmış ve cömertliğin güzel bir örneğini vermiştir. Nitekim Kur'an'da «Sevdiğiniz mallardan dağıtmadıkça iyiliğe kavuşamazsınız», buyurulmuştur.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Buğday – пшеница

Buyurmak – приказать

Cömert – щедрый

-e başvurmak – обратиться к кому-то

-e kavuşmak – вновь обрести

-e şikayet etmek – жаловаться кому-то

Haber salmak – оповестить

Halife – халиф

Nitekim – таким образом

Şam – Дамаск

Tacir – торговец

Yüksek fiyat – высокая цена

2. Okuduğunuz metni Rusçaya tercüme ediniz.

Bölüm 6. Konu 5. Hac

Раздел 6. Текст 5. Хадж (паломничество)

HAC¹

İslâmın beş şartından biri de hac'dır. Hac ibadeti, Mekke'deki Kâbe'yi ve onun çevresindeki kutsal yerleri ziyaret ederek yapılır.

Kur'an-ı Kerim'de, ömürde bir defa hacca gitmek emredilmiştir. Her yıl Kurban bayramı zamanında, dünyanın çeşitli ülkelerinden binlerce müslüman hacca gider. Mekke çevresindeki belli yerleri ziyaret ederler. Bu ziyarette hacılar temiz ve beyaz bir örtüyle bürünürler. «Arafat» denilen yerde toplu halde dururlar. Sonra Kâbe'nin etrafında yedi defa

---

¹ Взято из книги, но значительно переработано нами: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi-4. S. 111 – 115.

dönerler. Buna «Tavaf» denir. Bundan sonra Hz. Muhammed Peygamberin Medine'deki kabirleri ve diğer kutsal yerler ziyaret edilir.

İslâmın beş şartından biri olan hac, kutsal yerleri ziyaret ederek yapılan ibadettir. Hem beden, hem de malla yapılır. Böylece hacca giden kimse, Allah'ın kendisine verdiği bedence sağlık, esenlik ve aynı zamanda mal yönünden zenginliğe şükür ödevini yerie getirmiş olur. Hz. Muhammed Peygamberin doğuo büyüdüğü, İslâm dinin ilk ortaya çıktığı ve bu bakımdan da birçok kutsal hatıraların saklandığı yerleri ziyaret etmemnin bahtiyarlığına erer.

Hac oldukça büyük bir yolculuk sayılır. Her yıl yüzbinlerce müslüman çeşitli zahmetlere katlanarak Allah'ın evi olan Kâbe'de buluşurlar.

Hac mevisiminde çeşitli ülkelerden gelen dilleri, renkleri, davranışları farklı müslümanlar aynı amaç için Mekke'de toplanırlar. Hepsi aynı örtülere bürünerek Kâbe'nin etrafından döne döne bir yumak gibi birleşirler. Mal-mülk, renk, mevki... farkları ortadan kalkar. Mahşer gününü andıran kalabalık içinde, Yaratanın huzurunda insanların kardeşliği yaşanır. Aynı inançları paylaşan insanlar, Allah'a yalvarırlar. Günahlarından tövbe ederler. Ruhları saflaşır. İmanları yücelir. Böylece dinlerine bağlılıklarını gösterirler. Müslümanlar birbirleri ile tanışır, konuşur, dertleşir ve dostluk kurarlar. Aralarındaki sevgi ve kardeşlik bağı güçlenir.

Hacca gidecek müslüman, yolculuğa dayanabilecek kadar sağlıklı olmalıdır. Hac yolculuğu sırasında yolların güvenli olması gerekir. Savaş ve salgın hastalık gibi can güvenliğinin olmadığı durumlarda hacca gitmek uygun değildir. Hac ibadeti birçok müslüman için uzun bir yolculuğu gerektirir. Bu da belli bir zenginliğe sahip olmakla mümkündür. Bu nedenle, mal ve mülkünü satarak ve geride kalan ailesini sıkıntıya sokarak hacca gitmeye kalkışmak yanlıştır.

Kâbe, Arabistan'ın Mekke şehrinde dir. Dört köşe ve yüksek bir binadır. Müslümanlar için orası kutsaldır. Kâbe Allah'a ibadet amacıyla yapılmıştır. Yeryüzünde bu amaçla yapılmış ilk binadır. Nur'an-ı Kerim'den Kâbe'nin İbrahim Peygamber ile oğlu İsmail Peygamber tarafından yapıldığını öğreniyoruz. Bundan sonra Kâbe çevresi bir yerleşme merkezi haline gelmiştir. İnsanların sığındıkları, Allah'a ibadet edilen bir yer olmuştur. İbrahim ve İsmail Peygamberlerden yüzyıllarca sonra, insanlar yanılarak Kâbe'yi putlarla doldurmuşlardır. Ancak, Hz.

Muhammed Peygamber, İslâm dinini yaymaya başladıktan sonra, Kâbe de putlardan temizlenmiştir. Böylece o, yeniden sadece Allah'a ibadet edilen bir yer durumuna gelmiştir. Müslümanlar Kâbe'yi «Allah'ın evi» olarak bilirler. Onlar için Kâbe, dünyada en kutsal yerdir. Bunun için namaz kılarken Kâbe'ye doğru yönelirler. Kâbe, Türkiye'nin güney yönündedir. Namaz kılarken Kâbe'ye yönelmeye Kibleye yönelmek de denir.

İbadet yerleri olan camilerde, üzerinde «mihrab»ın bulunduğu kible duvarı Kâbe yönüne doğru yapılmıştır. Camide toplu halde namaz kılınırken, imam mihrabda durur. Böylece Kâbe'ye yönelmiş olur.

Kurban bayramında kurban kesmek, Allah'a kulluk borcunun ödendiği bir ibadet çeşididir. Allah'a sevgiyi göstermenin bir yoludur. Maddî durumu elverişli olan müslümanlar kurban keserler.

Kesilen kurbanın bir bölümü yoksullara verilir, bir bölümü akraba, dost ve komşulara hediye edilir. BÖr bölümü de ailece yenmek üzere evde alıkonur. Dileyen, kurban etinin tamamını fakirlere sadaka olarak verebilir. Kurban, koyun, keçi, sığır gibi hayvanlardan kesilir.

► Alıştırmalar

1. Metin içinde geçen bazı kelimeler, söz dizimleri ve deyimler.

Bağlılık göstermek – показывать привязанность

Bahtiyarlığa ermek – достичь счастья

Buluşmak – встречаться

Can güvenliği – безопасность жизни

Dertleşmek – делиться наболевшим, проблемами

-e sahip olmak – владеть чем-то

-e yalvarmak – молить кого-то

Esenlik – здравие

Geride kalmak – остаться позади

Günahlardan tövbe etmek – каяться в грехах

Güvenli – надежный, безопасный

Насса gitmek – отправиться в хадж

Насі – паломник

Натіра saklamak – хранить воспоминания

-і andırmak – напоминать что-то

-і paylaşmak – делиться чем-то

-і sıkıntıya sokmak – повергнуть кого-то в трудности

-in etrafında – вокруг чего-то

Kâbe – Кааба
Kabir – могила
Kutsal – священный
Mahşer günü – судный день
Mal-mülk – имущество
Mekke – Мекка
Mevki – должность
Ödevi yerine getirmek – выполнить долг
Örtüye bürünmek – обернуться в одеяние
Put – идол
Ruhları saflaşmak – очищение душ
Salgın hastalık – эпидемия
Sığınmak – найти приют, пристанище
Toplu halde – все вместе, разом
Uygun – подходящий
Yanılmak – ошибаться
Yaratanın huzurunda – предстать перед создателем
Yerleşme merkezi – центр заселения
Yumak gibi birleşmek – собраться в круг
Zahmetlere katlanmak – претерпевать трудности

2. Aşağıdaki sorulara metne göre cevap verin.

1. Hac ibadeti müslümanlar neden önemlidir?
2. Hacca kimler gider?
3. Kâbe nerededir? Coğrafî konumunu belirtiniz.
4. Kible nedir? Sözlükten anlamını öğreniniz. Kibleye yönelmek ne demektir?
5. İslâm dininin Kâbe'ye verdiği önemi belirtiniz.
6. Hacca gidecek müslüman neler yapmalı?
7. Kurban müslümanlara neler kazandırır?

Литература

«Турция 2011»: Справочное издание. – Анкара: Главное управление печати и информации при Правительстве Турции, 2011. – 510 с.

Tarihimiz, Edebiyatımız, Kültürümüz I: Türk, İslam ve Osmanlı Tarihi. – İzmir: Raandrop Turkish House, 2009. – 206 s.

Adım Adım Türkçe: Yabancılar İçin. Ders kitabı, Cilt 3. – İstanbul: Dilset Yayınları, 2012. – 167 s.

Güzel Türkçemiz: Yeni Öğrenenler İçin. – İstanbul: Komisyon, 2009. – 380 s.

Hengirmen M., Türkçe Öğreniyoruz. Cilt 3. – Ankara: Engin Yayınevi, 1992. – 162 s.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 4. – İstanbul: MEB, 1991. – 150 s.

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 5. – İstanbul: MEB, 1990. – 140 s.

а) основная литература:

1. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 1: Ders Kitabı.

2. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 1: Çalışma Kitabı

3. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 2: Ders Kitabı.

4. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 2: Çalışma Kitabı

5. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Ders kitabı

6. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun 3: Çalışma Kitabı

7. Özbay M., Temizyürek F., Türkçe Öğreniyoruz. Orhun: İleri düzey

8. Yabancılar için Türkçe. TÖMER Yeni Hitit 1: Ders Kitabı.

9. Yabancılar için Türkçe. TÖMER Yeni Hitit 1: Çalışma kitabı

10. Yabancılar için Türkçe. TÖMER Hitit 2: Ders Kitabı.

11. Yabancılar için Türkçe. TÖMER Hitit 2: Çalışma Kitabı.

12. Yabancılar için Türkçe. TÖMER Hitit 3: Ders Kitabı.

13. Yabancılar için Türkçe. TÖMER Hitit 3: Çalışma Kitabı.

14. Кузнецов П.И. Учебник турецкого языка. Начальный курс / П.И. Кузнецов. – М., 1999.

15. Щека Ю.В. Интенсивный курс турецкого языка / Ю.В. Щека. – М., 1996.
16. Кононов А.Н. Грамматика современного турецкого литературного языка / А.Н. Кононов. – М.;Л., 1956.
17. Айляров Ш.С. Учебник турецкого языка / Ш.С. Айляров. – М., 1969 – 1972.
18. Ихмальян Ж.Г. Пособие по турецкому разговорному языку (сборник диалогов) / Ж.Г. Ихмальян. – М.: Изд-во МГУ (ксерокс), 1970. – Ч. 1.
19. Коч Н. Лингафонный курс турецкого языка для иностранцев / Н. Коч, М. Хенгирмен. – Анкара, 1982.
20. Кондратьев В.Г. Вводный фонетический курс турецкого языка.
21. Иванов С.Н. Курс турецкой грамматики: учеб. пособие / С.Н. Кондратьев. – Л., 1975. – Ч. 1; 1977. – Ч. 2.
22. Турецко-русский словарь. – Л.: ЛГУ, 1976.

б) дополнительная литература:

1. Айдын А. Книга для чтения на турецком языке: учеб. пособие / А. Айдын. – М.: Восток-Запад, 2006.
2. Дудина Л.Н. Турецкий язык: учеб. пособие / Л.Н. Дудина. – Баку, 1993.
3. Баскаков А.Н. Словосочетания в современном турецком языке / А.Н. Баскаков. – М., 1974.
4. Щека Ю.В. Практическая грамматика турецкого языка / Ю.В. Щека. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 667 с.

в) программное обеспечение и интернет-ресурсы

1. <http://de-fa.ru/turkish.htm>
2. <http://www.bilgicik.com>
4. <http://turkceyasam.blogcu.com>
5. <http://www.turkceciler.com/Dersnotlari/kelimebilgisi.html>
6. <http://www.gazeteler.com>

Содержание

Предисловие	3
Bölüm 1. Türkiye'ye Hoş Geldiniz! Раздел 1. Добро пожаловать в Турцию!	5
Bölüm 2. Türkiye'de Bayramlar Раздел 2. Праздники в Турции	19
Bölüm 3. Türk Mimarîsi Раздел 3. Турецкая архитектура	50
Bölüm 4. Türk Ünlüleri Раздел 4. Турецкие известные персоналии	65
Bölüm 5. Türk İslam Devletlerinde Kültür ve Medeniyet Раздел 5. Культура и цивилизация в тюркских исламских государствах	90
Bölüm 6. İslâm'ın Şartlarına Toplu Bakış Раздел 6. Обзор столпов ислама	107
Литература	125

Тузлу (Гарифуллина) Альбина Маратовна

Турецкая культура в контексте ислама

Корректурa и компьютерная верстка –
А.А. Аксенова

Дизайн обложки –
М.А. Ахметов

Подписано в печать 25.04.2013.
Бумага офсетная. Печать цифровая.
Формат 60x84 1/16. Гарнитура «Times New Roman». Усл. печ. л. 7,44.
Уч.-изд. л. 4,84. Тираж 100 экз. Заказ 47/2.

Казанский университет

420008, г. Казань, ул. Профессора Нужи́на, 1/37
тел. (843) 233-73-59, 233-73-28